

Muslimske barn i barnevernet

*Hvordan påvirker oppholdet i barnevernet
livet til muslimske barn*

Mishell Ufeq Akhtar

Masteroppgave i Pedagogikk
Det utdanningsvitenskaplige fakultet

UNIVERSITETET I OSLO

Høst 2011

Muslimake barn i barnevernet

Hvordan påvirker oppholdet i barnevernet livet ti muslimske barn?

© Mishell Ufeq Akhtar

2011

Muslimske barn i barnevernet. Hvordan påvirker oppholdet i barnevernet livet til muslimske barn?

Mishell Ufeq Akhtar

<http://www.duo.uio.no/>

Trykk: Reprosentralen, Universitetet i Oslo

Sammendrag

<u>TITTEL:</u> MUSLIMSKE BARN I BARNEVERNET <i>Hvordan påvirker oppholdet i barnevernet livet til muslimske barn?</i>	
<u>AV:</u> Mishell Ufeq Akhtar	
<u>EKSAMEN:</u> Master i Pedagogikk	<u>SEMESTER:</u> Høsten 2011
<u>STIKKORD:</u> Tokulturell oppvekst, sosialisering, identitet	

”Muslimske barn i barnevernet” er tittelen jeg har valgt for oppgaven min. Undertittelen, ”hvordan påvirker oppholdet i barnevernet livet til muslimske barn?”, beskriver mer hva oppgaven min fokuserer på.

Oppgavens hovedmål er å sette fokus på muslimske barns opplevelse av oppholdet på barnevernsinstitusjon. Hvordan de opplever de kulturelle forskjellene mellom hjem og institusjon, og hvilke konsekvenser oppholdet har hatt på deres identitet og voksne liv. Derfor er aspekter som sosialisering og identitetsdannelsesprosessen sentrale temaer i oppgaven. Dette er for å se hvordan sosialiseringen i hjemmet, institusjonen, i det etniske-og norske

samfunnet, og i den etniske-og religiøse kulturen er med på å påvirke individets identitet og selvvverd.

Selv om dette temaet ikke har vært forsket på tidligere, har jeg valgt å bruke teorier som er med på å belyse min forskning og problemstilling. Det er allerede utarbeidet en rekke teorier om sosialisering og identitetsdannelsesforløpet, som også kan brukes til å beskrive etniske minoriteters tokulturelle sosialiseringens forutsetninger. Hovedfokuset mitt er allikevel på min egen kvalitative empiri. Jeg har intervjuet ungdom som bor på barnevernsinstitusjon, og voksne som bodde på institusjon da de var yngre. Grunnen til dette er for å se om det er en korrelasjon mellom oppholdet på barnevernsinstitusjon og nåværende livssituasjon for voksne. Spørsmålene mine har vært basert på kulturelle og religiøse forskjeller fra familiehjemmet og barnevernsinstitusjonen, og hvordan de opplevde disse forskjellene. De voksne ble også stilt spørsmål om tanker og refleksjoner over oppholdet, og hvordan de selv mener det har påvirket deres voksne liv.

Det har vært viktig for meg å høre informantenes subjektive opplevelser av hvordan de opplevde situasjoner hvor de ikke ble forstått på grunn av kulturelle og religiøse forskjeller. Og om dette var/er et ”vanlig” fenomen for barnevernsbarn.

Jeg har valgt å diskutere og analysere empirien opp mot fire spørsmål. Her knytter jeg teoridelen og empirien opp mot problemstillingen. Intervjuene og informantene mine sine historier har bekreftet mine tanker rundt problemstillingen. Det har vist seg at flere av deres opplevelser fra barnevernsinstitusjonene er, og har vært, preget av kulturelle og religiøse forskjeller som har påvirket deres identitet og selvvverd, noe som også har preget de voksne informantenes liv.

Forord

Først og fremst vil jeg takke informantene mine. Uten deres åpenhjertige samtaler, deres tanker og refleksjoner om oppholdet i barnevernsinstitusjonene, ville jeg ikke kunnet skrevet denne oppgaven.

Takk til min veileder, Christian Beck, som har oppmuntret meg og hatt troen på både meg og min oppgave gjennom hele skriveprosessen.

Min søster og mine nære venner har vært fantastiske gjennom hele skriveprosessen. Jeg ville ikke ha klart å komme meg gjennom skriveprosessen uten deres hjelp. Det har ikke vært mangel på oppmuntring, ros, kos og til tider kjeft. Jeg vil spesielt takke Shabana Dar, for hennes hjelp til å transkribere intervjuene mine.

Tusen takk skal hver og en av dere ha!

Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	1
	Valg av tema.....	1
	Problemstilling	2
	Presentasjon av kapitlene	3
2	Introduksjon	5
3	Sosialisering	8
	Anton Hoëms sosialiseringsteori.....	11
	Identitetsdannelsens forløp	13
4	Etniske muslimske barn i barnehjem	18
5	Islam som religion, kultur og tradisjon.	22
	Grupperinger av muslimer	25
	Tradisjonelle muslimer.....	27
	Kulturmuslimer	28
	Ideologisk-politiske muslimer.....	29
	Moderne muslimer	29
6	Metode.....	31
	Kvalitativ intervju som forskningsmetode	32
	Indre validitet	35
	Ytre validitet.....	36
	Min forskningsprosess.....	36
7	Resultater og funn	46
	Grunnen til at de havnet i barnevernet og ble plassert på institusjon.....	46
	Religion og etnisk kultur: familie/ de selv/ samfunnet reaksjon	50
	Overgang fra hjem til institusjon.....	63
	Opplevelser fra livet på institusjonen.....	67
	Overgang fra institusjonen og ”ut”	77
	Livet nå.....	80
	Refleksjoner over hva som kunne ha vært bedre på institusjonene	83
8	Analyse/drøftning.....	86
	Er opplevelser fra daværende- og nåværende livssituasjon forskjellige basert på kjønn?... 86	
	Hvordan har oppholdet i barnevernet preget de voksnes nåværende livssituasjon?	91

Kan barnevernet og institusjonene klandres for informantenes negative opplevelser?	93
Bidrar barnevernet med å gjøre livssituasjonen til etniske minoritets- barn/ungdom bedre eller verre?.....	96
Register.....	100
Litteraturliste	101
Vedlegg 1	104

1 Innledning

I denne oppgaven undersøker jeg muslimske barn- og voksnes opplevelse av barnevernsinstitusjoner. Hovedmålet er å se om oppholdet i barnevernsinstitusjon påvirker muslimske minoritetsbarn i voksenlivet, og om det er en positiv eller negativ påvirkning oppholdet har hatt.

For å kunne gi et helhetlig bilde av, og få forståelse for, deres livssituasjon, er aspekter som sosialisering- og identitetsdannelsesprosessen til etniske minoriteter et sentralt tema. Dette er for å belyse hvordan sosialisering i hjemmet, institusjonen, kulturen/samfunnet og religionen kan være med på å påvirke barnets selvbilde og selvverd, som igjen er med på å påvirke deres livskvalitet.

Det har ikke blitt forsket på dette området i Norge tidligere, noe som gjør min oppgave den første i sitt slag. Oppgavens hovedfokus vil være på intervjuer med muslimske informanter som har vært under barnevernets omsorg.

Valg av tema

Identitet og samfunn har alltid vært et tema som har interessert meg, da i hovedsak minoriteter og storsamfunn. Jeg er selv en norsk jente med foreldre fra Pakistan, og har dermed førstehåndserfaring med konflikter som kan oppstå når man har et ben i to relativt forskjellige kulturer og samfunn.

I min omgangskrets, samt samfunnet generelt, kommer det stadig opp situasjoner hvor kontrastene mellom de etniske- og den norske kulturen og samfunnet blir et tema. Hvordan de forskjellige individene takler og velger å løse disse situasjonene er ofte begrunnet i religiøse og kulturelle normer, koder, regler og tradisjoner. Det er også ofte i slike situasjoner vi ser de store forskjellene mellom etniske nordmenn og etniske minoriteter. Forskjellene bunner ofte ut i mangel på forståelse for hvorfor minoritetene tenker og agerer slik de gjør. Det er ikke alltid like lett å svare på spørsmålene eller forklare hvorfor. Noen ganger er det slik at

individer med etnisk minoritetsbakgrunn selv ikke er enige med måten medlemmer fra deres etniske samfunn tenker eller agerer på, men de vet allikevel at det er basert på kulturelle og religiøse koder, normer, regler og tradisjoner.

For fire år siden begynte jeg å jobbe på en barnevernsinstitusjon hvor jeg så hvordan mangel på forståelse også preget oppholdet til barn med etnisk minoritetsbakgrunn. Etter å ha snakket med venner og beskjente som også har bodd på barnevernsinstitusjon i ungdomstiden, innså jeg at dette ikke bare var et problem der jeg jobbet. Dette var noe samtlige av de jeg snakket med hadde opplevd, og historiene om hvordan barnevernsinstitusjonsoppholdet fortsatt preget deres nåværende liv ga meg frysninger.

På bakgrunn av alle samtalene og min egen jobberfaring, oppstod interessen for å studere og forske på etniske minoriteter som har bodd barnevernsinstitusjon, for å se om dette faktisk er et reelt generaliserbart problem.

Problemstilling

Gjennom denne oppgaven ønsker jeg å belyse hvordan barnevernsinstitusjonsopphold kan påvirke identitetsdannelsen og livet til barn/ungdom og voksne av etnisk minoritetsopprinnelse. For å avgrense problemstillingen, har jeg valgt å fokusere på etniske minoriteter med muslimsk bakgrunn, og velger å se på dem under samme gruppe minoriteter. På bakgrunn av dette er problemstillingen:

Hvordan påvirker oppholdet i barnevernet livet til muslimske barn?

Jeg ønsker å gå i dybden av de subjektive opplevelsene etniske minoriteter har fra institusjonsoppholdet, hvor konfliktene og kontrastene mellom den etniske- og den norske kulturen er det essensielle. Det viktige for meg har vært å finne ut i hvilken grad institusjonsoppholdet har påvirket barnas identitetsdannelsesprosess, og om institusjonsoppholdet har påvirket dem i ettertid.

Jeg har valgt å besvare problemstillingen ved hjelp av fire spørsmål som jeg drøfter i analysekapittelet:

1. Er opplevelser fra daværende- og nåværende livssituasjon forskjellige basert på kjønn?
2. Hvordan har oppholdet i barnevernet preget de voksenes nåværende livssituasjon?
3. Kan barnevernet og institusjonene klandres for informantenes negative opplevelser?
4. Bidrar barnevernet med å gjøre livssituasjonen til etniske minoritets- barn/ungdom bedre eller verre?

Presentasjon av kapitlene

Denne oppgaven består i sin helhet av åtte kapitler, hvor **kapittel 1 og 2** er innledning og introduksjon.

Kapittel 3 handler om sosialisering- og identitetsdannelse til etniske minoriteter. Her tar jeg for meg diverse utfordringer etniske minoriteter kan oppleve i møtet med stor samfunnet. Hovedteoretikerne i dette kapitlet er Hoem og Mead.

Kapittel 4 tar for seg etniske muslimske barn i barnvernsinstitusjoner. Det sentrale i dette kapitlet er de utfordringer som kan oppstå i denne situasjonen. Med utgangspunkt i Goffmans forskning om institusjoner og identitetsdannelse, har jeg forsøkt å diskutere etniske minoriteters opplevelse av institusjonsopphold.

I **kapittel 5** forsøker jeg å forklare Islam som religion, kultur og tradisjon. Dette er ikke et dyptgående kapittel om Islam, men heller et kapittel som skal forklare ”hvem” muslimene i Norge er. Jeg forsøker å gjøre det så oversiktlig som mulig ved hjelp av Jacobsens (2005) og Bektovics (2004b) grupperinger av muslimer.

Kapittel 6 er metode kapitlet, hvor jeg begrunner hvorfor jeg har valgt kvalitativ intervju som forskningsmetode, samt redegjørelse for min egen forskningsprosess.

I **kapittel 7** har jeg samlet alle resultatene og funnene fra forskningen. Jeg har valgt å presentere dem gjennom syv kategorier for å gjøre det så oversiktlig som mulig. Både dette og det neste kapitlet er hoveddelen av oppgaven min.

Kapittel 8 er hvor jeg drøfter og analyserer (og konkluderer) funnene mine opp mot fem spørsmålene (henviser til 1.2 problemstilling) som skal hjelpe meg med å besvare problemstillingen. Dette er også det siste kapittelet.

2 Introduksjon

Det har blitt forsket mye på annengenerasjons innvandrere, men mye av den forskningen jeg har lest er veldig lik hverandre. Annengenerasjonen blir altfor ofte fremstilt som ofre, enten samfunnets ofre eller ofre for førstegenerasjonens forventninger. Forventninger om hvordan de skal te seg, kle seg, oppføre seg og behandle andre. Hva de skal studere, hvilke yrker de skal strebe etter, hvordan de skal praktisere religion, og hvordan de skal vedlikeholde verdier og tradisjoner. Selv om dette er relevante utfordringer annengenerasjons innvandrere lever med i dagliglivet, mener jeg at forskningen ofte bare belyser de samme sidene av denne problematikken gang på gang. Ja, innvandrerne er annerledes. De snakker andre språk, spiser annen mat, har andre verdier og tradisjoner, og har ofte en helt annerledes oppdragelse og hverdag enn etniske nordmenn. Det er denne kulturelle forskjellen som skiller oss mest fra hverandre. For annengenerasjons innvandrere/ minoriteter er det helt vanlig å måtte sjonglere to verdener, det etniske og storsamfunnet.

Jeg syns dette er et spennende område. Hvordan denne sjongleringen påvirker individet, og hvordan individet påvirker samfunnet. Dette er et lite utforsket område. Et tema det ikke har blitt forsket på, er hvordan annengenerasjons minoriteter som blir plassert i barnevernsinstitusjoner opplever disse store og små forskjellene i hverdagen, samt opplever omsorgen fra de ansatte på institusjonene.

Å bli tatt bort fra familien er i seg selv en stor påkjenning for mange. Det å måtte forlate det ”trygge”, de omgivelsene man er vant til, og deretter bli plassert i en institusjon eller et fosterhjem kan være skremmende og ikke minst frustrerende for alle ungdom og barn. Selv om barnet blir tatt fra familien fordi det er til barnets beste, vil det likevel kunne være skremmende å gå til noe som er ukjent og annerledes. Alle hjem og familier har sin egen kultur med egne normer og verdier. Når barnet blir plassert i et fosterhjem eller en institusjon vil da også kulturen, normene og verdiene være annerledes enn det barnet/ ungdommen er vant til. Dette kan som sagt være skremmende og frustrerende, det å bli plassert i et hjem eller en institusjon hvor det er mennesker som ikke helt forstår deg. Du ser at de prøver å forstå og at de vil ditt beste, men det er så mange forskjeller, både store og små som skaper vansker.

Spesielt vanskelig kan det være for minoritetsbarn/ungdom. Ofte er det slik at alt fra språk til husregler er annerledes fra hjem til institusjon.

Jeg har jobbet på en barnevernsinstitusjon i fire år nå, hvor dette er et problem. Jenta som bor på denne institusjonen er fra Somalia og er muslim. Selv om jeg ikke er fra samme hjemland som henne, deler vi den samme religiøse troen. Dette er noe som har hjulpet jenta med å knytte bånd til meg. Hun hører mer på meg, tar irettesetting fra meg bedre kontra det hun gjør fra andre. Hun sier selv at hun respekterer og stoler mer på meg enn de andre ansatte. Dette begrunner hun med at jeg forklarer henne ting på en måte som er mer forståelig for henne, ”på hennes språk” som hun kaller det. Også fordi jeg oftere forstår hvordan hun og familien hennes tenker og agerer. Dette gjør det lettere for henne og familien hennes å snakke med meg og dele bekymringer angående hennes ved og vel. Hun har mange spørsmål vedrørende religion og kultur som hun liker å snakke og diskutere med meg, noe som hun mener hjelper henne med å forstå rett fra galt.

Flere av de andre ansatte ved denne avdelingen har spurt meg hva min ”hemmelighet” er, og hvorfor hun forholder seg til meg på denne måten. Jeg har prøvd å forklare dem at det ikke er noe spesielt jeg gjør, men at det er disse små (noen ganger store) tingene som jeg har forståelse for som gjør at vår relasjon er god. Jeg har også fortalt dem om disse kulturelle forskjellene som de burde være mer ”obs” på, men det er vanskelig for dem å gjøre ting de ikke helt forstår. Dermed opplever mange av de ansatte det ofte som vanskelig og rart å være med på kulturelle og religiøse skikker. Dette har også ført til at denne jenta har implementert mange nye skikker og verdier som er fremmede for familien hennes. Noe som ofte fører til store krangler og diskusjoner, og sakte men sikkert større avstand mellom henne og familien. Dette er noe denne jenta igjen tar på sin egen kappe og får dårlig samvittighet for. Som et resultat av dette utagerer hun mer i institusjonen for å bevise for sin familie at hun fortsatt er ”tro” mot dem.

På bakgrunn av mine erfaringer fra jobb og samtaler med venner og beskjente som har vært barnvernssinsitusjonsbarn, har jeg bestemt meg for å skrive denne oppgaven. Før jeg begynner, vil jeg legge frem noen tall på muslimer her i Norge.

Ifølge wikipedia er islam per dags dato den nest største religionen i Norge (Islam i Norge). Det ble anslått at det i 2005 bodde mellom 120 000 og 150 000 muslimer/ mennesker med

muslimsk bakgrunn i landet. Blant disse er det anslagsvis 4-500 norske konvertitter (Jacobsen 2002:13). Statistisk Sentralbyrå publiserte i 2009 en artikkel hvor de anslo at tallet på muslimske innvandrere, samt norskfødte med innvandrerforeldre, var på 163 000. I 2008 kalkulerte Vogt (2008) at antallet på de norske konvertittene var på om lag 1000. Dette viser en økning på 50- 60% fra år 2002. Statistisk Sentralbyrå anslo i 2006 at de største muslimske gruppene var fra Pakistan: 27 675, Irak: 20 076, Somalia: 18 015, Bosnia-Hercegovina: 14 822, Iran: 14 362, Tyrkia: 14 084 og Kosovo: 12 235. Disse muslimene tilhører igjen forskjellige retninger, og vil betegne seg som bl.a.: sunni-muslim, wahabi-muslim, shiia-muslim, ahmadiyya-muslim m.m. Jacobsen (2002) snakker om at tallene på antall muslimer i Norge ikke sier noe om hvor praktiserende eller troende de er, eller om de selv oppfatter seg som muslimer.

Det at man er født inn i en muslimsk familie eller har opprinnelse fra et muslimsk land er ikke ensbetydende med at individet anser seg selv som muslim (ibid:13). I Levekårsundersøkelsen 2005/2006 ble det bl. a spurt om religionens betydning i innvandrere- og norskfødte med innvandrerforeldre sine liv. Det var ti ulike innvandrere grupper som ble representert i denne undersøkelsen; Pakistan, Tyrkia, Somalia, Irak, Bosnia-Hercegovina, Iran, Serbia og Montenegro, Vietnam, Sri Lanka og Chile. I følge undersøkelsen skåret innvandrere fra Pakistan og Somalia høyest når det gjaldt religiøsitet, mens innvandrere fra Iran skåret lavest og var de mest sekulariserte. Det var ingen forskjell på religionens betydning/ viktighet på basis av alder, men felles for alle gruppene var at kvinnene oppga å være mer religiøse enn mennene (*Documents\Det flerkulturelle Norge- Et mangfold av tro og livssyn.mht*)

Religionssosiolog Grace Davie skriver i boken *Europe: The exceptional case* (2002) at mange europeere har mislykkes i å være aktive medlemmer av religiøse institusjoner, men at dette ikke påvirker deres religiøse (i mange tilfeller latente) tilhørighet (Davie 2002: 8). Selv om hun baserer sin forskning og teori på det kristne samfunnet i Europa, vil jeg si at dette også passer i forhold til mange muslimske individer i Europa. Davie, med støtte fra religionssosiolog Pål Repstad (2000), argumenterer videre for at religiøsitet har blitt et mer privatisert og subjektivt fenomen, spesielt blant den yngre generasjonen. I følge Repstad har den yngre generasjonens subjektivering av religionen ført til at individet selv tolker religionen på sin måte, og kan dermed i større grad stå for sin tro (ibid: 35).

3 Sosialisering

Gjennom samvær med familie, venner, naboer og annen samfunnsdeltagelse blir vi sosialisert med omverdenen. Denne sosialiseringen skjer gjennom hele livet, både på en formell og uformell måte (Hoem 1978). De uformelle måtene er bl.a. de jeg allerede har nevnt overfor, mens de formelle er den sosialiseringen som er planlagt og organisert og som skjer gjennom formelle institusjoner i form av undervisning, tilrettelagte aktiviteter eller veiledning. I løpet av sosialiseringprosessen lærer vi oss bl.a. rett fra galt, bra fra mindre bra, og hva som er farlig og ufarlig. Den lærer oss å fungere i samfunnet og mestre de forskjellige oppgavene og rollene vi påtar oss og som blir tildelt oss.

Sosialisering skjer i alle samfunn og kulturer. Det er bevisste og ubevisste, formelle og uformelle, strukturerte og ustrukturerte måter å føre nye medlemmer inn i samfunnets levemåter på. I prosessen hvor barnet/ det nye medlemmet tilegner seg nye kunnskaper og ferdigheter om verdier, normer og regler, samt hvordan de skal fungere i det relevante samfunnet, kalles sosialisering (Hoem 1978). Arne Martin Klausen (1992) hevder at begrepet ”kultur” kommer fra det latinske ordet *colore* som betyr å dyrke, bearbeide og pleie. Han forteller videre at begrepet har blitt forstått på nærmere 160 forskjellige måter, men velger selv å definere det slik; *”De ideer, regler, normer, koder og symboler som et menneske overtar fra den forgående generasjonen, og som man forsøker å bringe videre – oftest noe forandret – til den neste generasjonen”*(Klausen 1992: 27).

Kulturen vi blir født og oppvokst i påvirker vår oppførsel og væremåte. Det kan stilles et spørsmålstegn ved om vi dermed blir tatt fra retten til å være individuelle individer med fri vilje. Det kan virke som om vi bare blir plassert inn i et samfunn hvor det allerede er utformet regler, verdier og normer for oss som vi må lære oss, og følge. Selv om det ligger noe i dette, er det allikevel ikke så enkelt. Alle individer er i konstant interaksjon med andre fra de blir født til de dør. Denne interaksjonen er avgjørende for vår personlighet, de verdier vi tar til oss og vår væremåte. Denne sosialiseringen er også avgjørende for vår individualitet og frihet, da det er i løpet av sosialiseringforløpet vi danner oss vår idé om vår egen identitet og kapasiteten for selvstendig tenkning og handling (Giddens 1997).

I en av Thomas Hylland Eriksens (2007) definisjoner av begrepet ”kultur”, legger han vekt på at det er kulturen som gjør kommunikasjon mellom mennesker mulig. Kulturen er de tankemønstrene, vanene og erfaringene som mennesker har til felles, og som dermed gjør det mulig for oss å forstå hverandre (ibid 2007). Han mener at ordet i sin betydning inneholder skikker, sedvaner og livsanskuelse som en gruppe mennesker har til felles. Disse kan ikke læres gjennom bøker, men må erfares for å kunne forstås (Hylland Eriksen 1998).

De store kulturelle forskjellene i verdenen gjør at samfunnene er forskjellige fra sted til sted.. Kulturen utvikles og forandres i forhold til historiske, samfunnsmessige, geografiske og økologiske forhold. Objekter og begreper kan ha helt forskjellige betydninger i forskjellige deler av verdenen på bakgrunn av forskjell i kultur og språk (Giddens 1997), men kulturen er ikke bare annerledes på bakgrunn av land. Kulturen varierer også innenfor et samfunn, ulike sosiale grupper, forskjellige religioner, mellom generasjoner og mellom by og land.

Samhandlingen som skjer i et samfunn, både på det formelle og uformelle plan, gir oss et bestemt syn på verdenen. Dette skjer på bakgrunn av at alle medlemmene i samfunnet ”*deltar i en felles sosial- og adferdsprosess*”(Sand og Walle-Hansen 1992:86) hvor de utveksler symboler og gester som har den samme meningen for alle i samfunnet. Georg Herbert Mead (1934) kalte dette verdenssynet som blir til på bakgrunn av denne samhandlingen for ”univers of discourse”, samhandlingsuniverset. Berger og Luckmann (1966) videreutviklet Mead og Husserls ”samfunnsskapt virkelighet” til den ”objektive virkelighet” (Sand 1997). Objektiv da den er en realitet som vi må forholde oss til. Som barn er det samfunnet vi blir oppbrakt i det eneste som finnes for oss. I våre tanker er alle samfunn og kulturer i hele verden som vår egen (det er vår virkelighet), og den er felles for alle. Det er først når vi kommer i kontakt med andre samfunn og kulturer vi forstår at det finnes flere ”virkeligheter”. Selv om det finnes forskjeller i ett samfunn, er det først når vi møter mennesker fra andre samfunn og kulturer vi ser at deres ”objektive virkelighet” ikke står i samsvar med vår. Det som vi ser på som normalt og naturlig, kan være helt unormalt og unaturlig i andre religioner, kulturer og samfunn (Sand 1997).

Hvis vi tar dette i betraktning når vi ser på sosialiseringprosessen til muslimske barn/ ungdom som blir plassert i barnevernsinstitusjoner, kan vi forstå vanskelighetene de møter i møtet med et nytt hjem, ny ”familie”, ny trygghetssone og nye levemåter/ levereregler. De går fra en levestandard til en helt annen. Trivielle ting som i hvilken retning man sover i, til hygiene blir møtt med spørsmålsteget. Det er en ”universell” og intern forståelse muslimer har

seg imellom. Selv om noen er mer praktiserende enn andre, har de alle en viss felles forståelse for hva som ansees for å være riktig og galt. Fra fødselen av har de ofte blitt fortalt og opplært til å følge visse regler, visse muslimske og kulturelle leveregler. Disse levereglene har foreldrene/ første generasjonen ofte tatt med seg fra sine hjemland, og videreført til sine barn. Dermed har de et felles grunnlag basert på disse muslimske skikkene, levereglene og tankemønstrene som gjør at de kan kommunisere.

Første generasjons innvandrere har gjennomgått sosialiseringprosessen i samsvar med deres hjemlands normer og verdier for samfunnet og kulturen. De har brukt hele livet sitt, frem til migrasjonen, på å lære seg og internalisere de gester, symboler og leveregler som deres hjemlands samfunn består av. Disse har de så prøvd å videreformidle til sine barn. I større eller mindre grad har barna tatt disse til seg. Venner og bekjente av barna/ ungdommene har også vært med på å lære dem disse levereglene. Hvilke forventinger de har til hverandre og dermed til seg selv blir godt innprentet her. Når barna/ ungdommene blir tatt fra familien av barnevernet, blir de ofte plassert i en institusjon langt unna familien og venner. Dette er bl.a. så det skal bli lettere for dem å bryte med dårlige vaner. Som en følge av dette, blir de også tatt bort fra alt som er nært og kjært på godt og vondt, noe som ikke alltid vil være like heldig.

I den samfunnsrettede pedagogiske tilnærmelsen er det relasjonen mellom mennesket, samfunnet og kulturen som er det sentrale. Anton Hoem (1978), som kanskje er den mest sentrale innenfor denne tilnærmelsen, er opptatt av individets forhold til den kulturelle og den samfunnsmessige strukturen, og hvordan individet dannes i forhold til roller og normer i barndommen til voksenalderen, i lek og opplæring, i jobb, i det private og det offentlige liv. Hoem mente at sosialiseringen må ses i en samfunnsmessig helhet, hvor det ikke kun er relasjonen mellom de forskjellige institusjonene og individet som er det sentrale, men også hvor relasjonene mellom de forskjellige institusjonene spiller en rolle. Forskjellige syn på verdier og interesser mellom de forskjellige institusjonene kan skape komplikasjoner for sosialiseringforløpet (Hoem 1978). Dette utdyper Hoem i sin sosialiseringsteori.

Anton Hoëms sosialiseringsteori

Minoritetsspråklige må i de fleste tilfeller forholde seg til minimum to kulturer og samfunn, storsamfunnets og hjemlandet. Som barn blir de sosialisert inn i foreldrenes kultur, med deres normer og verdier. Senere, når de kommer i kontakt med storsamfunnet, må de igjen sosialiseres inn i dette samfunnet, med dets normer og verdier. Dette må til slik at de kan fungere som fullverdige mennesker i begge samfunn og kulturer. I Anton Hoems (1978) sosialiseringssprosess skiller han mellom fire sosialiseringforløp for nye sosialisering;

Om den nye sosialiseringen bygger på de samme verdiene som den første sosialiseringen i hjemmet gjør, vil den nye sosialiseringen virke **forsterkende** for den minoritetsspråklige. Dersom det både i familiehjemmet og i barnevernsinstitusjonen blir lagt vekt på å gjøre det bra på skolen, vil dette virke forsterkende på barnet/ungdommen. Det vil være lettere for barnet/ungdommen å relatere seg til dette da det allerede er blitt innprentet i barnets tankegang fra før. Familiehjemmet og barnet/ungdommen besitter dermed noen fellestrekk med barnevernsinstitusjonen, noe som vil virke betryggende og forsterkende for han/henne.

Dersom verdiene i de to samfunnene ikke samsvarer med hverandre, vil det oppstå en verdikonflikt. Selv om verdiene ikke samsvarer med hverandre kan det allikevel være et interessefelleskap. Dette kan føre til at barnet blir **de-sosialisert** fra sin etniske kultur, og **re-sosialisert** inn i den nye, den norske kulturen.

Eksempelvis kan dette skje dersom foreldrene er enig med storsamfunnet om at barnet må få seg en utdanning, men er uenige om hvordan dette skal foregå. Dersom barnet er blitt oppdratt til å tenke at samvær med det andre kjønn ikke er bra, vil det stride mot det norske samfunns verdier, da de på skolen blir satt i samme klasser. Denne striden kan føre til at barnet tar et opprør med foreldrene om deres verdier, noe som igjen kan skape store konflikter for barnet på både det indre og det ytre plan.

Barnet kan gjøre opprør hjemme pga. forskjell i verdier som i eksempelet overfor, og fjerne seg fra hjemmets kultur, de-sosialisere seg, **uten** å re-sosialisere seg. Dette vil si at barnet tar avstand fra sin etniske kultur, uten å ta til seg det nye samfunnets og kulturens normer og verdier. Dermed vil ikke barnet føle tilhørighet verken til sin etniske kultur, eller til storsamfunnets, noe som kan føre til identitetskrise.

Er det både verdi- og interessekonflikt mellom de to samfunnene og kulturene, kan det føre til en **skjermet sosialisering**. Barnet kan da føle at det nye samfunnet og kulturen ikke gir han/hun noen mening da den føles fremmed, og kan dermed oppleve å ikke bli sosialisert inn i det nye.

Disse prosessene i sosialisingsforløpet er med på å påvirke identitetsdannelsen, da de har med den minoritetsspråkliges følelse av tilhørighet å gjøre. Måten individet reagerer og sosialiserer seg på er veldig individuelt. Det er uansett viktig for hver enkelte av oss å føle aksept og tilhørighet. Hvor vi finner denne tilhørigheten og aksepten er mye forankret i hvordan vi klarer å forholde oss til samfunnets, kulturens, gruppens og familiens verdier, normer og regler. Klarer de minoritetsspråkelige å følge disse i begge samfunnene de er en del av, vil de være funksjonelt tokulturelle (Hoem 1978). De må lære seg å kunne vite i hvilket samfunn og kulturer de skal bruke hvilke koder, symboler og gester. Klarer de det vil de kunne oppleve ”den gode situasjon”, denne vil jeg ta for meg videre. Dersom de ikke klarer dette vil de kunne føle at de må velge hvilket samfunn og kultur de vil følge, noe som kan føre til identitetsproblemer (ibid 1978).

God tilknytning til omsorgspersonene dekker det grunnleggende behovet mennesker har for stabilitet og forutsigbarhet. Disse er viktige momenter for at barn skal kunne oppleve lyst og glede. Samværet med omsorgspersonene, som klarer å oppfylle kriteriene for at barnet skal få god tilknytning, vil da være ettertraktet. Barnet knytter seg til dem på et bevisst og ubevisst plan, og identifiseres seg med dem. I sosialiseringsteorien blir denne tilknytningen referert til som ”den gode situasjon” (Hoem 1978). I dette aspektet er det ikke bare det uformelle samværet med omsorgspersonene det er snakk om, men også andre mennesker, situasjoner, omgivelser og sammenhenger som barnet forbinder med omsorgspersonene. Alle disse aspektene vil barnet kunne oppleve som gode, da de assosieres med noe ettertraktet og bra. Barnet vil oppleve alle kulturelle og samfunnsmessige verdier, regler, normer og livssyn som forbindes med omsorgspersonene som gode. ”Den gode situasjon” vil på dette grunnlag kunne oppfattes som det fundamentale for barnets sosialisering.

”Den gode situasjon” kan også oppleves som vond dersom barnet opplever vonde situasjoner fra tidlig alder istedenfor gode. Barnet vil da ha et sviktende grunnlag for god tilknytning og identitetsdannelse (ibid). Vonde situasjoner kan også oppleves senere i livet, da ofte i møtet med nye sosiale sammenhenger hvor de kan oppleve å bli hengt ut, overses, hånes, latterliggjøres osv. Minoritetsspråklige er ofte i større fare for å oppleve dette enn etniske

nordmenn. Deres identitetsutvikling vil da kunne oppleve nye utfordringer som kan sette stort preg på dem (Aasen 2003).

Identitetsdannelsens forløp

I løpet av sosialiseringprosessen internaliserer vi holdningene til de andre i samfunnet og kulturen vår. På denne måten finner vi også vår egen plass i den. Ut ifra den samhandlingen vi har med andre, det at vi sammenligner oss og mottar reaksjoner, bidrar med å utforme vårt eget syn på oss selv. *”Vår identitet formes både ved at vi opplever og bedømmer oss selv, og ved at andre tilskriver oss egenskaper”* (Sand 1997:23) Med andre ord kan identitet sies å være de indre følelsene av hvem vi er, hvor vi tilhører og hva vi kan.

Det finnes flere begreper som ligner på begrepet ”identitet” både i navn og mening. Disse blir ofte brukt om hverandre, og kan være vanskelige å skille. For å få en bedre forståelse av begrepet identitet, vil jeg si litt om de andre begrepene slik at det vil bli lettere å skille disse senere. Begrepene det her er snakk om er; identitet, selv, selvbilde, selvfølelse og selvoppfatning.

Begrepet *identitet* kan brukes i tre forskjellige betydninger;

I den første betydningen, den sosiale identitet, karakteriseres tilhørigheten til en person med tanke på det sosiale som navn, kjønn, alder, nasjonalitet osv. Den andre betydningen, den private identitet, betegner de moralske, fysiske og psykiske egenskaper som man blir tildelt av andre. I den tredje betydningen er det din egen subjektive opplevelse av deg selv det er snakk om (Durkheim 2004).

Begrepet *selv* er det som brukes mest for å forklare helheten av de opplevde og tilskrevne egenskapene en person danner seg.

Begrepene *identitet* og *selv* er de som beskriver hvordan vi som personer blir oppfattet av samfunnet og omverdenen. De neste tre begrepene sier noe om din egen opplevelse av deg selv. Selvbilde og selvoppfatning brukes kun for å beskrive individets oppfattelse av seg selv, og går mer på det kognitive aspektet. Mens selvoppfattelse går mer på det emosjonelle aspektet (Sand 1997).

I løpet av livet inntar vi mange forskjellige roller på bakgrunn av vår status og innpass i samfunnet. Disse rollene forandrer seg over tid og vil ikke kunne definere deg som person resten av livet. De rollene vi tilegner oss, blir våre delidentiteter. Delidentitetene kan kalles sekundær identitet (Berger og Luckman) eller tidlige- og senere identitet (Sand 1997), og må skilles fra den primære identitet. Det som er felles for disse er at det i begge tilfeller menes at vi utvikler en identitet til å begynne med, primær identitet, og at vi deretter bygger på denne med en sekundær- eller senere identitet. Disse utvikles gjennom sekundær eller senere sosialisering. Delidentitetene er med på å påvirke vårt selvbilde ut ifra hvordan vi mestrer eller ikke mestrer våre nye roller.

Minoritetsspråkelige vil danne den primære identiteten i samvær med sin familie som har base i det etniske samfunnet og kulturen. Den sekundære identiteten dannes i samvær med det norske samfunnet og kulturen. Dersom reglene og verdiene for de rollene eller delidentitetene er like i begge samfunnene, vil de virke forsterkende på individet. Men det er ofte slik at rollene man inntar er av forskjellig verdi i de forskjellige samfunnene. Eksempelvis er jentenes, vennenes, storfamiliens m.m. roller og verdier forskjellig i det pakistanske og det norske samfunnet. I den pakistanske kulturen blir det lagt stor vekt på storfamiliens meninger og innputt i barnets oppdragelse, dette har ikke like stor relevans i den norske kulturen.

Det er viktig at den minoritetsspråkelige lærer seg reglene og verdiene de forskjellige delidentitetene representerer i de forskjellige samfunnene. Håndtering av delidentiteter gir ekstra sosialiseringsskrav til innvandrere.

Oppfatningen de andre i samfunnet har av oss blir internalisert av oss, og danner grunnlaget for hvordan vi oppfatter oss selv. Dette gjelder også i forhold til de grupper vi blir medlem av. Vi identifiserer oss selv i gruppen ut ifra hvordan andre grupper i samfunnet ser på oss (Hoem 1978). Dette skjer i alle grupper vi blir medlem av i løpet av livet, enten det er grupper basert på religion, hudfarge, etnisitet, alder etc. Gruppetilhørighet er en viktig del av utformelsen av identitet da vi ut fra opplevelser og erfaringer som gruppelemmer lærer å forstå oss selv bedre. Den tilhørigheten vi har til vår etniske gruppe er av stor betydning for identitetsdannelsen og sosialiseringssprosessen. Ikke bare er den med på å utforme vår identitet ut ifra andre etniske gruppers tilskrivelse, men også innad i gruppen blir individet tilskrevet roller og plass ut ifra hvordan det tilpasser seg gruppens verdier og normer. Som muslimsk barn/ungdom i barnevernsinstitusjon er det flere roller barnet må forholde seg til. Det må være en minoritetsspråklig med alt det dette innebærer i institusjonen, må i mange tilfeller

være en "outsider" i familien og det etniske miljøet, må være barnevernsbarn i samfunnet, må i mange tilfeller være "muslim" i samvær med familien og være "ikke- muslim" i andre settinger. Med venner fra "primærsosialiseringsarenaen" må barnet/ ungdommen fortsatt være den samme som før, mens det med venner på "sekundærsosialiseringsarenaen" må kunne oppføre seg i samsvar med det nye stedets "regler".

Mead og Goffman har begge inspirert og blitt brukt av mange forskere for å forklare og forstå minoritetskulturelle. Det har blitt argumentert for at vekslingen mellom identiteter ikke er vanskelig, at det er noe som skjer relativt problemfritt, og at det ikke er noe mer vanskelig for etniske minoriteter enn det det er for etniske nordmenn. Det å inneha flere identiteter er ikke synonymt med å ha en splittet personlighet eller identitet (Eriksen 1997).

Det forventes at barnet tilegner seg og mestrer det de som allerede har vært i samfunnet før barnet har tilegnet seg, gjort til sitt eget og kategorisert (Sand og Walle-Hansen 1992). Denne interaksjonen skjer noe bevisst og ubevisst, og hjelper barnet med å forstå hvilken plass det har i samfunnet, hvordan det blir oppfattet av de andre i samfunnet og hvem det selv er. Det er visse elementer ved vår identitet som allerede eksisterer uten denne interaksjonen. Dette er elementer som bl.a. individets kjønn og etniske bakgrunn, mens andre elementer som venner og samlivsforhold er noe individet i større grad har mulighet til å velge selv. Hvilke faktorer som vektlegges i disse valgene vil være påvirket av hva som er viktig for det enkelte individet (Eriksen 1997:35).

Mead (2005) snakker om *selvet* for å beskrive sosialiseringprosessen. Han mener at barnet først tar til seg de forskjellige holdningene menneskene i samfunnet har overfor hverandre og barnet, samfunnets normer og verdier, og internaliserer dem for så å gjøre dem til sine egne. Ved å ta til seg de andres reaksjoner og ved å sammenligne seg selv med de andre i samfunnet i forhold til dets normer, vil barnet danne et bilde av seg selv og danne seg sin egen identitet. Alt det barnet har tatt til seg i løpet av denne prosessen er ved å sammenligne seg selv med de andre medlemmene i samfunnet. Derfor er den identiteten, det selvbildet, barnet har tilegnet seg kun relatert til det samfunnet, da normene og verdiene i andre samfunn kan være annerledes fra det barnet er vokst opp i. Mead deler de andre medlemmene i samfunnet i to grupper; "de signifikante andre" og "de generaliserte andre". "De signifikante andre" er mennesker som er av stor betydning i våre liv, mennesker som familie og venner. "De generaliserte andre" er mennesker som står utenfor rammen til de vi har nærest relasjon til.

Dette er mennesker som vi kommer i kontakt med bl.a. via skole, jobb, fritidsaktiviteter og media (ibid:182).

Mead skiller mellom den overnevnte delen av tilegnelsen av *selvet*, som er basert på samfunnets normer og måten de oppfatter individet på; den objektive, og den måten individet selv oppfatter og reflekterer over seg selv på; den subjektive. Sammen danner disse, ifølge Mead, helheten av identitetsdannelsen.

I den subjektive delen av tilegnelsen av *selvet*, bruker Mead to komponenter; ”jeg” (I) og ”meg” (me) (Mead 2005). ”Jeg” er individets reaksjon på holdningene til de andre i samfunnet, og handler om den frie og selvhandlende delen av selvet. ”Meg” er de organiserte holdningene til individet slik det selv oppfatter dem, med andre ord den selvreflekterende og sosiale delen av selvet (Mead 2005:202, Thuen og Vaage 1989). For at et individ skal kunne reflektere over seg selv, ”jeg”, må den se på seg selv utenifra, fra samfunnets normer og verdier. Dermed blir ”jeg” gjort om til ”meg” når individet blir sosialt bevisst på seg selv. Dette fordi det ser på seg selv og sine handlinger, ”meg”, med samfunnets holdninger, og reagerer på dem med ”jeg” sine reaksjoner. Med andre ord ser individet på den handlingen det utfører, eller den personen det er, med samfunnets normer for riktig og galt, bra og dårlig, pen og stygg, tynn og tykk etc., og danner deretter en positiv eller negativ følelse for handlingen/ seg selv. Selvet er dermed i en sosial prosess hvor det konstant går frem og tilbake mellom disse to komponentene. ”De generaliserte andre” er ikke en del av selve selvet, men kan forstås som en representant for våre egne holdninger til de andre i samfunnet. På en måte kan vi kalle det for vår sosiale samvittighet. Det er først når vi ser og forstår ”de generaliserte andres” holdninger overfor oss selv at vi forstår vår egen sosiale plass i samfunnet (Mead 2005).

Barn i barnevernsinstitusjoner vil i mange tilfeller oppleve en manglende tilknytning til omsorgspersonen, da ”omsorgspersonene” ikke er tilstrekkelig tilgjengelige. For at barnet skal kunne oppleve god tilknytning må omsorgspersonen være til stede under samtlige situasjoner og stunder hvor barnet har behov for stabilitet og forutsigbarhet. I deres spesielle situasjon, har de allerede før de kommer til institusjonen, i mange tilfeller vært utsatt for omsorgssvikt. Noe som da ofte allerede har satt sitt preg på deres liv, identitet og utvikling. E.H. Eriksons (1968) teori påpeker hvor viktig tilknytningsfasen er i et barns liv. Barnets tidligere erfaringer er avgjørende for hvordan barnet håndterer ulike situasjoner, identitets-kriser. Han snakker om åtte faser i utviklingen, hvor hver av fasene har en krise som må håndteres. Hvordan

krisene håndteres, utfallet, danner grunnholdninger i barnets personlighet, identitet. En vellykket krisehåndtering fører til mestringsfølelse, initiativtakelse og tillitsfølelse for sine omsorgspersoner og omgivelser. I motsatt tilfelle vil det føre til at barnet tviler på seg selv, passivitet og mistillit til omsorgspersoner og omgivelser (ibid).

I barnevernsinstitusjonen blir barna møtt av flere ”omsorgspersoner” som de skal kunne forholde seg til og ha et tillitsforhold til. Barnet/ ungdommen vil i noen tilfeller etablere god kontakt med noen av de ansatte/”omsorgspersonene”, men om det er tilstrekkelig til å kunne gi dem stabilitet og forutsigbarhet kan det settes et spørsmålstegn ved. Om barnets tidligere erfaringer allerede har satt grunnlaget for deres grunnholdninger, og de sitter igjen med mislykkede krisehåndterings erfaringer, vil det være vanskelig for barna å etablere tillitsfølelse til de nye omsorgspersonene på institusjonene. Dersom de har vellykkede erfaringer, vil de allikevel kunne føle at de nye omsorgspersonene på institusjonen ikke fungerer som en like god omsorgsgiver som deres egen mor var, noe som igjen vil kunne ha en negativ virkning på deres utvikling. De husreglene som de forskjellige institusjonene har skal hjelpe barnet/ ungdommen med å oppleve bl.a stabilitet og forutsigbarhet. Det jeg setter spørsmålstegn ved er i hvor stor grad dette blir oppnådd når ”omsorgspersonene” går på rullerende medlever turnus, og nye vikarer kommer inn i huset ved flere anledninger?

4 Etniske muslimske barn i barnehjem

Barn/ ungdom som blir plassert i barnevernsinstitusjon blir, forståelig nok, mer eller mindre tvunget til å snu opp ned på sin tilværelse. Deres ”signifikante andre” blir ikke lenger en del av hverdagen, og mennesker som ellers hadde blitt beregnet som ”generaliserte andre” blir påtvungne ”signifikante andre”. Dette blir svært vanskelig med tanke på at det i de fleste barnevernsinstitusjoner er flere som jobber til enhver tid. De ansatte som står for den daglige omsorgen for barnet/ ungdommen jobber enten i medlever turnus eller vanlig turnus. Ofte er det også slik at det er mange vikarer innom institusjonene. Dermed får ikke barnet/ ungdommen etablert et tilstrekkelig godt nok forhold til sine ”omsorgspersoner”. Dette kan påvirke identitetsdannelse til barnet/ ungdommen i stor grad. Deres selvforståelse og forståelse for de andre i samfunnet blir rystet. De må danne et nytt bilde og en ny forståelse av seg selv som et barnevernsbarn og alt det dette medfører. Dermed må de muligens også ta et oppgjør med det bildet de selv hadde av barnevernsbarn, da dette plutselig har blitt en del av deres egen identitet.

”Vi kommer til verden som individer, får karakteregenskaper og blir personer” (Park i Goffman 1992:26).

Goffmans (1992) tilnærming til identitetsdannelsens forløp er annerledes enn Mead sin. Mens Mead ser på identitetsdannelsen som en sosialiseringsprosess hvor individet danner seg et bilde av seg selv ut ifra hvordan andre i samfunnet ser det, mener Goffman at individet selv bestemmer hvordan det vil bli oppfattet av andre og at det oppfører seg deretter. Han mener at individet ser an situasjonen og oppfører seg slik at det fremstår så fordelaktig som mulig. De utallige rollene individet spiller i forskjellige situasjoner, avhenger av hvordan individet selv ønsker å definere situasjonen. Dermed vil individets oppførsel avhenge av situasjon og kontekst. Herved kan det sies at Goffman ser den sosiale strukturen fremfor den subjektive bevisstheten som Mead har basert sin identitetsutviklingsteori på. Selvet, hos Goffman, er foranderlig, og preges av hvordan vi ønsker å fremstå i den gitte situasjonen og relasjonen. Det kan dermed argumenteres at identitet er et produsert produkt av individets ønsker, og ikke noe individet er (ibid 1992).

I forhold til denne teorien og denne måten å se på identitetsutvikling på, vil kanskje barnevernsbarn gagne på den situasjonen de befinner seg i. De vil erverve enda et personlighetstrekk de kan spille på og bruke når de finner dette fordelaktig. Dersom de i visse situasjoner og med visse mennesker mener det er fordelaktig å omtale seg som barnevernsbarn, etnisk minoritet, muslimsk troende etc., vil dette kunne ansees som et tillegg i deres person. Det finnes flere ansatte ved bl.a. barnevernsinstitusjoner som tidligere selv har vært barnevernsbarn. Disse sitter gjerne inne med en helt annen innsikt enn andre, og kan dermed bruke dette for å skape relasjoner og tillitt hos barnevernsbarna. I slike situasjoner vil deres relevante erfaringer kunne være fordelaktige. På lik linje vil også ansatte med minoritets bakgrunn eller muslimsk bakgrunn kunne bruke dette til deres fordel i møtet med barn/ ungdom av lik bakgrunn. Disse fellestrekkene kan være med på å skape relasjoner og tillitt, noe som er essensielt i barnas/ ungdommenes liv og utvikling.

Jeg ser at dette er et relevant og aktuelt fenomen i individers personlighet, men jeg syns det er litt kynisk at individer ikke besitter et selv, men heller flere forskjellige selv som kommer frem og brukes når det gagnar dem. Dermed kan vi også bestride om individer besitter en grunnleggende personlighet og identitet, eller bare mene at den er flyktig og ustabil. Hvordan et individ blir oppfattet av andre er heller ikke noe individet selv bestemmer, da den andre har sine egne subjektive forutsetninger for å like eller mislike visse sider ved et menneske. Jeg vil si at individer i de fleste situasjoner og tilfeller ønsker å vise en god side av seg selv, en side som vil bli likt og godtatt i de forskjellige settingene. Men jeg mener at disse sidene ofte er en del av deres personlighet/ identitet, og at det i forskjellige settinger vil være mulig å forsterke eller dysse ned på visse sider. Dette fenomenet vil nok i mange tilfeller være mer fremtredende i ungdomsårene, når identiteten utvikles og selvforståelsen ikke helt er tilstede. Etersom individer bli mer modne og finner sitt ståsted i samfunnet og de forskjellige sosiale gruppene, vil det være mer givende å holde fast ved sin personlighet og identitet i de fleste situasjoner. Det vil ikke lenger føles nødvendig å alltid bli likt eller godtatt i like stor grad som tidligere.

Goffman (1961) har forsket på individer som bor i noe han kaller ”totale institusjoner”. Disse totale institusjonene gir deres medlemmer en følelse av at institusjonen er deres verden, og har derfor altomfattende tendenser. Goffman deler de totale institusjonene i fem grupper, hvor den første gruppen inneholder institusjoner som tar vare på mennesker som ikke kan ta vare på seg selv, derav bl.a. foreldreløse barn. De andre gruppene inneholder bl.a. mentale

institusjoner, fengsler, religiøse retreats etc. Selv om Goffman har fokusert mye av forskningen sin på fengselsinstitusjonene, er det noen likheter mellom ”ansatt-innsatt” forholdet i fengselsinstitusjonene og barnevernsinstitusjonene, samt andre områder som jeg vil se litt videre på.

Felles for alle totale institusjoner er at det er staten og byråkratiet som bestemmer og har kontroll over de ”innsattes” behov og liv. Det er ikke alltid beboerne får vite om ting som berører deres liv. Dette kan være ting som berører deres helse og medisinerer til ting som fremtidig bosted (Goffman 1961). Frarøvelse av slike avgjørelser kan være med på å påvirke deres selvtillit og selvverd. For institusjonsbarn vil dette bli mer fremtredende jo eldre de blir. Goffman mener at dette kan føre til selvfornektelse av selvtillit, og har ført opp en selvfornektelses prosess (Goffman m. Fl. 1997). De faktorene i denne prosessen som kan omhandle barnevernsinstitusjonsbarn er bl.a. at deres oppførsel fører til belønning, ikke bare i form av materielle ting, men også i noen situasjoner i form av samvær med familien. Ofte er det også slik at barna/ ungdommen selv ikke vet hvor lenge oppholdet deres skal vare, og det er dermed noe de ikke har noen mulighet til å råde over. Det er en vanlig prosedyre i barnevernsinstitusjoner at det skrives daglige rapporter om barnets/ ungdommens dag, hvor alt fra hygiene og inntak av mat til utagerende oppførsel blir notert. Dette er noe beboerne er klar over, men de får som regel ikke lese rapportene. De ansatte får også tilgang til tidligere rapporter og sensitiv informasjon om barnet/ungdommen, som de kan diskutere seg imellom. Når barna/ungdommen ankommer institusjonene, blir de ikke bare tatt bort fra menneskene som har vært i deres nærmeste sone, dermed trykkesone, men også ting som har gitt dem en form for trykkesone. I Norge er det slik at barna får en startpakke når de ankommer institusjonene som skal inneholde alle de essensielle ting de trenger, derfor vil de ikke lide noen nød, men deres egne eiendeler vil de ikke nødvendigvis få tilbake igjen. I fravær av deres hjem, venner og eiendeler, vil de heller ikke kunne føle det samme imaget de tidligere har hatt ovenfor andre (ibid). De kan også oppleve diverse former for navnkalling fra andre på grunn av deres nye livssituasjon, som går imot deres eget bildet av dem selv. Alle disse faktorene kan føre til selvfornektelse av selvtillit (Goffman 1957, 1961, 1997). Jeg vil senere i oppgaven gå mer inn på hvordan institusjonsoppholdet kan prege selvtilliten og selvverdet også i voksen alder.

Goffman (1957) skriver at ansatte som jobber medlever turnus, noe som medfører at de må bo på arbeidsplassen flere dager i strekk, ofte har vanskeligheter med å ha et fungerende

privatliv. Det er nok noe i det han sier. Det kan tære på et forhold og familieliv når en av partene blir borte flere dager av gangen og derfor må overlate ansvaret for barn og hus på den andre. Ikke bare er dette en utfordring i seg selv, men jeg har selv sett mine kolleger slite med skyldfølelse ovenfor sine barn for at de ikke er tilgjengelige for dem. Når jeg nå tenker meg om, er flere av mine kolleger skilt eller deltidsforeldre. Om det er et resultat av jobben, vet jeg ikke. Jeg kan derimot si at det må være sterke personligheter som kan jobbe i slike omstendigheter, der de må gi omsorg og ta vare på barn/ ungdom som ikke alltid er like enkle å ha med å gjøre. Dette samtidig som de har sine parallelle liv hvor de ofte har barn som savner sine mammaer og pappaer. Det kan ikke alltid være like lett å være "til stede" på jobb om privatlivet ikke er bra, og gi omsorg til barn som til tider kan være utrolig krevende når deres egne barn ikke får den tiden og omsorgen de trenger. Det har vært tilfeller hvor mine kolleger har hatt syke barn hjemme som de har måtte gå fra for å komme på jobb hvor barnet/ungdommen har vært på rømmen og ikke har vært interessert i å bli funnet. Kan det dermed være lett å bære nag til institusjonsbarna for de ansatte i denne situasjonen? Om det er slik, er det veldig uheldig for barna/ungdommene.

Goffman mener at totale institusjoner skaper en barriere mellom beboerne og den "frie verdenen", noe som kan føre til avkortning av deres selvtilit. Det er også et sterkt skille mellom de ansatte og "innsatte", da de ansatte kan gå tilbake til sine liv og den "frie verdenen" etter endt vakt, mens beboerne må forbli i institusjonen med begrenset tilgang til verdenen utenfor. Dette kan føre til at beboerne føler seg fanget i institusjonen og frakoblet samfunnet utenfor. Videre kan denne følelsen føre til at de kan bære nag til de ansatte som kan komme og gå som de ønsker (Goffman 1957). Jeg har selv erfart at dette er et aktuelt problem for institusjonsbarn. I løpet av vakta knytter barnet/ ungdommen seg til de ansatte, og når tiden nærmer seg for vaktskiftet blir det en endring i atferden til barnet/ ungdommen. De kan bli sinte og avvisende, klengete eller "syke". Og det har ved flere anledninger hendt at ungdommen prøver å gi den ansatte dårlig samvittighet for at han/ hun går, mens de må være igjen. Videre blir overgangen til neste vaktskiftet av og til også vanskelig, da barna/ ungdommen føler seg avvist og forlatt fra foregående vaktinnhavere.

5 Islam som religion, kultur og tradisjon.

Religion er et omfattende emne, og islam er ikke noe unntak. I nyere tid har det ikke vært noen annen religion som har vært like mye omdiskutert som islam, særlig etter 11. september 2001. Mye endret seg for muslimene etter den dagen. Noen følte at de måtte ta avstand fra religionen slik at de ikke ville bli anklaget for å være terrorister eller jihadister, mens andre følte et sterkere bånd til islam.

Det ekstreme fokuset på Islam, har bl.a. resultert i en rekke nye trender. En av de nye trendene som har oppstått blant unge muslimer her i Oslo, er at det å gå i moskéen ikke lenger er noe som er forbeholdt koranlesing, fredagsbønnen og islamske høytider, men har for mange blitt en del av hverdagsrutinen. Flere medier (nrk.no 2010 og document.no 2010) har skrevet artikler hvor det viser til spekulasjoner om at visse moskeer i Oslo har blitt brukt til rekruttering av terrorister og jihadister. Det er også blitt mer vanlig at medlemmer av taghlibi-moskeer preker på åpen gate, samt oppsøker hjem, hvor de forteller om Islam og dens goder. De prøver på denne måten å overtale og rekruttere andre til deres trosretning.

Hijab-debatten har ført til et ekstremt fokus på jenter som bruker hijab. Debattene har ofte gått ut på om hijab-bruken er et frivillig valg eller om det er tvangsbelagt (dagsavisen.no 2010), og om bruken krenker likestillingsretten (forskningsradet.no). Som en konsekvens av dette fokuset, har flere muslimer tatt et standpunkt om å bruke hijab, noe som også har ført til at flere lærer seg innholdet i koranen, ber regelmessig og drar på pilegrimsreiser. Det er nesten som om det har blitt en trend, hvor det gir en viss form for prestisje og respekt å være mest mulig praktiserende. På diverse sammenkomster hvor praktiserende og ikke- praktiserende, troende og ikke- troende muslimer er samlet, går ofte samtalen inn mot det religiøse. De mest praktiserende er de som blir midtpunktet, og du hører de andre berømme dem for deres religiøse engasjement og det faktum at de har klart å implementere Islam og dens ”plikter” i deres hverdagsliv. De som sitter stille er som oftest de ikke-praktiserende. Det muslimske minoritetssamfunnet bygger på et hierarkisk fundament, hvor de som viser en tilknytning til religionen og ilegger seg rollen som praktiserende muslim, kommer øverst. Nederst på skalaen havner ”utskuddene” som lever et mer ”vesternisert” liv, hvor de baserer sin suksess

fra et mer vestlig perspektiv. Deres livstil blir ofte sett på som haram¹, og det at de våger å leve et utradisjonelt og ”vesternisert”liv, er for mange uforståelig og skremmende.

En annen ny trend blant unge muslimer er den hyppige bruken av religiøst ladete ord som; inshallah², subhanallah³, alhamdulillah⁴ og mashallah⁵. Bruken av disse orden kan relateres til at de gir brukerne en tilknytning til religionen samtidig som det gir dem en religiøs identitet, gruppeidentitet. Belønningen av begrepsbruken er at de får annerkjennelse for en holdning som er høyt aktet i den aktuelle gruppekulturen, og oppnår derfor prestisje. Gruppens syn på individet vil dermed være med på å prege individets syn på dem selv og har derfor en påvirkning på individets identitetsdannelsesprosess. Dermed tilegner og påtar individet seg gruppens verdigrunnlag. Det at flere av de muslimske gruppene har sitt opphav i kollektivistiske samfunn, forklarer også betydningen av gruppens betydning i individets liv og selvforståelse. Durkheim forstod religion i et mer sosiologisk perspektiv, og senere også religion som et produkt av samfunnet. Han ga Gud flere av karakteristikkene til et samfunnet, og sa at det er samfunnets verdier, normer og tradisjoner mennesket tilber og søker en tilknytning til (Durkheim 1984 og 1995).

Dermed ser vi at språket er en viktig del av hverdagen og samfunnet, samtidig som det er en del av menneskets identitet. Edward Sapir (2007) og Benjamin Whorf (1956) argumentere for at språket faktisk er med på å forme virkeligheten. Alle språk har sine definisjoner av ord, og ordenes betydning kan variere i forskjellig grad. Noen språk har mange ord som beskriver spesifikke følelser, mens andre har få. Dette kan føre til misforståelser mellom mennesker som har forskjellige morsmål og komfort språk. På norsk er setningen ”du er jo veldig norsk...” positivt ladet, mens det brukt av en pakistaner til en annen pakistaner vil være negativt ladet. Dette kan begrunnes med at verdi- og moralgrunnlaget i forskjellige kulturer og samfunn ikke alltid samsvarer.

Kenneth Strike (1997) snakker om betydningen av et felles moralspråk for elever på skolen. Dersom barn ikke tilegner seg moralspråket, eller ikke klarer/ lærer å beherske det, vil håpet om gjensidig toleranse i samfunnet måtte gis opp. Barna/ elevene må lære å beherske deres eget moralspråk, ”*som gjør det mulig for dem å tenke over meningen med livet og reflektere*

¹ Ikke lovlig (ifølge islam)

² Hvis Gud/Allah vil.

³ Gud/Allah er ”glorious”

⁴ Takk Gud/Allah

⁵ Med Gud/Allahs vilje, velsignet av Gud/Allah

over hva de ser på som godt og verdifullt og vil arbeide for i sitt eget liv.” (ibid: 220). Det er ingen tvil om at våre meninger, tanker og følelser blir uttrykt gjennom språk. Forskjellige moralspråk snakker i bunn og grunn om forskjellige synspunkter. Dermed vil også vårt/ våre moralsyn komme til uttrykk gjennom vårt språk og omvendt. *”En vesentlig del av den moralske oppdragelsen er tilegnelsen av dialogisk kompetanse i flere moralspråk”* (ibid: 221).

Strike gir oss et eksempel med idretten tennis og dens sjargong. Han sier at dersom vi ønsker å kunne forstå idretten, må vi kunne beherske de relevante begrepene for denne idretten, slik at det skal være mulig for oss å konstruere setninger som vil bære mening i dette miljøet. *”Begrepene er perseptuelle kategorier”* (ibid: 221). Dersom vi ikke lærer disse begrepene, vil vår forståelse av idretten være på et lavere nivå. Selv om vi kan observere og forstå spillet til en viss grad, vil taktikken og den interne sjargongen gå oss hus forbi. Jeg vil si at dette samsvarer med vår forståelse av andres kultur og religion. Det er sjeldent vi setter oss inn i andre menneskers måte å forstå verden på. Vi har nok med å utvikle vårt eget språk og forstå de forskjellige taktiske spillereglene våre egne liv består av. Vi er derimot flinke til å belyse forskjellene mellom forskjellige folkeslag, kulturer, etnisiteter og religioner.

Strike snakker videre om viktigheten av å utvikle barnas dialogiske kompetanse i moralspråket, og at dette omfatter forståelse for verdier.

Det kan trekkes en linje mellom dette og det muslimske samfunnet og kulturen. Det er visse felles trekk alle muslimer besitter som har sitt opphav i begreper, kultur og væremåte. Det moralske primærspråket beskriver dette;

(...) et språk som hjelper dem til å danne en identitet, til å skape tilknytninger til medlemmer av et fellesskap med samme moralspråk, til å etablere og gi uttrykk for en opplevelse av mening med livet og for tanker om hva som er verdt å streve for og strekke seg etter. Dette primærspråket lever i de ulike delene av kulturarven vår- i religionen, filosofien, historien og den etniske bakgrunnen (ibid: 222).

Dermed får vi et innblikk i viktigheten av å ha interaksjon med mennesker med felles moralspråk, og å prøve å erverve en viss forståelse for andre gruppers moralspråk dersom du har som formål å interagere med dem. Dersom dette ikke er en prioritet, vil du kunne interagere med mennesker fra andre kulturer, religioner og grupper, men du vil ikke kunne

forstå den interne sjargongen og vil dermed ha en lavere forståelse av og for disse menneskene.

Grupperinger av muslimer

Christine Jacobsen (2002) snakker om tre hovedtendenser blant unge muslimer i Norge og deres religiøse identitet: ”den etniske”, ”den privatiserte” og ”den nypraktiserende” (Jacobsen 2002:80). Hun påpeker at disse tendensene må ”*leses som ulike måter å håndtere tilværelsens kompleksitet og ambivalens på*”(ibid:80). Hun sier videre at ”*å være muslim er relasjonelt og kontekstuel definert. Det dreier seg om en kontinuerlig tilblivelsesprosess- om det å bli muslim, snarere enn om å være muslim som en fiksert og statisk identitet*” (ibid:80).

I den ”**den etniske**” er den religiøse identiteten knyttet til kulturelle, etniske og religiøse verdier som blir videreført fra generasjon til generasjon. Religionen er en del av barndommen, ungdomsårene og det voksne liv, og preger dermed verdier, normer og livssynet til individet. Feiring av religiøse høytider er bl.a et fremtredende aspekt ved denne tendensen. Religionen, islam, blir på denne måten synonymt med individets etnisitet og kultur. Eksempelvis vil det å være Pakistaner eller Somalier, være synonymt/ ensbetydende med det å være muslim.

I ”**den privatiserte**” tendensen ligger det religiøse, som navnet tilsier, mer på det private og subjektive planet. Religionen og dens betydning er et privat anliggende. Det er et valg individet selv tar på bakgrunn av hvordan det forstår religionen, og ikke basert på individets kulturelle- eller etniske bakgrunn. I denne tendensen trenger ikke det å være muslim å ha noen innvirkning på hverdagslivet (Jacobsen 2002).

Den tredje tendensen, ”**den nypraktiserende**”, er lik ”den privatiserende” med tanke på vektleggelsen av det subjektive- og private aspektet ved religiøsiteten. Det er det personlige forholdet til Gud som er det essensielle. Denne tendensen er det Jacobsen kaller en *norsk-muslimsk subjektposisjon som grunnlag for livsstil og kollektiv identitet* (Jacobsen 2002:81). Hun sier videre:

(...) Samtidig har denne tendensen et kollektivt aspekt og fremstår som en form for identitetspolitikk knyttet til håndtering av muslimsk identitet i den norske konteksten (...)

Utviklingen genererer nye praksiser og gjenoppliver gamle, og den er genuint viktig for hvordan en del unge muslimer former sine liv i hverdagen. Det karakteristiske for denne tendensen er at de unge distanserer seg selv fra foreldrenes tradisjoner og velger å lære det de kaller "den egentlige islam". Selv om denne tendensen også preges av individualisering i forholdet til religionen, understrekes det at religionene ikke kan reduseres til den private sfæren, men at islam tvert imot representerer en livsstil som preger og bør prege alle aspekter ved hverdagen (ibid:81).

Den andre og den tredje tendensen til Jacobsen samsvarer med Davies (2002) og Repstads (2000) argumentasjoner for at religionen i nyere tid har blitt et mer subjektivt og privatisert fenomen. Det at muslimske individer nå har mulighet til å sette spørsmålstegn til koranens⁶- og hadithenes⁷ lære, er et privilegium få muslimer i denne verden har. I land hvor islam er den rådende religion og hvor lovene er basert på islams lære, ville dette blitt sett på som blasfemi. At individer offentlig og høylytt subjektiviserte og var kritiske til religionen ville vært uhørt, og mest sannsynlig straffet. I Pakistan ble en kristen kvinne i 2010 fengslet for å angivelig ha snakket stygt om profeten Mohammed, og to ministre ble drept for å støtte om å løslate mennesker som har blitt dømt for blasfemiske ytringer (fritanke.no 2011). Dermed kan det påstås at muslimene i Norge, og mange andre europeiske land, lever et mer fritt religiøst liv hvor de i større grad får velge hvor praktiserende og troende de ønsker å være.

Safet Bektovic, en dansk-bosnisk filosof har i sin bok, *Kulturmøder og religion – Identitetsdannelse blandt kristne og muslimske unge* (2004b), gitt oss et innblikk i unge danske muslimers liv ifht det kulturelle- og religiøse aspektet. Selv om Bektovic har basert sin forskning på danske muslimer, finner jeg dette relevant for min oppgave og beskrivelse av hvordan norske muslimer forholder seg til islam. Jeg ser at det er noen relevante likhetstrekk mellom danske- og norske unge muslimer. Det vil ikke dermed si at jeg nødvendigvis er enig i Bektovics inndeling og beskrivelse av muslimer, men mener at forskningen hans har noen viktige elementer som beskriver unge muslimers tilværelse, tankegang og levemåte i Norden. Gjennom sin forskning og sine intervjuobjekter, viser han oss hvordan muslimene forholder seg til religionen på svært forskjellig vis. *Nogle forbinder muslimsk identitet med islams religiøse praksis, andre tager utgangspunkt i islam som kulturbaggrund. Nogle oppfatter sig selv som danskere, andre føler seg som fremmede. På visse områder har de en "både- og"*

⁶ Islams hellige bok

⁷ Fortellinger om hvordan profeten Mohammed levde sitt liv og praktiserte islam

identitet, på andre områder har de en "enten- eller" identitet (Bektovic 2004b: 62). Han deler deretter de danske muslimer inn i fem idealtypiske grupper/ kategorier for å beskrive deres forhold til islam:

1. Tradisjonelle muslimer
2. Kulturmuslimer
3. Ideologisk-politiske muslimer
4. Moderne muslimer
5. Muslimer med konverteringserfaringer

Den femte gruppen er ikke av betydning for min oppgave da ingen av mine informanter er konvertitter. Derfor kommer jeg ikke til å si noe om denne gruppen muslimer.

Tradisjonelle muslimer

Dette er en relativt stor gruppe som inneholder etterkommere av arbeidsimmigranter og flyktninger. Denne gruppen baserer sin religiøse tilhørighet på bakgrunn av at de er født inn i en muslimsk familie, eller at de selv har levd i et muslimsk land/ samfunn tidligere. Det er foreldrenes kultur som har størst påvirkning og betyr mest, hvor det etnisk-kulturelle og/eller det tradisjonelt religiøse definerer deres forståelse av islam. For denne gruppen er det de muslimske normene og verdiene som er av størst betydning, og ikke den islamske teologien. Medlemmene av denne gruppen har ofte problemer med å skille mellom det etnisk-kulturelle og det religiøse, og har derfor en tendens til å identifisere seg som f.eks. pakistanske muslimer. Bektovic påpeker at dette er en foreløpig identitet, da deres identifikasjonsmønstre er i stadig forandring, noe som samsvarer med Jacobsens (2002) ide om muslimske individer. Individene i denne gruppen er, i motsetning til deres foreldre, i en overgangsfase når det gjelder deres definisjon av selvoppfattelse og identitet. De må forholde seg til, og blir utfordret av, det danske samfunnet, muslimer med andre etnisiteter og deres egne foreldres normer og verdier (Bektovic 2004b). For mine intervjuobjekter vil det si at de må forholde seg til det norske samfunnet, muslimer med andre etnisiteter enn dem selv, deres foreldre, og barnevernsinstitusjonens verdier og normer.

Det er viktig å se på denne gruppens medlemmer som enkelte individer og ikke en gruppe med samme mål og mening. Det at denne gruppen er i stadig forandring vil også si at individene vil bevege seg i forskjellige retninger. Noen vil føle en større tiltrekning til det

danske samfunnet og som en konsekvens bryte med deres etniske og religiøse normer og verdier. Bektovic mener at disse med tiden blir kulturmuslimer. Andre vil prøve å forene, det Bektovic kaller, det tradisjonelle og moderne. Disse prøver å få elementer fra sine etniske land og det nye samfunnet til å gå overens/ henge sammen, og vil etterhvert bevege seg inn i gruppen ”moderne muslimer”. En tredje gruppe individer fra de tradisjonelle muslimene, vil føle et sterkere bånd til sine etniske tradisjonelle normer og vil vektlegge de muslimske kriteriene for etableringen av deres identitet. Bektovic mener at disse henter sine forbilder fra fortiden og forbinder det autentiske med fastholdelse av tradisjonelle muslimske mønstre som er basert på muslimske lærdes forklaringer (ibid 2004b).

Det er ofte slik at muslimer føler at de må ta et standpunkt om ”hva slags muslim” de er på grunn av stadig konfrontasjon fra storsamfunnets medlemmer. Det er ikke sjeldent en mørkhudet person blir møtt med spørsmålet ”hva er du? Er du muslim? Er du ordentlig muslim?” Slike konfrontasjoner kan føre til at individer blir presset til å ilegge seg selv en tro som de ikke har noe dypere forhold til enn at det er foreldrenes tro.

Kulturmuslimer

Disse utgjør den største gruppen blant unge med muslimsk bakgrunn. Medlemmene av denne gruppen oppfatter islam som en kulturarv, og har dermed verken noe aktivt forhold til det etniske kulturelle- eller til religiøse normer. I deres liv vil de stort sett kun bli minnet på deres religiøse bakgrunn ved høytider og ved tradisjoner knyttet religiøse skikker som omskjæring, begravelser og bryllup. Medlemmene av denne gruppen er ofte etterkommere av foreldre som enten er lite religiøse eller ateister. Bektovic snakker her om innvandrere eller flyktninger fra Jugoslavia, Iran, Tyrkia, kurdere fra Irak eller innvandrere som generelt har migrert grunnet deres fasinasjon for den moderne vestlige kulturen (Bektovic 2004b). Deres forhold til islam kan sammenlignes med alminnelige danskere forhold til kristendom. Forskjellen ligger mer i at de i større grad må redegjøre for sin religiøse tro og bakgrunn. Islam blir sett på som en bakgrunns kultur med visse overordnede prinsipper og verdier som solidaritet og respekt for andre, islamsk filosofi og kunst. De foretrekker det tverretniske fellesskap fremfor det etnisk lukkede, men danskene betrakter dem allikevel som muslimer til tross for deres distanse til islam og det religiøse (ibid 2004b).

Dette er et eksempel på at storsamfunnet pålegger individene en religiøs tro på grunn av deres utseende og bakgrunn.

Ideologisk-politiske muslimer

Dette er den minste gruppen av unge muslimer i Danmark. Det førende er islam som politisk ideologi. Denne gruppen er ikke en samlet gruppe, da det ikke eksisterer en ensidig teori om hvordan forholdet mellom religion og stat skal være i islam. Noen av medlemmene i denne gruppen fokuserer på bekjempe sosial urettferdighet, andre fokuserer på sharia lovgivningen. Det finnes også de som ønsker å samkjøre vestlig teknologi og islamske prinsipper. Denne gruppen skiller klart mellom det religiøse og etnisk- kulturelle. De er skeptiske til det kulturelle mangfoldet som eksisterer innenfor islam, og mener at etnisk-kulturelle tradisjoner fungerer som hindring for forståelsen av islams vesen. Samtidig er de sterkt kritiske til det sekulære danske samfunn og demokrati. Den politiske liberaliseringen blir sett på som en relativisering av religionsetiske verdier. Utilfredse og frustrerte unge som søker enkle og fastlagte rammer for egen verdensforståelse og identitet, er beskrivelsen Bektovic gir denne gruppens muslimer. Det som spesielt kjennetegner denne gruppen er deres voldsomme og klart artikulerte kritikk av vestlig demokrati og kapitalisme, samtidig som de propagerer for en panislamsk stat – *kalifatet* (Bektovic 2004b).

Moderne muslimer

Denne gruppens muslimer identifiserer seg med islam og moderniteten på en og samme tid. Troen deres bærer et sterkt preg av individualisme, dvs at religionen er mer basert på individuell tro enn det kollektive. Det kulturelle mangfoldet som finnes innenfor islam blir her betraktet med en overbevisning om at de forskjellige kulturelle mønstrene er historiske fenomener og ikke tidløs teologi. Religionen må forstås ut ifra den konteksten den eksisterer i og ikke som et statisk fasit svar som er gjeldene uansett tid og sted (Bektovic 2004b).

Disse grupperingene av muslimer gir en liten pekepin på hvem muslimene i Norge er. Det er selvfølgelig ikke slik at alle muslimene selv identifiserer seg til det fulle med en av gruppene. Det kan godt tenkes at noen identifiserer seg med flere av gruppene, eller ingen av dem.

I relativt ”ny” tid har noen muslimer fått en ny betegnelse, muslim-light. Det er ingen formell definisjon på hva en muslim-light er. Jeg har vært i kontakt med flere muslimske organsasjoner som DIN og islam.no for å spørre om deres tanker rundt dette begrepet. Svarene har vært veldig forskjellige, både i innhold og definisjon. Dette er noe jeg finner

fasinerende, at mennesker bruker begrepet for å definere andre og dem selv, uten at det er en allmenn definisjon av begrepet.

Noen av de jeg har snakket med tenker at dette begrepet betegner muslimer som er troende, men ikke praktiserende. Min søster definerte muslim-light slik: *”muslimer som får religionen til å passe inn i deres liv, og som ikke tilpasser livene sine etter religionens krav og regler.”* Dermed følger de de religiøse kravene og reglene som de finner riktige for dem i deres livssituasjon. Andre mener at ”muslim-light” er en betegnelse andre muslimer gir muslimer som er mindre praktiserende enn dem selv, da ofte i en noe negativ forstand. Det er også flere venner av meg som selv betegner seg som muslim-light, uten å legge noe negativt i begrepet. Dermed er dette begrepet veldig ambivalent, selv om det er blitt et nytt ord som folk bruker støtt og stadig.

6 Metode

I min oppgave har jeg valgt å bruke kvalitativ metode og dybde intervju. Grunnlaget for dette valget er at jeg ønsker å kunne få svar på spørsmål som ikke nødvendigvis ville kommet frem, eller blitt besvart, ved å utføre en kvantitativ undersøkelse. Spørsmålene mine er av sensitivt materiale, og dermed veldig personlige. For flere av informantene mine har intervjuet bragt tilbake vonde minner, og jeg forstår at det har vært tungt og vondt å snakke om den delen av livet deres. Jeg har prøvd å respektere informantene mine, og sett an deres reaksjoner på spørsmålene istedenfor ”å bare pøse på”. Slik mener jeg at jeg har fått ærlige svar på mine spørsmål, uten at informantene følte seg utilpass.

Et annet metode alternativ kunne vært kvantitativ metode, men på grunn av dens distanse mellom intervjuer og informant, og andre upersonlige egenskaper, valgte jeg bort denne metoden. Selv om jeg ser andre kvaliteter ved bruk av denne metoden, ville jeg ikke kunne besvart min problemstilling gjennom, eksempelvis, upersonlige spørreundersøkelser.

Problemstillingen min spør om hvordan en viss livserfaring/ livssituasjon har vært med på å forme identiteten til mine informanter, hvordan institusjonsoppholdet har påvirket deres identitetsutvikling, livsvalg og livssyn. Etter mitt skjønn er dette sensitiv materiale som ikke ville ha kunnet blitt besvart i sin helhetlige dybde med annet metodevalg enn dybdeintervju, kvalitativ metode.

Kvalitative og kvantitative undersøkelser har begge positive og negative sider ved seg. Der kvantitativ metode holder en viss avstand mellom informant og forsker/ intervjuer, gir den kvalitative undersøkelsesmetoden en nærhet (Kleven 2002). Tema, problemstilling og sensitivitet bør tas i betraktning når forskeren bestemmer seg for hvilken metode som passer for hans/ hennes forskning. Selvfølgelig vil også antallet på informanter kunne spille en rolle i dette valget. Kjeldstadli (1992) mener at en kombinasjon av kvantitativ og kvalitativ forskning, ”hard” og ”myk” data, er det mest effektive og riktige da forskning kan forstås som hypotetisk-deduktiv og hermeneutisk. Jeg vil kunne si meg til dels enige med både Kjeldstadli og Kleven på dette området. Jeg vil nå gi en kort redegjørelse for begge disse forskningsmetodene, samt si noe om fordeler og ulemper ved bruk av disse metodene.

I tillegg til min egen forskning, vil jeg trekke frem Annick Prieur (2004) og Christine M. Jacobsen (2002) sine bøker som også omhandler andre generasjons innvandrere og deres identitetsdannelse og selvforståelse. Prieur har i sin bok *Balansekunstnere* intervjuet 52 unge mennesker med innvandrerbakgrunn. Jacobsen tar i boken, *Tilhørighetens mange former*, for seg hvordan muslimske unge i Norge lever og har det, og om utfordringene de møter i hverdagen og i møtet med det norske samfunnet. Begge disse bøkene har vært med på å hjelpe og veilede meg i min egen empiri, og i tillegg gitt meg svar på, og til tider bekreftet, egne tanker og hypoteser.

Jeg har begrenset meg til tre ungdommer og tre voksne som informanter. I utgangspunktet valgte jeg å begrense meg til like mange voksne som ungdommer, men etter mitt ”siste” intervju med voksen informant, ble jeg informert om en annen muslimsk mann som bodde på samme institusjon, som informanten min, til samme tid. Jeg tok kontakt med denne personen og fikk avtalt et intervju. Derfor har jeg nå tre ungdommer og fire voksne informanter. Etter min vurdering var dette et klokt valg, som kan vise hvor like eller forskjellige opplevelser to personer fra samme land, samme institusjon og nesten lik alder har fra denne tiden i deres liv. Jeg skulle gjerne ha intervjuet flere, ikke bare flere ungdom og voksne som bor i, eller har, bodd i barnevernsinstitusjon, men også ansatte, foreldre og ledelsen for institusjonene. Det ville ha gitt et større og rikere innblikk i institusjonslivet, og dens påvirkning på ungdommens liv i institusjon og i etterkant.

Kvalitativ intervju som forskningsmetode

En av hovedgrunnene bak mitt metode valg, var den ”nærheten” som oppstår mellom forsker/ intervjuer og informantene i den kvalitative forskningsmetoden, som, nærmest, krever denne nærheten. Kvalitative intervjuer består, i hovedsak, av to grunnleggende prinsipper, hvor det ene er basert på subjekt-subjekt-forholdet mellom forsker/ intervjuer og informant. Det andre prinsippet er basert på at denne metoden gir en helhetlig forståelse av virkeligheten. En konsekvens er i midlertidig at utvalget, av forskjellige grunner, ofte blir relativt små (Thagaar 2003).

I forhold til min problemstilling har det å skape denne nærheten, som kvalitativ forskningsmetode og intervjuer gir og krever, og dermed skape et tillitsforhold mellom mine

informanter og meg, vært essensielt. Uten dette ville jeg ikke ha fått så åpenhjertige samtaler/ intervjuer, noe som jeg mener har vært avgjørende for min oppgave. Dersom jeg ikke hadde fått dette forholdet til mine informanter, ville det ha preget min oppgave og forskning på en svært negativ måte. Det kan også argumenteres for at kvalitative intervjuer kan føre til at svarene informantene gir kan være uærlige, da intervjuet foregår ansikt til ansikt og anonymiteten på den måten forsvinner (Kleven 2002).

Å utføre kvalitative intervjuer når man skal forske på områder som omfatter hvordan individer opplever og oppfatter seg selv og sine omgivelser, har vist seg å være svært fruktbar. Denne metoden gir forskeren et godt grunnlag for å få innsikt i menneskers erfaringer, tanker og følelser (Thagaard 2003). Fordelen er klar, men ulemper finnes også her. Forskeren går ofte inn i intervjuet med en ide om hva han/ hun ønsker å få svar på, og kan dermed føre samtalen inn i ønsket retning, noe som vil kunne påvirke resultatene (Kleven 2002). Det er forskjellige måter å utføre et intervju på. Forskeren kan på forhånd bestemme seg for om han/ hun ønsker å ha strukturert eller ustrukturert intervjuform. Strukturerte intervjuer kan, veldig enkelt forklart, minne om en muntlig versjon av spørreundersøkelser, eller være preget av at intervjueren slavisk forholder seg til intervjuguiden og den rekkefølgen spørsmålene er skrevet i. Dette gir lite fleksibilitet, og kan virke litt stakatisk. Ustrukturerte intervjuer bærer et større preg av to personer som har en samtale om et tema som en av partene har mer kunnskap om og/ eller erfaring fra. En fordel ved kvalitativ intervju er at forsker/ intervjuer og informant har muligheten til å oppklare eventuelle misforståelser der og da. Dermed gir dette informantene muligheten til å utdype sin mening og erfaring, og forskeren får muligheten til å grave dypere og få svar på spørsmål som han/ hun ikke hadde tenkt på fra før (ibid 2002).

Før jeg hadde mitt første intervju, hadde jeg allerede dannet meg en tanke om at jeg skulle bruke intervjuguiden min som en påminnelse for hvilke spørsmål jeg skulle stille og få svar på, og ikke følge den slavisk. Jeg innså tidlig i mitt første intervju at dette var riktig intervjuform for mitt vedkommende. Alle intervjuene mine bærer preg av to personer som har en samtale om informantens liv og erfaringer. Selvfølgelig hadde jeg behov for å se på intervjuguiden fra tid til annen for å ikke miste sporet, og for å huske alle spørsmålene som jeg mener er viktige å få besvart for min problemstilling. Jeg lot ofte informantene bestemme samtalestrukturen og retningen, men passet på å få stilt de riktige spørsmålene der de passet inn.

Noen av informantene var mer glad i å prate enn andre, og jeg så på deres kroppsholdning, ansiktsuttrykk og hørte i stemmene deres at deres erfaringer fra oppholdet i barnevernsinstitusjon var noe de bar preg av på godt og vondt. Noen av dem var veldig sinte og bitre, andre var mer triste og en av dem hadde en mer avslappet og god opplevelse og følelse av livssituasjonen sin. Jeg opplevde også ved noen tilfeller at det var godt å ha muligheten til utdype og omformulere spørsmålene mine slik at de ble oppfattet korrekt. Og informantene mine fikk flere ganger behov for å gjøre det samme slik at jeg forsto dem korrekt. Informantene mine har hatt tøffe liv og opplevelser.

Det var til tider vanskelig å være objektiv og prøve å ikke bli berørt av deres historier. Som et medmenneske er det vanskelig å ikke la seg berøre av historier om mishandling i form av vold og diverse, og jeg må innrømme at jeg som person ble påvirket og fikk en enorm følelse for sympati for dem. Jeg prøvde i midlertidig å ikke la det påvirke forskeren i meg, og prøvde som sagt å fortsette intervjuet upåvirket og målrettet. Det er denne formen for nærhet som har vært viktig i mine intervjuer. Jeg tror som sagt ikke at jeg ville ha fått den dype innføringen og innsikten i deres liv dersom intervjuene ikke hadde vært ansikt- til- ansikt og hatt denne medmenneskelige faktoren. Der jeg mente at deres opplevelser var av interesse for min problemstilling, stilte jeg oppfølgingsspørsmål. Noen ganger måtte jeg se an situasjonen og heller komme tilbake til emnet etter at informanten hadde fått mulighet til å samle seg litt eller roe seg ned. Det var også tilfeller hvor informantene mine fortsatte å snakke om, og utdype, visse opplevelser og erfaringer som ikke var av hensiktsmessig betydning for min oppgave. Jeg lot da informanten snakke ferdig før jeg stilte et nytt spørsmål og på den måten byttet retning.

Noe jeg merket veldig godt er at det ikke er vanskelig for forskeren/ intervjueren å styre intervjuet i den retningen han/ hun ønsker det. Jeg ble fort observant på dette, og passet derfor på å ikke styre intervjuene for mye. Jeg ville la informantene få fortelle deres erfaringer på deres premisser. Derfor fortalte jeg dem heller ikke på forhånd hva slags spørsmål jeg hadde. Jeg gjorde det klart for dem på forkant at jeg forsket på ungdom som bor i barnevernsinstitusjon, og voksne som har bodd på barnevernsinstitusjon som har muslimsk bakgrunn. Dermed hadde ikke informantene mulighet til å forberede svar, og det som ble sagt under intervjuene var spontant og ærlig.

En observasjon jeg gjorde, var at for flere av informantene mine gikk det i løpet av intervjuet opp et lys. Det virket som om de fikk en åpenbaring av at det muligens er flere ting ved deres

nåværende livssituasjon som henger sammen med deres tid på institusjonen. En av ungdommene sa også etter at vi avsluttet intervjuet at han satte pris på samtalen. Han sa at det var som en terapi time for han, hvor det at han fikk satt ord på opplevelsene sine gjorde at klarte å se dem på en ny måte. Jeg fikk etter dette et nytt syn på min rolle som intervjuer. Det ubevisste ansvaret en forsker/ intervjuer sitter med, iallfall når temaet er så sensitivt, burde ikke tas lett på eller bli ignorert.

Indre validitet

Indre validitet omhandler relasjoner mellom forskjellige variabler. Det som er av interesse for min oppgave når det kommer til indre validitet er årsaksforhold. (...) *det ligger egentlig i pedagogikkfagets natur at årsaksforhold er av interesse. Pedagogikken dreier seg om undervisning og oppdragelse, og undervisning og oppdragelse drives i den hensikt at det skal ha en virkning. Det må da nødvendigvis være en viktig del av den pedagogiske forskning å studere hva slags virkning undervisningen og oppdragelsen har* (Kleven 2002:142). Min problemstilling tar blant annet for seg hvordan forskjellene mellom primærsosialiseringsarenaen (hjemmet) og sekundærsosialiseringsarenaen (barnevernsinstitusjonen) påvirker de muslimske ungdommens hverdag og identitetsdannelse, og hvordan denne opplevelsen/ situasjonen har påvirket muslimske institusjonsbarns liv som voksne. Dersom det er en relasjon mellom to variabler og den ene påvirker den andre, kalles dette for årsaks relasjon. *En kausalforklaring forklarer en begivenhet Y ved at det angis en tidligere begivenhet X som, gitt et sett initialbetingelser, i følge en årsakslov alltid vil bli etterfulgt av Y. En intensjonal forklaring av en handling Y sier at handlingen ble foretatt fordi den var tilpasset den handlendes oppfatninger og ønsker* (Føllesdal, Walløe og Elster 1986:141 og156). Det er viktig å poengtere at dette ikke er deterministisk, men probalistisk, det er med andre ord kun en større sjanse for at X fører til Y og ikke noe som er gitt. Ut ifra informasjonen jeg har fått gjennom intervjuene mine, ser jeg at samtlige av de voksne informantenes nåværende liv bærer preg av institusjonsoppholdet. Hos noen av dem er det direkte korrelasjon mellom oppholdet og nåværende liv, mens det hos noen av de andre er mer subtile konsekvenser av oppholdet. Påvirkningen av institusjonsoppholdet på nåværende liv vil jeg gå mer i dybden på i de kommende kapitlene.

Ytre validitet

Den ytre validiteten er god dersom resultatene fra en forskning kan være gjeldende for andre mennesker eller situasjoner som er relevante i forhold til problemstillingen. Det er viktig å ikke overføre resultater fra en forskning til andre mennesker dersom det ikke er grunnlag for det. Dette kan ofte skje dersom man generaliserer eller *strekker gyldighetsområdet lenger enn det er grunnlag for* (Kleven 2002:160). Noe av det mest essensielle når det gjelder å overføre eller trekke konklusjoner om en større gruppe enn den man har undersøkt, er at utvalget må være representativt for en større populasjon. I forhold til min problemstilling, har jeg forsøkt å velge informanter som kan belyse dette temaet på best mulig måte. Jeg tror imidlertid at det finnes mange flere historier med flere nyanser enn de mine informanter har fortalt meg. Den gruppen som min problemstilling omhandler, er en gruppe hvor alle medlemmene har opplevd en form for omsorgssvikt. Dermed er det allerede en utsatt gruppe som er preget av sine omstendigheter, samfunnssyn og, på mange måter, framtidsutsikter. Det er selvfølgelig ingen garanti for at ungdomsinformantene mine vil ha den samme skjebnen som de voksne informantene, eller at alle muslimske barnevernsbarn har den samme bakgrunnen. Men det er noen fellestrekk disse har som jeg mener er av generaliserende interessante og av betydning. Disse vil jeg presisere og utdype i analysekapittelet.

Min forskningsprosess

Tidlig i fjor sommer begynte jeg min forskningsprosess. Jeg startet med å finne ut av hvor stort jeg ønsket at utvalget mitt skulle være, og hvem det skulle bestå av. Det var veldig tidlig klart for meg at jeg ønsket å intervju ungdom i 14- 18års alderen. Grunnene til dette er mange. Det at ungdom i denne alderen klarer å sette ord på tanker og følelser bedre enn hva de yngre kan, er en av dem. Selv om de er i en alder hvor det er mye hormoner og alt er så stort og nært, er de allikevel litt reflekterte over sin egen livssituasjon. Det er også i denne alderen vi begynner å danne oss en forståelse av vår egen identitet. Den etiske biten spilte også en stor rolle. Jeg har tidligere nevnt sensitiviteten av dette temaet, og derfor syntes jeg selv at det å intervju yngre barn om dette temaet ville være feil. De har allerede måttet gå igjennom nok, og jeg ønsket ikke å sette dem i en situasjon hvor de ble nødt til å gjenoppleve vonde minner. I tillegg til dette mener jeg at jeg barn/ ungdom i denne alderen har en bedre

forståelse for sitt livssyn, og kan dermed reflektere og besvare de religionsrelaterte spørsmålene bedre. Det er relativt vanlig for barn/ ungdom i den alderen å begynne å bli klar over sin egen tro, og stille noen spørsmål til hva de selv mener er riktig og galt.

Når det gjelder grunnlaget for at jeg valgte å forske på barn/ ungdom og voksne med muslimsk bakgrunn, er det på grunn av det fellesskapet, de like verdiene, kulturelle likheter og ”språket” som medlemmer av denne religionen har til felles og besitter. Disse vil bli lettere å forstå når jeg går nærmere inn på dem under neste kapittel, hvor jeg vil analysere intervjuene. Hadde jeg bestemt meg for å begrense meg til muslimer fra en bestemt etnisk gruppe, eller bestemt meg for å begrense meg til informanter fra et bestemt land og kultur, ville det ha ført til store komplikasjoner for min empiri. Jeg erfarte nemlig hvor vanskelig det var å få tak i informanter, noe jeg ikke hadde tatt med i betraktning da jeg begynte denne prosessen. Det at jeg valgte å ta for meg individer med muslimsk bakgrunn, trodde jeg skulle gjøre min forskningsprosess noe lettere. Mennesker med muslimsk bakgrunn i Norge er en betydelig stor gruppe, og dermed er det naturlige at det er flere barn/ ungdom med muslimsk bakgrunn som bor på barnevernsinstitusjon per dags dato og voksne som har bodd i barnevernsinstitusjon som unge. Derfor trodde jeg ikke at det skulle være noe problem for meg å komme i kontakt med, og å få informanter til min forskning. Jeg tok grundig feil der.

Jeg begynte min jakt på ungdommer i første omgang ved å ringe Barne- og familieetaten for å få en oversikt over barnevernsinstitusjoner hvor det bor muslimske barn/ ungdom. Dette viste seg å være et problem, for en slik oversikt fantes ikke. Deretter spurte jeg om jeg kunne få en oversikt over de forskjellige barnevernsinstitusjonene i Oslo og omegn. Personen jeg snakket med sa at han ikke hadde en slik oversikt tilgjengelig, og ga meg et annet nummer jeg kunne prøve å ringe. Da jeg ringte det nummeret, var det ikke i bruk. Etter denne skuffelsen, spurte jeg om hjelp fra venner som jobber i barnevernet, enten som barnevernskonsulenter eller som ansatte på diverse hjem. De hjalp meg så godt de kunne, men hadde heller ingen konkrete barn/ ungdommer jeg kunne komme i kontakt med.

Jeg søkte deretter etter informanter ved hjelp av Facebook, hvor jeg skrev at jeg søkte individer med muslimsk bakgrunn som bor i institusjon nå eller har bodd i da de var yngre. Jeg fikk svar fra noen bekjente som bodde på institusjon da de var tenåringer om hvor bra de syntes det var at jeg skrev en oppgave om dette temaet, men de ønsket ikke selv å stille opp som informanter. ”Lykke til”, sa de nå ihvertfall.

Nå hadde det gått noen måneder uten hell, og jeg merket at jeg begynte å bli litt desperat. Jeg ringte så til avdelingslederen på institusjonen hvor jeg selv jobber, og spurte om jeg kunne få lov til å intervju jenta som bodde på huset. Avdelingslederen var ikke helt for dette med tanke på den nære relasjonen jeg har til jenta. Dette er noe jeg selv hadde tenkt på, og som også var grunnen til at jeg ikke ønsket å intervju henne til å begynne med. Jeg mente selv at det at jeg kjenner jenta såpass godt som det jeg gjør etter å ha jobbet med henne i tre år, kanskje kunne påvirke svarene hennes. En annen grunn til at jeg var litt nølende med å bruke henne var hennes ekstreme negative holdning til barnevernet og livssituasjonen hennes. Jeg var veldig usikker på om det ville kunne representere andre ungdom i hennes situasjon.

Etter samtale med min veileder, hvor han var veldig positiv til å intervju henne, bestemte jeg meg for å spørre avdelingslederen. Han gikk etterhvert med på dette, men rådet meg til å bruke en annen person til å utføre intervjuet, slik at intervjuet ikke skulle bære preg av mitt kjennskap til jenta. Jeg gikk med på dette, men igjen etter en samtale med min veileder, innså jeg at mitt kjennskap og forhold til denne jenta ville være et stort pluss. Hun ville kunne føle seg mer komfortabel og dermed også avgi mer ærlige svar. Det at jeg i tillegg har en måte å snakke med henne på som er forståelig for henne, var også en positiv faktor.

Avdelingslederen min satte meg deretter i kontakt med noen andre avdelingsledere i privatsektor. Disse hadde jeg ikke vært i kontakt med tidligere da avdelingene ikke er oppført som barnevernsinstitusjoner i opplysningen eller noen andre offentlige instanser. Jeg fikk til slutt tak i en avdeling hvor de hadde en 15 år gammel somalisk gutt. Avdelingslederen hans skulle spørre han om han kunne tenke se stille opp, og som et insentiv sa jeg til avdelingslederen at jeg var villig til å betale gutten 200 kr som takk for intervjuet. Det hjalp, for gutten sa seg villig til å stille opp. Dermed hadde jeg to ungdom.

Med hjelp fra en medstudent og hans bekjentskap, kom jeg i kontakt med en dame som var støttekontakt for en gutt på 19 år som bodde på en barnevernsinstitusjon til han var nærmere 18 år. Selv om dette var litt utenfor hva jeg i utgangspunktet så etter, valgte jeg å intervju han da jeg ikke hadde noen andre informanter. Jeg betalte også han 200 kr for intervjuet. Det ble gjort relativt klart for meg at det ville øke sannsynligheten for at han ville stille opp som informant. Dermed hadde jeg mine tre ungdoms informanter i boks.

Intervjuene med de tre ungdommene var svært forskjellige med tanke på alt fra sinnsstemning til hvor jeg intervjuet dem. Disse ytre påvirkningene vil jeg komme tilbake til senere. Jeg vil nå snakke litt om hvert av intervjuene og omstendigheten rundt dem.

Det første intervjuet var med en somalisk gutt, jeg vil fra nå av kalle han Ali. Etter å snakke med han på telefon avtalte vi å møtes på Fredrikstad togstasjon, hvor jeg skulle bli hentet av han og ansatt ved institusjonen hvor han bor. Vi dro så til huset deres hvor vi fant oss et rom i kjelleren. Dette var et stort møterom med et langbord, hvor vi satte oss ovenfor hveandre med båndopptakeren liggende på bordet. Vi hadde allerede på veien til huset snakket og blitt litt kjent. Jeg begynte med å fortelle litt om hva jeg forsket på og fortalte kort hva spørsmålene omhandlet. Deretter lot jeg han fortelle litt om seg selv, og jobbet meg gjennom spørsmålene etter dette. Noen minutter etter at vi hadde begynt intervjuet, kom en ansatt inn på rommet for å tilby kaffe og te. Dette førte til at vi mistet sporet litt, og jeg måtte spørre spørsmålet på nytt igjen. Under intervjuet ble vi forstyrret to ganger til, noe som resulterte i at stemningen og flyten i intervjuet ble påvirket.

Ali hadde kommet hjem fra skolen like før de hentet meg fra togstasjonen, og hadde derfor ikke fått spist middag enda. Det at han var sulten påvirket ikke intervjuet i stor grad, men det ble nevnt et par ganger gjennom intervjuet. Det at vi utførte intervjuet på hans hjemmebane, der han bor og fikk et eget privat rom hvor vi hadde intervjuet opplevde jeg som svært positivt. Det virket som om det ga han en form for ro og selvtillit under samtalen. Jeg opplevde derimot det at de ansatte kom og gikk ut av rommet hvor vi satt som litt negativt. Ikke bare på grunn av forstyrrelsene, men også fordi det virket litt som om Ali var ”redd” for å si noe negativt om de ansatte som var på jobb den dagen. Utenom dette syns jeg at intervjuet gikk veldig bra, og jeg fikk gode svar på spørsmålene mine.

Mitt andre intervju var med jenta som jeg har jobbet med i tre år. Jeg vil videre kalle henne Bibi. Mitt møte med henne var litt annerledes. Det var omstendigheter rundt dette møtet som var litt utenom det vanlige. Bibi hadde vært på rømmen fra barnevernsinstitusjonen uken før vi møttes. Vi hadde i utgangspunktet avtalt å møtes i denne perioden, men dette møtet falt bort på grunn av rømningen. Hun ringte meg og ville gjerne møtes, men ville at jeg skulle

holde dette hemmelig for avdelingen. Dette kunne jeg ikke si meg enig i, og vi avtalte derfor å møtes uken etter.

Vi møttes på Oslo S, hvor vi satte oss på en cafe. Dette var ikke det beste stedet for å utføre et intervju på grunn av flere faktorer, men dette var det stedet som passet henne. Hun fortalte meg da vi møttes at hun hadde rømt igjen dagen i forveien og var på rømmen på det tidspunktet. Jeg kunne godt ringe avdelingen etter intervjuet hvis jeg ville da hun hadde hatt kontakt med dem, men nektet for å dra tilbake til institusjonen. Det var noe jeg sa at jeg følte at jeg måtte gjøre, og vi ble enige om at det måtte bli sånn.

Intervjuet bar preg av at vi satt på en café med støy og andre mennesker sittende på bord like ved. Vi fant oss et litt avsidesliggende bord. Vi brukte noen minutter på å snakke om rømningen og andre ting som opptok hennes tid i de dagene, før vi begynte på intervjuet. Jeg merket at hun var litt nervøs, noe som kan ha sammenheng med at hun noen uker tidligere hadde gitt et intervju til en avis om hennes livssituasjon i barnevernet og barnevernsinstitusjonen. Dette intervjuet hadde medført noen følger, og hun var selv litt lei seg for å ha gitt det intervjuet. Hun sa at hun stolte på meg og at det derfor var i orden at vi hadde et intervju, og jeg forsikret henne om at hun ville være anonym. Relativt tidlig i intervjuet, sølte hun ut drikken sin. Dette lettet litt på stemningen, men bekreftet også mine mistanker om at hun var nervøs. Jeg brukte derfor noen minutter på å snakke om andre ting enn intervjuet for å roe henne ned før vi gjenopptok intervjuet. Under intervjuet trengte jeg flere ganger å omformulere spørsmålene mine slik at hun forsto dem korrekt, og jeg hadde også behov for å be henne om å utdype hennes svar av og til. På grunn av min kjennskap til henne og hennes historie og livssituasjon, hadde jeg muligheten til å stille ekstra spørsmål. Jeg vil under analyse delen presisere disse mer. Midtveis i intervjuet kom det en mann og en jente fra hennes hjemland, Somalia, og satte seg noen bord bortenfor oss. Dette ble veldig ubehagelig for Bibi, så vi bestemte oss for å bytte bord. Intervjuet fortsatte relativt uberørt, men det var som sagt ikke det mest ideelle stedet for å holde et intervju.

Bibi sin situasjon på tidspunktet for intervjuet, hennes sinnstilstand og stedet hvor intervjuet holdt sted er alle faktorer som påvirket intervjuet i noe negativ retning. Imidlertid spilte vårt personlige forhold også en stor rolle, nesten som en motpol til det negative. Bibi er også til vanlig en person som har mange tanker og andre faktorer som påvirker hennes humør og sinnstilstand, derfor var hun ikke så preget av sin daværende situasjon at hun ikke portretterte et realistisk bilde av seg selv og sine tanker rundt temaene mine spørsmål tok opp.

Det tredje intervjuet jeg hadde, var med 19år gamle ”Cato”. Jeg har allerede nevnt hvorfor jeg valgte å intervjuer han, og hvordan jeg kom i kontakt med han. Jeg avtalte med støttekontakten til Cato å møte han på antirasistisk senter i Oslo sentrum. Da jeg kom dit ble jeg møtt av en utrolig sjarmerende gutt. Vi bestemte oss for å sette oss i et åpent rom som var en etasje over. Dette rommet var avsidesliggende, men vi hørte godt de i etasjen under. Vi satte oss på en stol hver med båndopptakeren på gulvet mellom oss. Før vi begynte intervjuet sa Cato at han var litt nervøs, og at han hadde litt problemer med å åpne seg for fremmede ihvertfall når det gjaldt hans eget liv. Jeg sa at han bare skulle si ifra om han syntes det ble for ukomfortabelt, og forsikret han om at dette var helt anonymt. Jeg begynte også dette intervjuet, som alle de andre, med å be han si litt om seg selv og bygde så på videre derifra. Jeg så mye frustrasjon, sinne, sorg og desperasjon i han. Om dette er en del av hans personlighet eller grunnet hans nåværende livssituasjon, er vanskelig for meg å si da jeg ikke har noen tidligere kjennskap til han.

Noen minutter inn i intervjuet ropte en venn på han fra etasjen under, Cato svarte tilbake og vennen gikk. Dette førte til at Cato ble litt sjenert, han sa at han ikke ville at andre skulle høre det vi snakket om. Vi flyttet oss dermed lenger inn i rommet og fortsatte intervjuet. Etter at vi hadde holdt på i ca 20 min, spurte han om han kunne gå og hente seg litt vann. Dette var selvfølgelig i orden. På vei opp igjen hadde han med seg støttekontakten sin. Begge lurte på om det var greit om hun kunne være der under resten av intervjuet, noe jeg sa ja til. Vi oppsummerte litt av det vi allerede hadde snakket om, og ”Trude” supplementerte med noen tilleggsspørsmål til Cato før jeg fortsatte intervjuet. Etter intervjuet var ferdig, fortsatte vi praten og Cato sa at han var overrasket over at han hadde klart å snakke så åpent om livet, tankene og følelsene sine. Han sa videre at spørsmålene mine fikk han til å reflektere og tenke på ting han ikke hadde tenkt på før, at han så noen sammenhenger mellom nåværende livssituasjon og barndommen.

Jeg mener det var flere faktorer som påvirket intervjuet vårt i både positiv og negativ retning. Lokalet hvor vi var, hadde sine fordeler og ulemper. Fordelene var at dette er et sted han tilbringer mye tid og derfor føler seg trygg og komfortabel. Det at det var flere ungdommer i etasjen under mens intervjuet pågikk og at vi også ble forstyrret av en venn av han, er en av ulempene. Jeg er litt ambivalent i forhold til at ”Trude” kom mitt i intervjuet. Det førte til at intervjuet stoppet opp og dynamikken ble endret. Cato, derimot, åpnet seg litt mer etter at hun kom. Han så på henne noen ganger som om han trengte en bekreftelse på at det han sa var

riktig. Jeg mener at de begge var åpenhjertige og ærlige, og at svarene til Cato, og også ”Trude”, var reflekterte deres opplevelser og syn på barnevernet, institusjonen hvor Cato har bodd, og deres behandling av Cato. Underveis i intervjuet, merket jeg hvor påvirket jeg ble av hans historie og hans ydmykhet. Jeg fikk en enorm følelse av sympati for han, noe som jeg måtte ta meg selv i for å ikke la det påvirke intervjuet og min oppgave som forsker.

Dermed var jeg ferdig med å intervju ungdommene, og begynte prosessen med å finne voksne informanter. Jeg ønsket at informantene i denne gruppen skulle være 25 år og oppover. Grunnen til dette er at jeg ønsker å se hvordan ”voksenlivet” deres har blitt preget av oppholdet i barnevernsinstitusjonene. Derfor trengte jeg informanter som har et ”stabilt” liv, og hvor de også har mulighet til å se tilbake på den aktuelle opplevelsen/ erfaringen med reflekterte øyne. Yngre informanter ville, etter mitt skjønn, ikke være like reflekterte og stabile, men det er som sagt ikke et faktum, men heller mine tanker om dette. Det å få tak i voksne informanter, var heller ikke noen lett oppgave. Jeg kjenner, og kjenner til, flere med muslimsk bakgrunn som har bodd på institusjon da de var yngre, men de ønsket ikke å bli intervjuet om dette emnet.

Etter flere måneder med å prøve forskjellige kanaler som blant annet Facebook, barnevernsansatte og bekjente, kom jeg omsider i kontakt med to kvinner og fikk avtalt møter. Det ble lagt enorm stor vekt på at disse intervjuene måtte være anonyme og at det ikke på noen måte kunne relateres til dem. Jeg beroliget dem om de kunne være trygge på deres anonymitet. Jeg syntes imidlertid at dette var litt rart da begge disse damene er godt voksne, og at de begge var så opptatte av det samme uten at de kjente hverandre.

Samtidig bekreftet det mine tanker om hvor vanskelig det er å ha bodd på institusjon for individer (særsomt kvinner) med muslimsk bakgrunn. De begrunnet ønsket sitt med at de har brukt mange år på ”renvaske” ryktene sine og familiene deres sine, og at de ikke ville at folk fra deres etniske samfunn skulle få anledning til å prate om dem igjen. Etter intervjuene med hver av disse kvinne, hadde jeg fortsatt ikke fått tak i flere informanter. Det tok meg bortimot en måned til før en venn av meg satte meg i kontakt med venninne av han som hadde bodd noen måneder i institusjon før hun ble plassert i fosterhjem. Selv om ønsket var å ha begge kjønn representert i denne gruppen, valgte jeg å sette det ønsket til siden og avtalte et møte med den tredje kvinnen. Jeg visste allerede om en annen mann som bodde sammen med denne kvinnen på institusjon. Under intervjuet ble det veldig klart for meg at det ville være interessant å høre hans historie og refleksjon over den tiden. Det å høre hvordan to individer

fra samme etniske samfunn, lik alder, men forskjellige kjønn opplevde en lignende situasjon var for meg veldig interessant. Jeg tok kontakt med denne personen, og fikk til slutt avtalt et møte. Dermed fikk jeg også i denne gruppen informanter fra begge kjønn.

Den første voksne vil fra nå av bli kalt Daria. Henne intervjuet jeg hjemme hos meg. Vi avtalte i utgangspunktet å møtes hjemme hos henne, men møtet/ intervjuet ble utsatt flere ganger. Til slutt spurte jeg henne om hun heller kunne tenke seg å møtes hjemme hos meg, noe hun var veldig positiv til. Daria påpekte igjen, før vi startet intervjuet, at hun ønsket å være anonym. Intervjuet gikk veldig fint. Det hele følte som en uformell samtale hvor hun fortalte meg om barndommen og livet sitt, mens jeg fulgte interessert med og kom med noen oppfølgingsspørsmål. Intervjuet varte i ca 30 min, og jeg var veldig fornøyd med hvor utdypede svar, åpenhjertig og ærlig hun var. Hun virket veldig reflektert over hvordan oppholdet har påvirket senere valg i livet hennes, og dermed også hennes nåværende livssituasjon.

Det at jeg intervjuet henne hjemme hos meg, virket ikke til å ha noen negativ virkning på samtalen. Jeg tror at det ga henne muligheten til å snakke såpass åpent om livet hennes. Hun fortalte meg at det var litt vanskelig for henne å finne et passende tidspunkt for å holde intervjuet hjemme hos henne, da mannen hennes og resten av familien var der til alle tider. Denne delen av livet hennes (ungdomstiden og oppholdet på institusjonen) var ikke noe hun snakket med foreldrene sine om mer, og mannen hennes visste ikke om denne perioden.

Det andre intervjuet med voksen informant, var med en Pakistansk kvinne på 31år. Hun vil fra nå av bli kalt Emma. Intervjuet ble utført i et seminarrom på Universitetet i Oslo. Emma var utrolig nervøs, om dette ligger i hennes natur eller om det var situasjonsbasert er vanskelig for meg å si. Hun presiserte at intervjuet måtte holdes anonymt, og var også litt bekymret for at jeg skulle fortelle andre pakistanere om henne og hennes historie. Jeg forsikret henne om at det var uaktuelt, og sa meg villig til å eventuelt skrive under på en kontrakt. Det var imidlertid ikke nødvendig. Under intervjuet var det behov for å forklare noen av spørsmålene litt tydeligere, og jeg fikk også mulighet til å be henne utdype svar når jeg hadde behov for det. Emma hvisket til meg en gang etter jeg hadde stilt et spørsmål, om vi kunne slå av båndopptakeren fordi hun ikke var helt sikker på hva hun skulle svare. Jeg sa at jeg heller

kunne spørre henne et annen spørsmål og deretter komme tilbake til det andre igjen, dette var i orden.

”Farah” er den tredje voksne informanten. Hun er en 35år gammel kvinne med Pakistansk bakgrunn. Etter flere samtaler per telefon, møttes vi på en kafe på formiddagen. Vi bestemte oss for å spise en lett lunsj før vi startet intervjuet. ”Farah” og jeg har som sagt en felles venn som satte oss i kontakt med hverandre. Under lunsjen snakket vi litt løst og fast om våre liv. Dette ga meg et innblikk i hennes nåværende livssituasjon, fortid og i hennes personlighet, noe som gjorde at intervjuet ble mer dyptgående. I forkant av intervjuet sølte hun ut en tekopp, mistet bestikk på gulvet og var rett og slett skjelven. Hun beklaget seg flere ganger, og fortalte at hun har fått feil medisinerings på stoffskifte problemene sine. Dette var noe som påvirket hennes sinnstilstand, hun virket nervøs og nesten litt skremt. Om dette hadde noe særlig innvirkning på intervjuet og det hun fortalte, tror jeg ikke. Farah er en kvinne som har brukt tid på fortelle deler av sin historie via forskjellige medier tidligere, derfor var ikke denne situasjonen fremmed eller ny for henne. På grunn av vårt bekjentskap bar intervjuet preg av en samtale mellom to venner hvor den jeg for første gang hørte om barndommen hennes. Jeg tviler sterkt på at samtalen ville vært så dyptgående uten bekjentskapet eller kontakten/kjemien vi hadde oss imellom. Jeg tror imidlertid at intervjuet kunne blitt bedre, og om mulig mer informativt, om vi hadde vært på et mer privat sted.

Den siste voksne informanten, fra nå av kalt Gant, er en 35år gammel mann, også med Pakistansk bakgrunn. Vi møttes på Oslo City i lunsjpausen hans hvor, vi satte oss på en cafe som lå veldig åpent til. Gant er en kjent personlighet, og det var mange blikk som fulgte oss der vi satt. Til min lettelse, påvirket ikke dette intervjuet i noen merkbar grad da han har vært veldig åpen om sin fortid og ikke har noe å skjule der. Intervjuet ble derimot preget av at han spiste og den begrensede tiden vi hadde til råde. Han ble veldig engasjert og pratet dermed veldig mye om noen av temaene, noe som førte til at jeg måtte avbryte han et par ganger hvor han begynte å miste tråden litt. Hadde det ikke vært for den korte tidsrammen vi hadde, ville jeg ha latt han fullføre og snakke ut. Han var imidlertid veldig reflektert og bevisst på hvordan institusjonsoppholdet har preget han og hans personlighet. Dette var av stor betydning da jeg som sagt ikke hadde mye tid med han. Det at vi har den samme etniske

bakgrunnen var av betydning, da han flere ganger under intervjuet snakket urdu og punjabi for å presisere eller fortelle hva familien og venner hadde sagt. I analyse kapittelet vil jeg oversette disse delene der det er av betydning.

Etter jeg hadde intervjuet alle informantene, transkriberte jeg alle samtalene. Jeg velger å ikke legge ved intervjuene, men de er tilgjengelige om ønskelig.

7 Resultater og funn

Kategoriseringen av funnene mine begrunnet, både problemstillingen og generering gjennom intervjuene på følgende måte:

- Grunnen til at de havnet i barnevernet
- Religion familie/ de selv/ samfunnet reaksjon
- Overgang fra hjem til institusjon
- Overgang fra institusjon og ut
- Opplevelser fra livet på institusjonen
- Livet nå (voksne)
- Refleksjoner over hva som kunne ha vært bedre på institusjonen

Etter at jeg hadde transkribert alle intervjuene, så jeg tydelig hvilke områder og svar som lett overlappet hverandre. Disse ble kategorier. Kategoriene gjør det lettere å se sammenhenger og kontraster mellom informantene sine liv, opplevelser og historier.

Grunnen til at de havnet i barnevernet og ble plassert på institusjon.

Ali ble plassert på beredskapshjem da han gikk i 6. klasse. Han hadde i lenger periode blitt slått hjemme, i hovedsak av faren sin. Grunnen til at han ble slått var at han ikke fulgte reglene som faren hadde satt. Dette var regler som inneholdt blant annet bønn og restriksjoner på hvem han fikk lov til å være sammen med;

Ali: Vel...det var jo fordi jeg ikke fulgte alle de tingene de ville at jeg skulle gjøre hjemme da...be og koranen og sånn. Og så fikk jeg ikke lov til mange ting...så jeg fikk juling, ble slått. Og da ble jeg plassert på beredskapshjem da skolen fant det ut.

I en periode hvor julingen hjemme var relativt hyppig, ble konsentrasjonen på skolen påvirket i negativ forstand. Læreren hans tok en prat med han om dette for å finne ut av årsaken, og Ali fortalte henne om situasjonen hjemme.

Ali: Jeg hadde jo fått juling mange ganger... og så ble jeg litt, ...jeg vet ikke jeg, jeg fulgte ikke ordentlig med i timene. Så ville læreren ta en prat med meg, og så fortalte jeg henne det...tror hun tok kontakt med barnevernet...jeg vet ikke jeg. Men ikke lenge etter så kom jeg på beredskapshjem.

Bibi sa at hun ble tatt av barnevernet en dag uten forvarsel, mens moren var bortreist. Hun var 10år på det tidspunktet og skjønnte ikke hva som skjedde, hvorfor hun ble tatt bort fra familien og familiehuset, hvorfor hun ikke fikk lov til å kontakte dem eller hvor hun skulle.

Bibi: Jeg ble tatt i Asker, eller jeg ble først plassert i Asker, et sted som heter Gullhella, der bodde jeg en mnd. Og moren min vakke hjemme da, så de fortalte ikke ho hvor jeg var på to dager da. Og jeg visste ikke hva som skjedde, de plutselig tok meg og sa at når moren min kommer tilbake så skal dem slippe meg...da skal jeg tilbake, og det sa dem til familien min og det sa dem til meg. Og etter en mnd. så sa de at jeg skulle bo på et beredskapshjem i Halden.

Cato var under barnevernet i flere år (ca 3år) før han ble plassert på institusjon. Da han var ca 11år kontaktet skolen hans barnevernet grunnet hans aggresjon og andre problemer på skolen.

Cato: ...ja. eh, det er liksom sånn at foreldrene mine har mye av den kulturen de har hatt hjemme i dems eget hjemland, så det ble litt sånn slitsomt å være med dem. Og så hadde jeg mye problemer på skolen. Så da tok skolen og blanda inn barnevernet, og så.... har jeg hatt litt bråk hjemme da, familie problemer. Så det er grunnen.(...) for jeg hadde mye aggresjon i meg. Jeg turte ikke å ta det hjemme, så jeg tok det ut på skolen. Og da merka de det, så de tok kontakt med barnevernet og da kom jeg under dem da.

Da jeg spurte hva som var grunnen til at han ikke turte å ta ut aggresjonen hjemme, sa han; *jeg ble jo slått da, veldig mye liksom når jeg var liten.... og så mye straff og sånne ting.*

Da Cato var 14- 15år fulgte barnevernet han opp mer, og spurte om han hadde lyst til å bo institusjon istedenfor å bo hjemme.

Cato: Mamma synes også det var greit da fordi jeg begynte å bli litt vanskelig hjemme. Så da flyttet jeg på institusjon. Dette var imidlertid ikke noe faren hans ville.

Daria gikk i 7. klasse (første året på ungdomsskolen) da broren hennes fant ut at hun hadde en kjæreste.

Daria: (...) da ble han voldelig, jeg fikk en del juling... og det etterlot seg merker på kroppen. Da læreren min så det kontaktet hun rådgiveren på skolen, som kontaktet barnevernet. Så ble det en ganske stor sak, fordi etter at barnevernet var innblandet ble også faren min veldig sint... og da ble det litt mer juling. Da endte det med at jeg ble tatt hjemmefra og plassert i et fosterhjem.

Grunnen til at Daria gikk fra å bo i fosterhjem til institusjon var,

Daria: Jeg ble plassert i en etnisk norsk familie som ble min fosterfamilie, ganske hyggelige folk. De hadde en datter i huset, og vi hadde det ganske greit men det var en hendelse hvor jeg følte hun var litt rasistisk.... og da ble jeg så sint at jeg rett og slett banka henne, og da ville disse ikke ha noe med meg å gjøre lenger... så da måtte barnevernet plassere meg på en institusjon.

Emma hadde hatt problemer med foreldrene sin fra hun var ca. 11 år. Disse problemene var grunnet deres motstridende oppfattelse av hva som var riktig og galt. Hun fikk ikke lov til å være ute med venninne sine, dra på kino eller på leirskole med klassen, og bekjentskap med gutter og guttevenner var absolutt forbudt. Da hun motsa disse reglene og forbudene, fordi hun rett og slett ikke forsto hvorfor det var galt, bestemte familien hennes å sende henne til Pakistan slik at hun kunne lære om islam og den pakistanske kulturen. Utslaget var at de fant ut at Emma hadde fått seg en kjæreste

Emma: jo jeg hadde kjæreste da jeg var 14 år, og de fant ut av det. Det var faktisk broren min som fortalte dem det, da bestemte de seg for å sende meg til Pakistan. Når jeg fant ut om det snakket jeg med klassestyreren min, og det var hun som tok kontakt med barnevernet (...) De prøvde først å snakke med foreldrene mine at de ikke skulle gjøre det, men de ville det fordi de mente at jeg ble mer og mer norsk... så ble jeg plassert i institusjon. (...) når jeg

nektet å reise til Pakistan så ble jeg slått... derfor måtte barnevernet gripe inn, og det er da jeg ble plassert.

Farah sin vei til barnevernsinstitusjonen var litt mer komplisert enn de andre informantene sine. Det hele begynte med at hun rømte fra familien,

Farah: Det var veldig voldelig hjem og det var mye psykisk vold. Det var stort sett bare ansvar og lite kjærlighet, og det var veldig lite som var lov, egentlig. Hadde ikke lov til ingenting, og egentlig så satt jeg med omsorg for søsknene mine.(...) Jeg rømte hjemmefra, også ble jeg... altså mye diskusjon fram og tilbake, men så ble jeg plassert på ungdomshjem. Også trodde ikke barnevernet på meg da. Dette var på 90 tallet.

I: De trodde ikke på deg i forhold til hva da?

Farah: I forhold til familien min, det var ikke så veldig mye jeg skulle ha sagt og ment. Jeg ble ikke lytta til, så ble jeg plassert hos onkelen min og da ble jeg kidnappet ned til Pakistan. Så jeg bodde et år i Pakistan.

I: Hvor gammel var du da?

Farah: Da var jeg nesten 15 år, jeg var fortsatt 14. Bodde i Pakistan til jeg var litt over 16, kom tilbake. Jeg bodde hjemme i seks uker, rømte igjen også bodde jeg på ungdomshjemmet i litt over et år, også ble jeg plassert i fosterfamilie.

Oppholdet hennes i Pakistan, og tiden etter hun flyttet tilbake til Norge igjen, er av betydning i forhold til hvorfor hun rømte igjen og havnet på barnevernsinstitusjon.

Farah: Jeg innleda et forhold til en fetter som ble ganske upopulært. Ingen som ville ha meg der. (...). Siden ingen ville ha med der, og faren min kom på besøk, så klarte de å overbevise faren min at jeg måtte kunne reise hjem igjen. (...) Så kommer jeg hjem igjen og det var ganske tøft, jeg fikk ikke lov til å se ut av vindu, fikk ikke lov til å ha eget rom, fikk ikke lov til å gå på skole, fikk ikke lov til å gå ut, fikk ikke lov til å ta telefonen. Også begynte skolen å samarbeide med hverandre, så vennene mine fikk komme på besøk. Faren min satt hjemme med klokka og fulgte med på hvor langt tid jeg brukte. Også var det en dag jeg var kvarter over tid, og jeg hadde lenge lurt på om jeg kanskje ikke skulle komme hjem igjen, fordi det var

uutholdelig å bo hjemme. Det var verre enn å bo i Pakistan, syns jeg. Så da rømte jeg og kom ikke hjem, og barnevernet, denne gangen, forstod meg.

Gant tok også selv kontakt med barnevernet, men prosessen hans gikk mye raskere enn Farah sin,

Gant; (...) jeg selv tok kontakt med barnevernet, eller læreren på videregående skole, også sa jeg at jeg får juling hjemme... joho jubel. Også sa de, da må du ta kontakt sånn og sånn, så de satte meg kontakt med... jeg ble plassert i institusjon til å starte med.

Oppsummering

Det er tydelige likheter mellom historiene til nesten alle jentene og historiene til guttene. Alle jentene, utenom Bibi, kom under barnevernets omsorg grunnet mishandling. Foreldrene hadde strenge rammer og regler, begrunnet av religion og kultur, hvor blant annet det å omgås hankjønn ikke var lov. Mishandlingen ble verre for Daria, Emma og Farah etter at en av familiemedlemmene deres oppdaget at de hadde kjæresten. Guttenes historier er alle preget av mishandling, vold og det de selv mente var mangel på "frihet".

Religion og etnisk kultur: familie/ de selv/ samfunnet reaksjon

Ali beskrev sin egen familie som praktiserende muslimer. Faren var den som vedholdt og prøvde å videreføre det religiøse,

Ali; Før var faren min ihvertfall sånn at skal følge...skal be fem ganger om dagen, og gå på koranskole i helgene og sånt liksom.

Da jeg spurte om det var disse tingene som representerte den muslimske kulturen hjemme hos familien, svarte Ali;

(...) skal jo holde seg unna andre ting også (...)ikke drikke, ikke spise gris... vanlige muslimske ting liksom....pluss somalisk da.

I: hva er det som er den somaliske kulturen da?

Ali : ehhh....(stille)vet ikke jeg....ehhh snakke somalisk kanskje....jeg vet ikke jeg. Det var ikke så mye kulturelt, jeg vet ikke jeg.

På spørsmål som gjaldt hans eget forhold til det religiøse og kulturelle, svarte han at han ikke ba hver dag, ikke kunne koranen og ikke snakket så bra somalisk. Etter at han flyttet inn på institusjon har han glemt bønnen, og språket har blitt enda verre. Han snakker kun språket med familien, når de evt. ringer, eller med de to somaliske vennene han har. Ali definerer seg videre som en glad-muslim;

Ali: jeg leste på sånn greier..eh det var en sånn pakistaner da, som sa at han var sånn glad-muslim. Ikke sant, det finnes glad-kristne. Dem drar ikke til kirken og sånn, men dem er liksom kristne inni seg på en måte. Det vil jeg si at jeg og er på en måte. (...) jeg følger ikke de strenge reglene og ritualene som de gjør da. (...) jeg tror på Allah inni meg, men utenom det så er det ikke noe mer liksom. Jeg tror ikke på så veldig mye mer enn det liksom.

Bibi har mer kontakt med familien sin enn det Ali har, og både hennes og familien hennes sitt forhold til religionen og den etniske kulturen er sterkere. Familien hennes, som består av mor og tre eldre søstre, praktiserer islam ved blant annet å be ofte, faste, feire eid, ikke spise svin og høre på koranen. Da jeg spurte om de bruker hijab, svarte hun,

Bibi: Ja, eller jeg bruker innimellom, men det er veldig sjeldent, men meg og hu ene søstra mi vi bruker ikke hijab, men dem to andre gjør det.

I: Du sier at du bruker det av og til..?

Bibi: Det er fordi...forskjellige grunner, men for at moren min skal bli, og jeg er, stolt da.

I: Pleier du å bruke det når du er sammen med moren din?

Bibi: Hvis hun vil det da. Hun pleier å si ifra om det er nødvendig og sånne ting. Hun vil helst at jeg skal gå med det hver dag og skjule/ dekke til kroppen min og sånne ting da, men jeg syns det er litt unødvendig spesielt på sommeren for da blir det varmt og sånne ting.

I: (...) har du noen gang lyst til å ha på deg hijab og sånt når du er på institusjonen?

Bibi: (tenker) nei, jeg føler ikke at det er riktig fordi at.....det er vantrende da...det er ikke familien min, dem er ikke muslimer og jeg føler ikke at det er bra sted å gjøre det på fordi det er ikke blitt lest koranen i det huset og sånne ting da, så det er på en måte...det ikke bra for det er på en måte, ja, demoner og sånt da...

Når hun er på besøk hjemme hos mor følger hun deres religiøse og etniske tradisjoner; *jo, når jeg er hjemme hos mor da er jeg hjemme hos mor. Jeg følger de viktigste tingene da, som å ikke drikke, ikke røyke, men jeg har røyke liksom en gang...men jeg angret på det da. Ikke være for naken, og vise respekt til folk.*

Bibi føler ikke at det kulturelle eller religiøse blir forstått, eller prøvd å bli forstått, av de som jobber på institusjonen. Hun mener at de ikke har noen respekt for religionen hennes,

Bibi: dem sier at dem gjør det, men hadde dem gjort det så hadde jeg sett det, og da hadde jeg ikke hatt det sånn som jeg har det nå da. Først og fremst, dem sier at dem ikke skal kjøpe svin inn til huset og at dem skal passe på hva dem kjøper, men mange ganger så har dem kjøpt svin inn til huset og jeg tror det er halal og sånt... sånn som fårepølse, mange ganger kjøper de det og da har det stått på pakken at det ikke er svin i det, og så andre ganger så kjøper de en type som det er svin i, og så tenker jeg at jeg kan spise det...og så har jeg spist det, og så etterpå så har noen fortalt meg at det var svin i det...da klikka det helt for meg, så sa en av de ansatte at "jeg trodde det var greit for deg å spise svin", og da følte jeg at de ikke tok meg på alvor. Og jeg har sagt til dem mange ganger at finn sånn der koran skole som jeg kan gå på. Så sier dem, "ja, vi holder på" og sånne ting, og det har gått to år og de har ikke gjort noen ting. Så da har jeg på en måte ikke gidde å snakke noe mer med dem om det. Og de mennene som jobber der, jeg liker ikke at skal ta på klærne mine, eller vaske dem for meg (når hun har mensesen), men fortsatt de driter i det. Og så tar dem på meg, de leker og sånne ting....jeg har sagt "slutt, jeg liker det ikke" og sånne type ting, dem vet aldri når dem skal slutte. Når vi leke slåss og sånne ting og jeg sier det vil jeg ikke, for da går dem over streken, og når jeg sier stopp så stopper dem ikke, de bare fortsetter. (...) dem henger ikke opp eller gidder ikke å kjøpe, fordi dem mener at det skal kjøpes på ukepengene mine... For det første den hellige boka (koran), jeg spurte om å få kjøpe og da hørte jeg at den skal kjøpes på ukepengene mine, og sånn der plakater der det står koran på det til å henge på veggen. Også har jeg også bedt dem å kjøpe bønne teppe.

Det å ha kjæreste er ikke godt ansett i familien til Bibi, og på spørsmål vedrørende dette emne svarte hun; *Moren min og hun eldste søsteren min liker ikke det. Moren min hun veit innimellom at når jeg har kjæreste og sånne ting... hun bare sier... hun blir skuffa, fordi hun tror at gutter vil bare... ja...ha sex.*

Alle i familien til Bibi, utenom henne selv, har blitt omskåret. Vi snakket litt om dette;

I: Hva tenker du om omskjæring på jenter?

Bibi: Det er jeg imot.

I: Kjenner du noen som er blitt det?

Bibi: Ja mange, søstrene mine blant annet.

I: Hvor gamle var de da de ble det?

Bibi: Jeg er ikke sikker 5, 6, 7 år.

I: Ok, hvordan er det de tenker på det, vet du det?

Bibi: Jeg tror ikke dem synes det er akkurat ålreit. Moren min ble også omskjært, og hun er veldig imot det, men bestemor, når hun levde da, og moren min var i Kenya da tok hun dem og omskjærte dem. Så moren min var også veldig mye imot det.

I: Men du er ikke omskjært?

Bibi: Nei, jeg er den eneste i familien som ikke er det.

I: Har søstrene dine noen gang snakket med deg om hvordan dem opplever det å være omskjært?

Bibi: De snakker ikke med meg om det, men jeg har hørt dem snakke med mamma om det. Jeg ser det på dem at dem er veldig mye redde, fordi hvis dem blir gravide så kommer det til å bli ti ganger verre fordi dem er omskjært, og da er det liksom lukket det stedet. Det kommer til å bli veldig vanskelig for dem... ja.

I: Hvordan er det... siden du er den eneste som ikke er omskjært, mens de er omskjært... hvordan er det de... føler du de... er noe forskjell på.. at de kanskje ser på deg på en annen måte?

Bibi: Jeg tror dem er litt sånn lei seg. Jeg ser det på dem... dem har sånn misunnelse/sjalusi...

I: ... på deg?

Bibi: Ja.

I: Hvordan føler du?

Bibi: Akkurat det med omskjæring så synes jeg det forstår jeg helt. Hadde følt det samme hvis jeg hadde vært omskjært.

I: Men hvordan synes du det er at søstrene dine er omskjært?

Bibi: Jeg synes ikke det er bra, overhodet ikke.

Cato sin familie er en blandingsfamilie, med far fra Irak og mor fra Marokko. Faren har en familie fra før han giftet seg med moren til Cato, og sammen har de tre barn hvor Cato er eldst. Språket de snakker hjemme er irakisk, men han kunne også snakke arabisk godt til han flyttet til institusjon. Der glemte han mye av det arabiske språket. Det religiøse og kulturelle i familiehjemmet hans har hatt en stor innflytelse og påvirkning på oppdragelsen og oppveksten hans,

Cato: Moren min er skikkelig skikkelig religiøs da. Det ble hun etter at hun ble sammen med pappa, fordi han lærte henne.

I: Så faren din er også veldig religiøs?

Cato: Ja, men han er mer åpen da... han er ikke sånn skikkelig skikkelig.

Oppveksten til Cato var preget av mye koran lesing og å være i moskeen. Hans eget syn på den etniske kulturen er at den er preget av religionen. Når jeg spurte om typiske etniske tradisjoner, sa han,

Cato: Pappa jobber og fikser penger, tar ut familien på aktiviteter..., men moren skal være hjemme, lage mat, passe på barna osv. Barna skal bare høre på foreldrene og gjøre det dem vil- Skole, koranen, islam osv.

Ramadan måneden og eid feiringen var/er forbundet med tradisjoner fra den etniske kulturen samt den religiøse, og er noe han forbinder med noe bra. Han fortalte videre at han ikke fikk lov til å ha andre venner enn de i moskeen,

Cato: jeg fikk ikke lov til å gå ut med venner på kino f.eks. og sånne ting. Jeg måtte bare være med de vennene som de hadde valgt for meg da.

I: Var de fra samme land som...?

Cato: ...Ja, i moskeen.

I: Så de prøvde å holde deg litt nær det religiøse?

Cato: Ja. Sånn at jeg ikke skulle lære meg å gå for mye ut og..., men det var jo feil. For når de presser på meg sånne ting og jeg ser alle andre barna få lov til det og det og det, så blir det vanskelig for meg og.

I: Hva slags syn fikk du på religionen og sånt da?

Cato: Når jeg var liten...jeg var ganske religiøs da. Jeg gjorde aldri noe gærent, leste koranen, ba..., men idet jeg mista den kontrollen da, som jeg hadde over meg, så da slutta jeg med alt det. Så begynte jeg å henge med folk og gjøre.. et par ting (ler). (...) Jeg har ikke vært i moskeen siden jeg flytta hjemme ifra. Jeg syns det er litt flaut da, å komme dit nå.

I: er det fordi du ikke ønsker å være en del av det eller er det fordi du....

Cato: ...Jeg ønsker å være en del av det, men jeg har ikke lyst til å blande meg i de folka igjen. Altså når jeg var liten så ble jeg pressa på så mye koran at jeg ble koran lærer sjæl når jeg var 13. Så jeg lærte bort koranen til voksne mennesker som ikke hadde råd til koranen hjemme i hjemlandet sitt og sånne type ting. Og når jeg flytta ut hjemme ifra til barnevernet, da ble det liksom "vov" (ikke wow); "han har blitt dårlig gutt".

I: Hvem er det som mente at du hadde blitt dårlig gutt?

Cato: Det er hele moskeen, holdt jeg på å si. Pappa kjenner mange vettu.

I: Hvorfor tror du at de mente at du hadde blitt dårlig gutt fordi....

Cato: ...fordi jeg gikk fra familien min til barnevernet.

I: følte du det sånn selv og?

Cato: Ja, jeg gjorde jo det. Jeg følte meg skam på en måte, men samtidig så følte jeg at jeg måtte gjøre det fordi det....ellers så hadde jeg fått det helt fucka.

Cato har fått litt kontakt med noen gutter fra Irak nå, og disse guttene mener ikke det samme om han som det de i moskeen gjør. Det er i midlertidig forståelig for Cato at familiene til disse guttene ikke nødvendigvis vil like at de er venner med en gutt som Cato, en som er i barnevernet. Når det kommer til det religiøse i hans eget liv nå, har han dette å si,

Cato: Jeg har jo tro på guden min, Allah, men jeg klarer ikke...jeg vil, men jeg klarer ikke å holde meg til å be. For jeg gjør mye gærent ennå. (...) troende, men ikke praktiserende. (...) Når jeg gjør gjerne ting, så får jeg dårlig samvittighet.

I: Hva er gjerne ting?

Cato: Drikke, være med jenter, altså det er jo lov å være med jenter, men ikke på samme måte.

I: Fysisk?

Cato: Ja.

I: men er det sånn at du selv føler at det ikke er lov å være med jenter?

Cato: Ja. Altså, jeg føler jeg gjør dårlige ting. Jeg føler også samtidig at.... jeg har lyst til å gjøre det, det er fristende. Det er ting som frister som man har lyst til å gjøre. Så jeg tenker da å leve livet mitt til jeg føler selv at jeg har blitt voksen nok... klar til å bli praktiserende.

I: men hva er det som er praktiserende for deg?

Cato: Be, lese koranen, være i moské, slutte å gå med jenter på den måten...ehhh drikke, andre rusmidler, ting som ikke er lov da. Slutte med det og begynne med det som er pålagt.

Når det gjelder jenter, så er jenter med hijab noe som han mener er forbudt for han; *De har jeg full respekt for. Det ikke som andre jenter....jeg tør ikke å se på jenter med hijab da, jeg ser bort. Jeg føler det er skam da, for meg å se på jenter med hijab.*

Daria kommer fra en religiøst praktiserende familie, som hun selv betegner som ”*en veldig streng muslimsk familie*”. Som den eneste jenta i søskenflokket, ble det holdt et ekstra godt øye med henne og hennes væremåte. Hun måtte respektere kleskodene som var forankret i det kulturelle og religiøse, og spise halal kjøtt og å be fem ganger om dagen (når det var mulig) var noe som var en del av hennes hverdag og tankegang. Moren hennes brukte hijab, og det var tiltenkt at hun også skulle begynne med hijab når hun ble eldre, fikk mensen, da det anses som tiden man blir en kvinne. Å følge de muslimske og kulturelle tradisjonene som ramadan, var også noe familien fulgte strengt.

Oppholdet hennes på institusjonene og det at hun var under barnevernet, førte til at stort sett hele familien hennes ikke ville ha noe særlig med henne å gjøre. Dette var også noe som gjenspeilte seg i det etniske samfunnet

Daria: (...) i det kurdiske samfunnet så ble det sett ned på... det ble mye skittkasting om meg da.

Daria hadde hatt et relativt godt forhold til det kurdiske samfunnet før dette. De kurdiske vennene hun hadde var via familien, men de fikk beskjed om å holde seg unna henne da hun flyttet hjemme ifra. Det ble som sagt snakket stygt om henne,

Daria: Det ble snakk om at jeg var sammen med en gutt, og ble kasta i institusjon og bor med nordmenn... ble rett og slett stempla som en hore... at jeg har påført skam over familien min og. (...) Fordi jeg var fra en streng muslimsk familie... jeg som jente skulle bevare min families ære da... og når jeg da først var sammen med en norsk gutt, også ble kasta i barnevernet og i institusjon, så da var det stor nok grunn til jeg hadde vært en forræder.

Daria giftet seg som en 18åring, etter at hun flyttet hjem fra institusjonen igjen. Mannen som ble valgt for henne var fra Syria, og de har nå fire barn sammen. Da hun flyttet hjem fikk hun høre at hun fortsatt ble sett på som en dårlig jente, men baksnakkingen stoppet etter at hun giftet seg. Hun er nå selv en praktiserende muslim og føler mer tilhørighet til det kurdiske samfunnet enn det norske, men hun føler fortsatt at hun til dagen i dag har en viss avstand til det religiøse og kulturelle pga. institusjonsoppholdet,

Daria: Det er noe som alltid kommer til å være der med meg. Det er noe alltid samfunnet kommer til å huske meg med. Det har bidratt til at jeg har fått en viss avstand til min religion og kultur, selv om jeg prøver... det kan hende at jeg også prøver å holde god nok kontakt med

min religion og kultur fordi at jeg har mista den en periode og derfor fratar jeg med det norske. (...) At jeg nå velger å leve etter det, og er redd for å miste det igjen. Så jeg er fornøyd med å bare praktisere islam og leve med den kurdiske kulturen, fordi jeg har en veldig viktig del av livet mitt ikke gjort det.

Emma sin familie er også veldig troende og praktiserende,

Emma: Faren min ber fem ganger om dagen, det samme gjør moren min også. Mamma leser koran hver dag regelmessig, og pappa drar til moske hver dag.

Moren hennes bruker hijab, noe hun også skulle begynne med i 12 års alderen. Dette hadde hun i midlertidig ikke lyst til, og det frafalt da hun ble flyttet til institusjon i denne alderen. Emma fulgte ikke det religiøse på lik linje med familien før barnevernet ble innblandet,

Emma: jeg fikk veldig svart hvitt bilde av islam på en måte... dette er galt, dette er riktig... at du har type, ikke går med hijab eller hvis du går med trange bukser... det er feil, og da er du dårlig jente. Så jeg hadde veldig negativ bilde, men det var sider ved islam eller den pakistanske kulturen som jeg likte, og det er de sidene jeg savna da jeg først kom i institusjonen... og som jeg ikke fikk. Det hun fulgte var fasten under ramadan måneden og å spise halal kjøtt. Begge disse tingene ble i midlertidig vanskelig å følge på institusjonen, dette vil jeg komme tilbake til senere.

I likhet med Daria, ble også Emma sett på som en dårlig jente av medlemmer fra det etniske samfunnet. Venner og familie tok avstand fra henne, enten fordi de selv ønsket det eller fordi de ble bedt om det,

Emma: (...) jeg følte at de fikk ikke lov av foreldrene sine... jeg vet ikke om det var de selv eller at de ikke fikk lov av foreldrene sine å være sammen med meg, fordi jeg var dårlig jente. Jeg følte veldig ofte at de snakket om meg... at vi kan ikke være med henne, fordi hun har rømt hjemmefra... det er noe jeg ofte hørte. (...) folka hadde det bilde av meg, at jeg hadde rømt hjemmefra... og da ville ikke andre jenter ha noe med meg å gjøre. Samme gjaldt kusinene mine som bor i Norge. Onklene og tantene mine ville holde dem unna meg, fordi de var redde for at jeg kommer til å påvirke dem.

Emma syntes dette var litt merkelig. Det var en stor kontrast mellom hvordan de norske så på henne kontra de fra hennes etniske samfunn.

Emma: da jeg var på institusjon så fikk jeg alltid det der av mine norske og andre ikke-muslimske venninner... ”å stakkars deg, du har vært gjennom så mye”. Mens når jeg kom hjem, eller blant det pakistanske miljøet, var jeg kjent for hun jenta som rømte hjemmefra

Emma beskriver seg selv nå som en troende muslim; *Da jeg flytta ut så jeg på islam som... at ting er enten bra eller dårlig, men med årene så har jeg fått noen pakistanske venner, spesielt da jeg kom ut av institusjon... og jeg har selv engasjert meg for å lære mer om islam, og hvordan det er... jeg tror jeg har veldig balansert forhold til islam. Altså... jeg er ikke veldig praktiserende, som ber fem ganger om dagen eller leser koran hver dag, men jeg er troende.*

Familien til Farah var og er lite praktiserende muslimer. De er mer opptatt av kulturen enn det religiøse, noe Farah mener er typisk for mange familier fra hennes etniske samfunn. Farah selv, praktiserte islam i liten grad da hun bodde hos familien i Norge. Det året hun bodde i Pakistan, ble hun derimot veldig praktiserende,

Farah: Jeg ba fem ganger om dagen. For min del så tror jeg det handlet om to ting: det å bli religiøs var å... det er på en måte inngangsbillett til et miljø. Jeg tror du oppnår en viss status da hvis du er religiøs, og du blir respektert og anerkjent som person. Og det tror jeg på en eller annen måte at jeg snappa opp. Og du får ekstremt mye frihet av å være religiøs, og pluss at jeg trengte å ha noe å tro på når jeg satt der aleine.

Etter at hun kom tilbake til Norge sluttet hun å praktisere,

Farah: (...) jeg har gått vekk fra islam, også fordi jeg har følt kanskje at det har vært mer prakka på meg enn at det har vært et valg da.

De kulturelle verdiene og normene hennes familie besatt gikk i hovedsak ut på hvordan hun skulle te seg for å være en ”ordentlig” jente. Det er en typisk holdning i den pakistanske kulturen, hvor jenter (døtrene) i familien blir sett på som familiens ære. Dersom de ikke oppfører seg eksemplarisk ifht det religiøse og kulturelle, vil familien bli vanæret og snakket stygt om i det samfunnet. Slik var det i høyeste grad i Farah sin familie også.

I likhet med de andre kvinnene jeg har intervjuet, opplevde også Farah å bli fryst ut av jevnaldrende fra hennes etniske samfunn. Foreldrene hennes frøs henne ut, og nektet henne å ha kontakt med søsknene sine,

Farah: (...) det var veldig sårt å ikke få lov til å møte mine søsken, mine foreldre nekta meg kontakt med dem. (...) jeg ble jo mer og mer frosset ut... ble jo ikke invitert i bryllup og bursdager eller noen andre hyggelige sammenkomster.

Farah hadde et sterkt ønske om å ha venner fra det pakistanske samfunnet, men følte at hun ble snakket og sett på. Ønsket om venner fra det samme etniske samfunnet begrunnet hun med,

Farah: Det er også noe med at man har flere felles preferanser og tanker som man kan gjenkjenne seg i hverandre da.

På institusjonen hun bodde i, var det to andre ungdommer fra hennes etniske samfunn. Det var Gant og en annen jente. Hun fikk etterhvert et godt forhold til Gant, og fant en trøst i å ha en som henne selv der.

Når det kommer til det kulturelle, det pakistanske og det religiøse i dag, hadde Farah dette å si,

Farah: Nei jeg følger jo ikke noe som heter religion... ikke så mye kulturelle ting heller, tror jeg. Det har bare blitt sånn.. jeg har jo barn med en fra KapVerde, og sønnen min han konfirmerer seg nå bergelig... det har han valgt selv. Jeg fomler... jeg prøver å finne en... noe som skal være riktig for meg og for han. Ikke noe som er så veldig typisk norsk heller... jeg føler som helt malplassert på juleaften, helt grusomt. Jeg kan forholde meg til 17.mai, men ikke til jul og disse veldig norske tradisjonene. Føler meg puttet inn i en institusjon eller... jeg fomler vel litt og prøver å finne min metode å tilnærme meg mitt liv på, og kjenne etter hva som er godt for meg da. Men det bikker jo litt mer mot den vestlige enn den pakistanske livsstil da. Men i dag så er jeg jo mye mer stolt av at jeg har så mye kunnskap om den pakistanske kulturen, og kan språket og. Noe jeg kanskje ikke var når jeg var yngre, men det handler jo kanskje mer om at det å være pakistaner har vært et skjellsord i Norge i hele min oppvekst. Det er det kanskje i dag også. Men jeg har på en måte blitt skjøvet ut, og da ... altså jeg visste jo hva det kostet andre gangen jeg rømte. At det er et valg jeg tar nå, det er et bevisst valg...nå går jeg fra det. Og det er prisen å betale, at du mister den biten og mest

sannsynlig så får du ikke den innpassen igjen... Jeg føler det at hvis man skal være en del av et samfunn så kreves det utrolig mye normer og regler som du skal følge, og de normene og reglene er jeg ikke interessert i å følge. Og da er det prisen.

Gant sin familie var ekstremt troende og praktiserende muslimer. De ba fem ganger daglig og spiste kun halal kjøtt blant annet. Under intervjuet spiste Gant en kyllingsalat, og fortalte at det hadde vært noe som familien hans hadde reagert på om de hadde sett han. Å spise kylling som ikke var halal, hadde ikke blitt godt mottatt av familien hans.

Da han bodde hjemme, før institusjonsoppholdet, fulgte også han familiens religiøse praksis, selv om det ikke alltid var like frivillig,

Gant: Alt sammen... altså jeg ba ikke frivillig, men måtte vi så måtte vi. Gikk på koranskole når jeg var liten og var veldig flink koranelev og.

I forhold til de kulturelle tradisjonene, mente Gant at familien hans fulgte de typiske pakistanske tradisjoner som pakistaner flest følger, ramadan, eid osv. Da han flyttet ut av institusjonen og hjem igjen ble det slutt på volden, men det psykiske misbruket i form av, dårlig samvittighet og skyldfølelse, begynte for fullt. Gant var i forbausset over denne nye formen for misbruk,

Gant: (...) det ble en del psykisk vold, sånn som det kan bli i sånne situasjoner. Han ble også sendt avgårde til Pakistan for en ”kulturell opplæring”,

Gant: lære om ære og skam. (...) Og når jeg kom dit var det de som tok seg av den psykiske biten... du eier ikke skam... du har vanæret familien... du er blitt en del av nordmenn.

Vennene han hadde i nabolaget som var fra hans etniske samfunn, tok litt avstand fra han under og etter institusjons oppholdet,

Gant: Jeg hadde jo noen pakistanske venner i nabolaget, og de hadde jeg jo fortsatt kontakt med, men de ble jo da også fortalt hjemmefra at ”Gant er ikke ordentlig” så de kuttet jo kontakten på et vis. Så vi hadde ikke noe kontakt med de... altså store deler av den perioden jeg var der hadde ikke noe aktiv kontakt med de. Og det skyldes også at vi fikk... i alle fall det de har sagt... de fikk også beskjed om hjemmefra å holde seg unna sånne typer.

Vennskapet med disse guttene, tok seg opp igjen en stund etter at han flyttet tilbake hjem.

På spørsmål om hvordan han stiller seg selv i forhold til det religiøse, kulturelle og etniske per dags dato, svarte han,

Gant: Jeg er religiøst troende, så jeg tror på gud. Jeg tror på at vi skal ha et liv etter døden og sånn, i hvertfall at vi skal bli straffet etter døden for det vi gjør. Og så ber jeg sånn... en gang i mnd... ja, noen ganger på eid... Så sier kameraten min at de skal på jumma⁸, og hvis jeg har fri drar jeg på jumma. Ber en gang i måneden ca hjemme, og så faster jeg ca. 1/3 del av fasten. De andre er altfor upraktiske, de passer ikke overens med hva du skal gjøre i hverdagen. Gir alltid min zaqat⁹ ... og det er vel det. Det kulturelle.... Ja, vi har sånn blandet kultur nå. Vi spiser mer eller mindre ikke- pakistansk mat hjemme, men vi får den saftige dosen når vi drar på besøk... når du er hos svigers, eller når du er hos min familie, når du er hos venner eller hvor du nå enn drar da... På bryllup så får du jo solid dose pakistansk mat. Så vi prøver å unngå å spise det hjemme sånn hovedsakelig, men det er pakistansk mat en gang i uka, så det er det kulturelle. Og så er det jo... for barna snakker jo kjempe mye norsk, så prøver vi å lære de mest mulig urdu... det er jo ikke lett når jeg og "kona" snakker norsk med hverandre. Vi har gjort det inntil nylig da... vi har blitt bevisste på at det må vi slutte med, men vi ser på bollywood filmer... ungene, men hvor mye de skjønner av det, vet jeg ikke. Og så gjør vi eid... ja de greiene, også unngår jeg å dra på sanne pakistanske nasjonaldagsfeiringer... i hvert fall med familien. Jeg kan stikke innom for å vise at jeg finnes ennå. (...) jeg synes ikke det er noe artig, synes det bare er gand¹⁰ eller bare bråk, støy...

Oppsummering

Det kan dras paralleller mellom alles historier når det kommer til familiens religiøse og kulturelle syn og forventninger til barna. Utenom foreldrene til Farah, var familiene svært religiøse, og hadde fokus på å praktisere Islam og følge de kulturelle tradisjonene. En fellesnevner for alle informantene, bortsett fra Farah, er at de under og gjennom oppveksten i familiehjemmet ble "tvunget" til å være praktiserende muslimer. Under oppholdet på institusjonene ble det til at de fleste ikke fortsatte med de religiøse ritualene, blant annet fordi

⁸ Fredagsbønn

⁹ Almisse

¹⁰ Sjøppel (på urdu)

det vanskelig lot seg forene med hverdagslivet, og dels fordi at de fikk lite støtte og forståelse på institusjonene.

Medlemmer fra det etniske samfunnet til informantene, trakk seg tilbake etter at de ble tatt ut av familiens hjem. Venner og familiemedlemmer fikk beskjed fra sine foreldre om å ikke omgås dem da de nå var ”dårlige” jenter/gutter. Dette var i hovedsak noe alle jentene opplevde, mens Cato i hovedsak opplevde å bli utstøtt fra moske samfunnet.

Overgang fra hjem til institusjon

Ali syns at overgangen fra familiehjemmet, og Kristiansand, til barnevernsinstitusjonen, da i første omgang et beredskapshjem, var ganske tungt da han måtte forlate vennene sine.

Ali: Når jeg flytta fra Kristiansand så tok jeg det ganske tungt, for da hadde jeg liksom bodd der i 6 år da. (...) bygd meg et ganske bra nettverk som jeg syns ihvertfall. (...) Det var den eneste tunge overgangen syns jeg da. Ellers så syns jeg at det har gått bra.

Den største forandringen var i hovedsak friheten han fikk på institusjonen. Han fikk blant annet muligheten til å være mer ute med venner enn det han hadde hatt hjemme hos foreldrene. Et av høydepunktene, da han først flyttet inn på institusjon, var at han fikk ukepenger (ca. 200 kr). Dette ble gledelig overraskelse da han ikke var vant til det.

Bibi har et ganske så annet syn på sin tilværelse på institusjonen enn Ali, og det gjelder også overgangen fra familiehjemmet til barnevernsinstitusjonen,

Bibi: Det jeg tenkte da... da jeg bodde hos mor var det paradiset. Den tida var det gøy, og etter det ble det snudd opp ned, da skulle jeg oppleve det verste fremover.

I løpet av det første året under barnevernet, ble Bibi flyttet syv ganger til seks forskjellige institusjoner,

Bibi: Jeg ble tatt i Asker, eller jeg ble først plassert i Asker. (...) Og etter en mnd. så sa de at jeg skulle bo på et beredskapshjem i Halden. (...) Så ble jeg plassert i ... barnehjem i Og etter det ble jeg plassert i ... i Sandvika da, og etter Sandvika ble jeg plassert i ..., men etter

det så ble jeg flytta tilbake igjen til Sandvika. Etter Sandvika ble jeg flytta til ..., og etter Skiptvedt har jeg blitt flytta til

Da jeg spurte henne om grunnen til at hun ble flyttet så mange ganger, svarte hun,

Bibi: Jeg har rømt mange ganger, og det har vært veldig vanskelig for dem som jobber der, dem har sagt det selv også at de veit ikke hva slags omsorg de skal gi meg, fordi...ja....jeg vet ikke helt, de har flytta meg bare, og da jeg bodde i Sandvika sa de den dagen at jeg måtte flytte ut. Fordi hvis jeg bodde der en dag til så kom institusjonen til å bli nedlagt.

Grunnen til at hun ofte rømmer fra institusjonen (institusjonene) er,

Bibi: vil ikke ha dem, jeg vil ikke bo hos dem. Jeg vil ha moren min.

Cato flyttet inn på en institusjon i Oslo, hvor det var seks eller syv andre ungdommer som bodde. Han fortalte at det var to småjenter, som nylig hadde mistet begge foreldrene sine, som også bodde der, og at de fikk all oppmerksomheten,

Cato: Så da var det mer fokus på dem, og de glemte alle andre ungdommene. Så det ble litt vanskelig for oss andre som bodde der. (...)jeg hadde jo mye aggresjon i meg da, så når jeg flytta dit så hadde jeg spesielle behov da. Jeg hadde mine behov, og de hadde ikke kapasitet til å hjelpe meg...rett og slett. Så det var mye problemer der og da....med de ansatte.

Det var mange ansatte der, de jobbet på skift og ungdommene opplevde det som at ”de kom og gikk”. Overgangen fra familiehjemmet til institusjonen med alle disse ungdommene, opplevde Cato slik,

Cato: ...ja, først var det sånn flaut, jeg holdt meg tilbake og...men når jeg begynte å bli kjent med dem så... De var jo kule, men man har jo problemer alle sammen, så det ble mye kræsje og krangling og, men vi ble jo glad i hverandre da. (...) Jeg vet ikke jeg...jeg følte meg ikke helt hjemme. Det føltes ut som en klubb fordi det kom så masse forskjellige folk, gikk ut masse forskjellige folk. (...) Det var liksom sånn...jeg vet ikke jeg hadde jo mitt eget rom. Det var der jeg spiste, det var der jeg bodde og alt, men... man føler seg ikke så hjemme. Jeg kom jo fra et familiehjem liksom, til en institusjon hvor det var forskjellige folk med forskjellig bakgrunn.

Savnet for familien var noe han kjente godt på, samtidig som det var kontradikterende følelser rundt dette,

Cato: (...) jeg savna egentlig familien da, og ha hele familien samla. Og så ble det liksom veldig mye tyngde på meg fordi søstrene mine, de så på hva jeg gjorde og gjorde det samme ikke sant...så de gikk ut de og. Så det kom mye på samvittigheten min da, i tillegg til at mora og faren min peser om det også.

Daria bodde, som tidligere nevnt, hos en fosterfamilie før hun ble plassert på institusjon. Institusjonen var i Hamar, et sted som hun opplevde,

Daria: ... veldig annerledes enn Oslo, så jeg følte det veldig på meg at det var en veldig stor forandring. (...) jeg ble veldig psykisk belasta av, for det første å forlate Oslo, forlate familien og venner... og å bli plassert helt oppi der du ikke kjenner noen og alt er veldig annerledes. Jeg så ingen andre utenlandske der. Det var bare meg, og det var veldig spesielt.. og mange forstod seg ikke på min kultur og meg... og det er veldig mye snakk om religion på veldig negativ måte. Bodde med to andre ungdommer, en gutt, han tror jeg var fra vest Europa et sted, og en etnisk norsk jente. Og i starten så var de veldig vennlige når jeg kom inn... de prøvde å holde ut, men når jeg viste tegn på at jeg ville be og var troende muslim, så følte de det som en trussel, tror jeg, og de ble veldig negative til det. Ikke bare de, men også de som jobbet på institusjonen følte at de ikke kunne følge opp det... at jeg ønsket å be eller at jeg ønsket å spise halal.

Hun syntes overgangen var veldig vanskelig med tanke på familien. Kontakten med dem ble minimert da hun ble flyttet så langt fra Oslo, da moren ikke hadde mulighet til å ringe henne. Utover svekkede familierelasjoner, var det det kulturelle og religiøse hun opplevde som størst overgang,

Daria: Jeg kommer fra et godt praktiserende muslimsk miljø til en institusjon der hvor jeg ikke så noe tegn til religion.

Hun sa hun måtte finne seg i å spise kjøtt som ikke var halal, noe som ar vanskelig for henne,

Daria: Jeg måtte egentlig rett og slett bare godta det... jeg tror ikke mine foreldre til i dag heller vet at jeg har spist mat som ikke er halal eller i det hele tatt spist svin da (...) med

feiltagelse har jeg spist det et par ganger... noe jeg angrer veldig på. Men jeg forstår at jeg kunne ikke ha gjort det annerledes. (...) Jeg hadde sagt i fra at ikke jeg kunne spise svin, og da tenkte jeg at ok da vet de det.. og de vil ikke servere meg svin, men i etterkant så fant jeg ut at noe av maten har inneholdt svin... og det gjorde meg veldig sint... og derifra tror jeg også masse problemene starta med den institusjonen og de som jobba der.

Overgangen fra familiehjemmet til institusjonen for Emma var preget av savn for familien og friheten til å gjøre ting hun ikke fikk lov til hjemme,

Emma: Fikk lov til å gå på kino, være ute med venninner og ha kjæreste... til å begynne med var det ganske ålreit, men med tiden så begynte jeg å savne den pakistanske kulturen.

Savnet for kulturen ble trigget under ramadan måneden, hvor hun fant det vanskelig å faste og følge denne månedens "levere regler". På institusjonen fant Emma trøst i en gutt som også var fra hennes etniske samfunn. De fungerte som støtte for hverandre,

Emma: (...) det var fint å ha en person med samme bakgrunn. Vi hadde samme erfaringer, så vi på en måte snakket med hverandre om det og støttet hverandre for å si det sånn.

Da jeg spurte Farah om hvordan hun opplevde overgangen fra familiehjemmet til institusjon, oppsummerte hun det relativt kort og greit,

Emma: For min del så var det, altså man kom inn i noe som het frihet som var nytt for meg, og det å kunne få lov til å velge som var nytt og veldig... ga en slags ro. Det at man kunne uttrykke seg og si ting og føle ting. Men samtidig så var det en veldig kontrast fordi det var veldig mange med... av de som var etnisk norske som kom fra herja hjem, det var jo ikke det jeg kom fra på samme måte. Det var veldig mye uro å bo på et ungdomshjem. Og det var barn med incestbakgrunn og forskjellige andre årsaker som bodde der sammen med meg. Det synes jeg var ganske... det skapte mye uro, selv om jeg ikke kjente på det helt, jeg merket at konsentrasjon i forhold til lekser og sånn ble vanskelig da. Men jeg synes jo det var veldig ok å bo der.

Savnet for familien, søsknene i første omgang, var stort, men hun måtte finne seg i å bli frosset ut av familien og det etniske samfunnet som igjen førte til at det ble hennes hverdag og livssituasjon at hun ikke hadde familien i sitt liv lenger.

Friheten var også det essensielle for Gant i forhold til overgangen fra hjem til institusjon,

Gant: Gjøre hva du vil... altså har du lyst til å gå med de klærne så gjør du det, har du lyst til å gå på skole i dag så gjør du det, har du lyst til å sove... være ute til kl. 22 så gjør du det. Det var ingen som stilte noen spørsmål om hva man... så frihet var viktigst. Og selvfølgelig det at man ikke ble slått, man hadde kontroll over dette.. man fikk jo lommepenger som var jubelstemning.

Han opplevde også at han fikk et annet syn på omverdenen fordi han nå fikk leve i den,

Gant: (...) du var ikke så skjerma da, for i hjemmemiljøet er du skjerma fra omverdenen. De har kontroll på at etter skolen så kommer du hjem, også sitter du hjemme, mens i barnevernet så var det liksom ikke... du var ikke skjerma på samme måte. Etter skolen så kunne du dra å gjøre hva du ville... og fredag, lørdag og søndag har du lyst til dra til byen eller dra på hytta (jubel) vær der til kl. tolv, ingen brydde seg.

Oppsummering

Det fremkom av intervjuene at informantene savnet vennene og familiene sine, og at dette savnet var/er stort. Dette til tross for alt de opplevde av det negative i hjemmet. Bibi er vel den eneste av ungdommene som ikke så/ser på flyttingen som noe godt, men heller som noe av det verste som har skjedd i livet hennes. Flere nevner at friheten til å kunne leve som andre på deres alder, var blant noe av det positive ved å bli flyttet fra hjemmet og til institusjon. Men de nevner også at overgangen ble vanskelig på grunn av mangel på kulturell forståelse i institusjonene, samt at de ikke følte seg ”hjemme”.

Opplevelser fra livet på institusjonen

Ali er i hovedsak fornøyd med sin tilværelse på institusjonen. Han har friheten til å være sammen med venner, være med jenter, han har drukket alkohol og får lommepenger. Det aller beste er at han nå ikke blir utsatt for fysisk mishandling av sin far lenger. Han har nylig flyttet inn på en ny institusjon med to andre ungdommer. De har alle bodd sammen de siste årene,

men grunnet flere konfrontasjoner med ansatte ble det bestemt at det ville være til det beste for alle om disse tre ungdommene ble flyttet til et nytt hus. Her har Ali og de to andre ungdommene hvert sitt soverom samt hver sin stue. De har fått med seg de av de ansatte som de kom best overens med, og de har vært med på å selv bestemme husreglene. Det er noen episoder fra livet på institusjonen som derimot ikke har vært så hyggelige. Han fortalte blant annet at han savner å feire eid og å faste i ramadan måneden, noe han føler han ikke kan gjøre på institusjonen,

Ali: det som er sånn kjedelig med faste da er (...) når man kommer hjem da, så kommer man hjem til god mat, men det gjør du ikke her da. Og det gjør det liksom vanskelig for meg å faste liksom. (...) De voksne lager ikke noe mat til deg. Du får kald mat, det er ikke sikkert at det er igjen noe mat til deg etterpå. Det beste jeg syns er med ramadan da, er liksom at når man ikke har spist hele dagen så spiser man god mat etterpå. Men det har man ikke på det forrige huset jeg bodde eller her. (...) de tilrettelegger ikke noe for det.

Ali føler dermed at de ansatte ikke respekterer ønsket om å faste og vedlikeholde denne delen av hans etniske kultur og religion.

Bibi sine opplevelser fra livet på institusjonene er mindre positive enn Ali sine. Hun mener selv at oppholdet og hennes nåværende livssituasjonen kun har hatt en negativ virkning på hennes liv og henne som person,

Bibi: Etter at jeg ble tatt av barnevernet, så har jeg blitt mer aggressivt og sint, og mer voldelig. Jeg har mistet respekten for mange da. Det er ikke mange jeg respekterer, og spesielt politi så er jeg veldig stygg mot dem. Jeg er blitt verre på veldig mange måter etter jeg ble flyttet til institusjon, og jeg har gått glipp av skolen til sammen to år, fordi jeg har vært veldig på rømmen.

Hun føler ikke at institusjonen er hennes hjem, og har det vanskelig med å knytte seg til de ansatte og å føle seg trygg,

Bibi: Egentlig så føler jeg ikke trygg på noen av dem.

Det er noen få vikarer (ansatte) hun føler hun har fått god kontakt med grunnet,

Bibi: fordi dem forstår meg.

I: På hvilken måte?

Bibi: på mange forskjellige måter. Det er litt vanskelig å si, men når jeg prøver å forklare dem noen ting så sier dem ikke "sånn er reglene, og vi får ikke gjort noe ting med det", og sånne type ting. Når jeg snakker med dem så forstår de meg, de tar ting på alvor og snakker med ledelsen og med barnevernet og sånne type ting. Og det er derfor jeg har et godt forhold til dem.

Hun fortalte om to vikarer hun har hatt god kontakt med på avdelingen hennes. De er begge kvinner, den ene er muslim mens den andre kan mye om islam,

Bibi: Ja, og det er veldig godt for meg, og pluss personligheten deres og... om dem er rolig eller som person... det har veldig mye å si faktisk.

Hun ønsker videre at de skal ansette flere utenlandske og muslimer, ikke bare etniske norske.

Da jeg spurte henne om hun føler at hun kan gjøre, og får støtte til å gjøre, typiske somaliske eller muslimske ting på institusjonen, svarte hun,

Bibi: Det er umulig. Der føles som jeg ikke har familie som jobber der, og det er helt umulig å gjøre det, fordi når jeg har familien min i Oslo så det er helt galt synes jeg. Hvis jeg hadde prøvd og tatt med venner for å feire eller gjort det, da hadde dem følt seg veldig ubehagelig fordi dem ikke er somaliere eller muslimer.

Hun savner blant annet å spise somalisk mat på institusjonen, og selv om hun har tatt det opp med de ansatte blir det ikke tatt på alvor,

Bibi: Også sier dem vi har ikke penger til det ellers så sier dem at vi får gjøre det en annen gang, men det skjer aldri noe av det.

Når det kommer til venner og kjærester, så gjør hun sitt ytterste for å skjule dem fra de ansatte på institusjonen,

Bibi: Ja, for da får dem greie på hvem kjæresten er og da kommer dem til å finne nummeret hans eller noe sånn... Ja, de kommer til å gjøre det, fordi dem har gjort det på vennene mine. Og hver gang jeg stikker av og sånne ting, da ringer dem til dem eller kjører hjem til dem... og sender politiet etter... sånn som de gjorde på venninnen min her om dagen. Politiet

ransaket huset hennes... så jeg skjuler veldig mange ting. De tror dem vet alt, men det er masse de ikke vet om.

Det har vært flere kulturelle og religiøse ting som Bibi ikke har fått innføring i eller blitt fortalt om. Hennes tanker og meninger rundt hvorfor hun tror de ansatte ikke har prøvd å sette seg inn i dette og fortalt henne om disse tingene er,

Bibi: Dem egentlig driter i dem. Dem er liksom... dem gjør det på den norske tradisjonen, så de prøver å få den i meg da, slik at jeg kan leve i samfunnet deres. De prøver ikke å fortelle meg noen ting om min... dem sier jo det selv... en av de grunnene jeg bor der er fordi jeg skal leve i det norske samfunnet. (...) der føler jeg at dem for det første er diskriminerende, for det andre så synes jeg ikke det der er bra fordi jeg kommer uansett alltid til å være en somalier. Og da jeg fikk høre det reagerte jeg veldig, fordi da følte jeg det på en rasistisk måte.

Jeg spurte henne om grunnen til at hun tok dette på den måten var fordi hun føler sterkere tilknytning til det somaliske samfunnet. Hun var allerede litt oppspilt og små irritert, og svarte,

Bibi: Uansett hva, jeg har det fortsatt. Og det kommer liksom til å være sånn, og det er veldig... da jeg fikk vite at dem sier sånn "leve i det norske samfunnet", fordi dem sier det jo hele tida... da svartna det for meg, fordi jeg ikke visste, da ble jeg helt borte.

Hverdagen hennes på institusjonen er i hovedsak preget av å sitte foran tv'en og pc'en, og å rømme. Hun fortalte også hvordan hun opplever jobben til de ansatte,

Bibi: Dem er veldig opptatt av at dem skal få vite alt. Dem skal skrive om hva jeg gjør... når jeg dusja.. hvem jeg snakker i telefonen med... dem skal skrive alt, og da har jeg ikke privatliv. De sier "ja, når man bor på institusjon betyr det ikke at man skal ha privatliv." Det er faktisk veldig sjokkerende ting synes jeg. Når man er på institusjon får man aldri privatliv. Så det er veldig frustrerende, fordi det må jeg kunne få lov til å ha. De sier at de skal gi barnet omsorg... det å skrive det er ikke omsorg. Jeg spurte henne om hvordan dette får henne til å ha det; Jeg har ikke bra. Jeg føler... ja, jeg føler innimellom for selvmord. Og jeg er litt for glad i livet mitt, men samtidig når jeg er på avdelinga på institusjonen da føler jeg for selvmord... fordi da føler jeg jeg ikke har noe andre vei. Jeg vil ikke leve sånn her hver dag, og det er derfor jeg stikker av, slik at jeg skal slippe å tenke på det. Da er jeg fri, jeg kan henge med venner, og den sjansen har jeg ikke her.

Cato sine opplevelser fra institusjonsoppholdet er heller ikke de beste. Opplevelsene hans er preget av hans følelse av å bli ignorert og av at de ansatte ikke hadde ”kapasitet til å hjelpe meg...rett og slett”. Han synes det var positivt at de ansatte ikke snakket nedlatende til han, som om han var et barn slik foreldrene hans gjorde,

Cato: (...) de hadde jo mye mer forståelse, for de hadde jo lært det på skolen og av å jobbe med masse ungdom. Men de peste om mye annet da som innetid. Jeg likte ikke å bli pressa på, jeg likte ikke å bli stengt inne f.eks., og bli stengt utenfor ting. (...) jeg vet ikke jeg, jeg følte bare at det var mye urettferdighet da. At hvis jeg ville noe, og en annen ville noe annet så fikk ikke jeg det, men han andre fikk det pga. forskjellige ting, jeg vet ikke jeg.

Middagen var ofte oppstarten til kranglene,

Cato: Det var pålagt å spise sammen, men det var ikke alltid vi fikk den maten vi ville ha. La oss si jeg ville ha taco i dag da, så lager dem noe annet som en av de andre ville ha...ikke sant, vi hadde forskjellige ønsker og det var da... kranglingen begynte faktisk ofte med mat. Det jeg ikke likte begynte jeg å si ifra om da, og de andre begynte også å gjøre det. Vi fikk jo mye bedre kontakt, vi ble bedre kjent med hverandre så da krangla vi også.

Det var en av de ansatte på institusjonen Cato fikk bra kontakt med, dette var blant annet fordi,

Cato: Hun fikk meg mer ut, møtte artister, hadde det gøy. Det vakke liksom sånn basic ”ta penger og dra på kino”. Hun kjørte meg rundt og....hun var ganske kul da. Hun forsto meg, for hun har vært i samme situasjon. Det største problemet var at de fleste som jobba der, de kunne ikke jobben sin. De hadde bare lest boka. De har hatt et fantastisk liv hjemme liksom, de forsto ikke. De bare trodde at alt var sånn... ja, kyniske var dem.

Denne ansatte, ”Trude”, får mye av æren for at Cato har klart seg så bra som han har,

Cato: (...) jeg jo mange venner nå som har havna i fengsel, har blitt narkoman f.eks., sånne ting. Og jeg føler, hadde jeg ikke vært i kontakt med institusjonen og blitt kjent med Trude, så hadde jeg gått samme vei ikke sant. Men jeg har fått mye hjelp, mye veiledning.

Selv om Cato er glad for at han ble kjent med Trude og har fått hennes veiledning, mener han at han ville ha hatt det bedre og lettere hvis han hadde noen fra sin egen etniske kultur og samfunn, som evt hadde opplevd noe av det han har opplevd, til å veilede han,

Cato: Det hadde vært mye mye bedre, syns jeg da.

Daria sine opplevelser fra institusjonsoppholdet bærer preg av sinne og neglisjering. Hun sier selv at overgangen fra familiehjemmet til institusjonen, samt selve oppholdet, var en psykisk belastning for henne. Hennes opplevelse av å ikke bli forstått, hennes religion og kultur, preget henne sterkt. Hun husker situasjoner, som jeg allerede har nevnt, hvor hun ble ”tvunget” til å spise kjøtt som ikke var halal, at hun ble servert og spiste svinekjøtt, og at hun ikke kunne be fordi de hadde hund i huset. De viste henne heller ingen forståelse for at hun ville praktisere islam på den måten hun var vant til fra familiehjemmet sitt,

Daria: Så jeg følte at... ble latterliggjort litt da. Jeg fikk jo menstruasjon når jeg var på institusjonen, og innen islam så skal du... menstruasjon er en skitten periode, så du skal rengjøre deg på en spesiell måte etter det, før du ber... og det visste jo ikke jeg. (...) Jeg hadde også under mensene brukt tampong, fordi det er det jeg fikk... og det er også noe jeg ikke burde ha gjort fant jeg ut. (...) Nei, fordi den tampong-bruken bidro til at jeg mistet jomfruhinnen... og innen islam... det anses som du har ligget med noen da... selv om det var en ulykke. (...) det ble en ganske kaotisk periode, og førte til at jeg ble giftet bort som 18 åring.

Det at de ansatte og de andre ungdommene på institusjonen ikke respekterte, ifølge Daria, hennes ønske om å bevare sine kulturelle og religiøse tradisjoner, førte til uoverensstemmelser og krangler. Dette førte igjen til at hun, etter å ha bodd på institusjonen i Hamar i fire år, ble flyttet til en annen institusjon nærmere Oslo. Det var derimot en kvinnelig ansatt i Hamar hun fikk god kontakt med. Hun begrunnet dette med at denne kvinnen,

Daria: (...) forstod meg selv om hun ikke kunne gjøre så mye for meg. Hun pratet med meg, hun ville lære om religionen min. Dette var jo på tidlig på 90 tallet så... opp i Hamar så var ikke fremmedkultur så kjent, som f.eks. den kurdiske og islam... hun ville lære mer om det da, og prøve å forstå min situasjon, om hvordan jeg havnet der. Så det endte med at vi fikk bedre kontakt da... det var trist å forlate henne.

Hun sier at hun ikke fikk det noe bedre i forhold til det kulturelle og religiøse på det nye stedet, men hun fikk kontakt med familien igjen noe som var ekstremt positivt for henne.

I tiden hun bodde på institusjon, ble morsmålet til Daria sterkt preget av at hun ikke praktiserte språket,

Daria: Jeg merker at jeg mista en god del begrep fra mitt morsmål... hadde problemer med å prate igjen når jeg møtte familien min.

Jeg spurte Daria om hun har noen gode minner fra oppholdet på institusjonene,

Daria: Jeg føler at jeg har fått muligheten til å bli kjent med det norske, selv om det har vært på bekostning av at jeg har blitt fratatt seks år fra min barndom og fra min familie. Så jeg har fått et godt bilde av det norske og friheten jeg kanskje ikke hadde fått hjemme som jente. (...) Det på en måte å ha norske kjærester og guttevenner, kanskje feste litt og gå med litt korte klær... har også fått prøvd alkohol. Ja, rett og slett dette feste livet da, som jeg hadde ikke fått opplevd hvis jeg hadde bodd hjemme.

Emma sine opplevelser rundt perioden hun fikk menses, er mer eller mindre identiske med Daria sine. Hun visste heller ikke om de religiøse tradisjonene/ pliktene som følger menstruasjons perioden, før moren hennes fortalte henne om det.

Videre er Emma sine tanker om opplevelsene fra institusjonsoppholdet og de ansatte der, preget av at hun ikke følte at hun ble forstått på et vis, at hun var annerledes,

Emma: Når jeg var hjemme så følte jeg at jeg ikke passet i det pakistanske miljøet i forhold til religion, men da jeg kom til institusjon så følte jeg... i følge det pakistanske miljøet eller familien min var jeg for norsk, men på institusjon så følte jeg meg ikke som norsk. Jeg ville gå ut, være med venninner, ha kjæreste... men jeg merket at det var forskjell mellom meg og de.

Disse forskjellene følte store også fordi de ansatte ikke visste nok om hennes kultur,

Emma: De hadde veldig lite kunnskap/ kompetanse om islam eller det muslimske miljøet, og jeg følte ikke at de gjorde noe for å utvikle sin kompetanse... for å lære mer om det. (...) Når det gjaldt... enkelte ting jeg ville gjøre som ikke var så muslimske for å si det sånn, det forstod de seg på, mens det med at jeg ikke ville spise kjøtt som ikke var slaktet på riktig islamsk

måte, de forstod seg ikke på hvorfor jeg ikke ville det. De mente at så lenge det ikke var svin så var det greit.

Farah syns institusjonsoppholdet hennes i det store og hele var ganske greit. Hun opplevde friheten hun fikk der, kontra familiehjemmet, som noe positivt. Hun fikk anledning til ”å bare være”, uten at det var noe stress, mas og bekymringer angående frihetsberøvelse,

Farah: jeg trivdes egentlig ganske godt følte jeg, og synes det var veldig vondt å bli omplassert i fosterfamilie.

Hun syntes imidlertid at kontrastene mellom henne og de andre ungdommene på institusjonen var store,

Farah: jeg hadde jo ikke noen rusproblemer, jeg hadde ikke drikkevaner, jeg hadde ikke... det var ikke de tingene som dro meg ut hjemmefra. Så det var veldig kontrastfulle liv vi levde der inne. Men jeg synes det var ekstremt befriende å komme meg ut fra det hjemmet og kunne få lov til å være, uten at du blir slått eller psykisk terrorisert på tide og utide.

Dette trigget også andre opplevelser og følelser fra oppholdet,

Farah: (...) det var jo ikke særlig omsorg der og ta vare på. Jeg husker sånne små fine ting som de bakte kanelboller til meg og sånn, men det var ikke i forbindelse med at hadde med meg å gjøre, hva jeg har vært gjennom da. Jeg tror ikke jeg tillot meg kjenne på så mye heller... jo jeg kjente på noen ting. Jeg kjente på at jeg var... jeg hadde noe savn og lengsel til søsknene mine, og jeg var veldig mye redd for at de skulle kidnappe meg igjen, eller hva om de ser meg sånn. Jeg ringte jo mye hjem og ble bare skjelt ut og var veldig aleine oppe i det hele.

De ble også frarådet til å grave i historiene til de andre ungdommene på institusjonen, derfor kunne hun heller ikke dele sine tanker og bekymringer med vennene sine der.

Farah ble kjørt til og fra skolen og gikk hele tiden med en frykt for å bli kidnappet av familien sin igjen. Denne frykten var fortsatt gjeldende da hun fikk seg en kjæreste,

Farah: det var jo veldig vanskelig, fordi han var jo ikke en veldig bra person jeg var sammen med... men... det var jo veldig... han var jo helt svart, fra Gambia, og når vi gikk på gata så hissa jo pakistanere... dette her var tidlig på 90- tallet, så veldig nytt. Men jeg gjorde som jeg

ville, og jeg tror kanskje at jeg hadde å trasse meg også, for at jeg ville leve akkurat som jeg ville. (...) Jeg var livredd for å bli sett på gata også av foreldrene mine med han.

Til tross for denne frykten hun bar på og ønsket om å ”trasse”, hadde (har) hun fortsatt et ønske om å bli akseptert av familien og det etniske samfunnet.

De månedene Gant bodde på de forskjellige institusjonene, var han i krangel og bråk med flere av de ansatte. Han vil ikke si at han var en bråkmaker av den grunn,

Gant: Nei, jeg ble jult opp hjemme. Jeg flytta ikke fordi jeg var en bråkmaker. Det var oppdragelsesvold som det heter, og så kom jeg i dårlig miljø i Biermann for der var det folk som var bråkmakere... så å komme i den gjengen, da lagde vi mye bråk ja.

Det var mange som jobbet på institusjonen, noe Gant ser på som negativt,

Gant: Det var det som var frustrerende på Biermann var at det var altfor mye folk som jobba, så vi hadde ikke kontakt med noen. På natta så vi at de satt ofte på kontorene sine så vi hadde god tid til å lage leven, de hadde ikke kontroll på oss. Og veldig lite de fulgte med på oss om hva vi gjorde og ikke gjorde, hvor vi var og... Vi fikk jo mye penger da. Vi fikk jo sånn lommepenger/ukepenger og sånn, og så var to av de... ja den ene hadde kriminell utagerende vane, og da ble han fort en som dro oss andre med... og de voksne fulgte ikke noe særlig med på det. Så vi gjorde jo en del, i grenseland, kriminell aktivitet da. Hvert fall ganske sterke rampestreker som de ansatte ikke fulgte med på. Og det gjorde også... det førte til at det ble en helvetes dag på Biermann hvor vi nærmest gikk til angrep på de ansatte.

Gant følte ikke at de ansatte tok noe initiativ til å ta kontakt med ungdommene som bodde der, men han likte det regime de førte på bus,

Gant: Jeg synes det var veldig bra det regime på bus i forhold til de var så... fordi de andre institusjonene hadde ikke noe regime, ingen oppfølging, ingen kontroll. Så på bus var det så strenge regler: her kan du få lov til å spille bordtennis det og det tidspunktet, så er det mat på det og det tidspunktet, så kan du se tv sånn og sånn, og det er sånne regler som gjelder når du skal se på tv fordi det er en tv og seks/ sju ungdommer. Alle vil se hvert sitt program så blir det jo bare bråk, og da skal du inn på rommet og da er det ikke noe ut av rommet. Og det

regime funka mye bedre, for da var det ikke noen sterkere personligheter som tok dominerende kontroll.

Selv om det var flere rammer og regler på bus, ble ikke kontakten med de ansatte noe bedre. Det var en til to ansatte, fra alle institusjonene han var på, som han fikk en god kontakt med,

Gant: (...) men ikke nok til at det ble en sånn ordentlig god voksen kontakt, som vi burde kanskje ha hatt. (...)Det var ikke samtaler eller dybde samtaler. Hvordan har du det? Hva skjer? Men vi ble sikkert tilbudt det, men vår ungdomsrolle er bare å si alt er bra greit, har ikke noe problem... Men det var liksom ikke noe mer... prøve å komme i bunns i hva utfordringer eller problemene eventuelt er.

Frykten for familien gjorde seg også gjeldende for Gant,

Gant: jeg frykta juling, frykta å se de i øynene, frykta det der du har ingen skam... alle de greiene der.

Han ble, i likhet med Farah, kjørt frem og tilbake fra skolen på grunn av frykten for familien. Moren hans og en ”onkel” dukket opp på skolen hans for å overtale han til å komme hjem, noe han nektet.

Oppsummering

Alle intervjuene, bortsett fra Ali, følte mangel på nær voksenkontakt. Opplevelsen av å ikke bli sett eller hørt, og å ikke bli tatt på alvor av de ansatte er også noe som nevnes av alle utenom Ali. De føler/følte at de ansatte ikke forstår/forstod deres situasjon og deres kulturelle bakgrunn på grunn av for lite kunnskap om deres etniske kultur og samfunn. Nesten alle informantene ønsket at institusjonene ikke kun (i størst grad) hadde etniske norske ansatte. Hadde de hatt ansatte fra deres egne etniske samfunn, eller ansatte som hadde mer kunnskap om deres etniske kultur og samfunn, ville det ha vært lettere for dem å få forståelse for religiøse ritualer samt forståelse for deres livssituasjon i sin helhet. To av de voksne informantene, Daria og Emma, bemerket også at det å komme i puberteten og få menstruasjon var en vanskelig erfaring. De ansatte visste ikke om de religiøse reglene som skal følges, som f.eks. at tampong ikke brukes, og fikk derfor ikke videreført de til dem. For Daria ble dette noe som fikk ekstreme konsekvenser da hun flyttet hjem igjen.

Alle informantene, i hovedsak de voksne, forteller at de opplevde friheten de fikk, uten fysisk og psykisk vold og undertrykkelse, som en svært positiv og befriende erfaring. Gant snakket allikevel om mangel på kontroll og regler på institusjonene som noe som førte til at friheten ble misbrukt.

Overgang fra institusjonen og ”ut”

Daria var 18 år da hun flyttet ut fra barnevernsinstitusjonen. Hun valgte, med påvirkning fra moren, å flytte hjem til familien igjen,

Daria: Familien mente de kunne tilgi meg og godta meg hvis jeg flyttet hjem. Fordi jeg fortsatt hadde muligheten til å redde den... æren som var igjen. Ved at jeg flyttet hjem så ville kanskje min far få tilbake respekten sin, som han hadde mistet på grunn av meg.

Selv om hun flyttet hjem igjen, ble ikke alt glemt. Faren og den eldre broren hennes var kalde mot henne, og hun følte at det var hennes skyld at lillebroren hennes hadde havnet i det miljøet han da var i,

Daria: Han så på det at jeg hadde bodd i institusjon som en frihet... at jeg hadde friheten til å gjøre litt og bo alene... leve livet da. Det påvirket han, så han fikk seg også ut hjemmefra. Han endte også på institusjon, noe som endte med at han i dag er i et belastet kriminelt miljø.... Så bo på institusjon var ikke så sunt for han, og det føler jeg delvis ansvarlig for.

Friheten hun hadde hatt under tiden i barnevernet, ble borte da hun flyttet hjem,

Daria: Den mistet jeg totalt. Det ble nesten ekstra overvåkning på meg da jeg kom hjem. Jeg studerte jo ikke, fordi det hadde gått såpass dårlig på videregående... noe som jeg tror var påvirkning av at jeg bodde på institusjon. Når jeg nærmet meg 18 tok vi et besøk til hjemlandet mitt, og der ble jeg giftet bort med en 12 år eldre mann.

Daria sier at hun ikke ble tvangsgiftet selv om hun ikke var fornøyd med valget av ektemann eller at hun i det hele tatt skulle gifte seg i den alderen. Hun følte derimot at hun skyldte foreldrene sine å gifte seg,

Daria: Jeg følte vel det at jeg hadde bodd på institusjon og bodd hjemmefra så lenge... gjort enkelte ting jeg ikke burde ha gjort... hadde påført dem skade da, på dems ære og respekt.

Jeg følte at om jeg sa ja til denne mannen og giftet meg med en kurdisk mann, at det ville bringe tilbake litt av den respekten.

Hun tror at valget falt på hennes nåværende mann fordi hun ble sett på som en dårlig jente, og at foreldrene derfor "tok det første de fant".

Emma flyttet også hjem igjen til familien da hun var 18år. Det var et enkelt valg for henne da hun savnet familien sin, og de ville ha henne hjem igjen. Foreldrene hennes hadde forandret seg litt med tiden, og hun fikk lov til å gjøre flere ting enn før som å gå på kino. De hørte også litt mer på hennes meninger, selv om de ikke alltid gikk igjennom. Det å ha guttevenner eller kjæreste var derimot fortsatt ikke aktuelt. Dette førte med seg noen problemer da Emma fortsatt hadde kjæreste. Hun bestemte seg etterhvert for å holde dette skjult for familien, siden de ikke kom til noen enighet vedrørende dette. Vennen hennes fra institusjonen derimot, måtte hun gi slipp på,

Emma: (...) han måtte jeg nesten kutte kontakt med, fordi de mente det ikke var bra... med tanke på at han også hadde vært i institusjon... så det var noe jeg måtte gi slipp på. (...)Det var veldig tungt, fordi vi hadde støttet hverandre gjennom en vanskelig periode... vi hadde like erfaringer. Det var veldig godt å ha en person som forstod hva jeg hadde vært gjennom.

Forholdet til familien, i hovedsak foreldrene og de eldste av søsknene, ble overfladisk, og hun holdt seg stort sett unna diskusjoner da alle gikk imot henne. Samtalene deres dreide seg dermed stort sett bare om "vær og vind".

Etter litt over et år på institusjonen, ble Farah plassert hos en fosterfamilie. Hun var da i overkant av 17år. Overgangen fra institusjonen til forsterfamilien var tung, og hun trivdes verken med beslutningen om at hun skulle bo hos forsterfamilie eller fosterfamilien,

Farah: Det å være 17 år komme inn i en fosterfamilie... jeg synes valgene ble tatt over hodet på meg. Da hun var nærmere 19år, rømte hun fra fosterfamilien,

Farah: Det var bare helt feil å bo der, og så klarte jeg vel kanskje ikke å uttrykke at jeg vil ikke bo her mer.

Etter dette flyttet hun sammen med kjæresten sin, noe som ikke varte lenge. Hun fikk seg raskt en ny kjæreste og ble gravid. Etter noen år ble hun alenemor for sønnen sin.

Gant flyttet hjem igjen etter noen måneder på institusjonene. Dette var en felles beslutning,

Gant: at de barneverngreiene funka ikke, at jeg burde flytte hjem. Alternativt var å flytte aleine, for det de sa, "du vil kunne klare deg med hjelp aleine i leilighet", og det så jeg ikke... jeg så ikke for meg at jeg skulle klare det som 15 åring, jeg skulle bli 16 og de sa "da du får oppfølging, du får en mann som kommer innom", men jeg så ikke for meg at jeg skulle klare det. Da var det mye bedre alternativ for meg å flytte hjem så lenge den volden tok slutt. Og så hadde de sånn møte med foreldra hvor de fortalte "han flytter hjem, men det må ikke bli noe vold og disse ting da", så da flytta jeg hjem.

Den fysiske volden sluttet, men ikke den psykiske. Etter noen uker hjemme hos familien dro han til Pakistan,

Gant: de foreslo at jeg skulle dra til Pakistan for å få en sånn "kulturell opplæring", lære om ære og skam. (...)Og når jeg kom dit var det de som tok seg av den psykiske biten: "du eier ikke skam... du har vanæret familien... du er blitt en del av nordmenn", men jeg dreit i det. Da hadde jeg blitt så rappkjefta gjennom å vært i barnevernet, at jeg ga liksom ikke så mye etter så mye. Så jeg hadde det kjempe bra...men jeg ble ikke så kulturell innordna.

Gant mener at tiden i barnevernet forandret han, lærte han å være rappkjefta og "tøff i trynet",

Gant: det skjedde noe i løpet av de tre månedene... ikke bare de tre månedene, men også etter turen til Pakistan hele... men så startet det med at jeg tok mitt eget valg ved å dra til barnevernet hvor jeg møtte kriminelle folk, hvor jeg var med på grenseland kriminelle aktiviteter selv om jeg var veldig ung. Vold og enten det ene eller den andre, hærverk... banke horekunder, for eksempel, var veldig morsomt. (...)Selv om jeg ikke var så selvsikker da heller, så fremsto jeg mer hardnakket og mye mer sikker på meg selv.

Da han etter turen til Pakistan begynte på videregående, var disse nye egenskapene gode å ha. Og i forhold til familien kom det også godt med. Han fikk det litt friere hjemme, men det var også fordi han tok seg flere friheter,

Gant: fordi jeg regna med at nå var det ikke noe de kunne ha sagt, altså hvis de sier noe så stikker jeg igjen... altså jeg hadde den trusselen hengende over de.

Oppsummering

De fire voksne informantene forteller alle at det ikke bare var lett å flytte ut fra institusjonene. Daria og Emma flyttet rett hjem til familiene sine igjen, noe fordi de savnet dem og noe på grunn av skyldfølelse. Det at familiene sa de kunne tilgi at de hadde vanæret dem hvis de flyttet hjem igjen, veide også tungt.

De har alle lært seg å takle livet på utsiden av institusjonene på hver sine måte, enten det er å skjule visse deler av livene deres for familiene sine, være føyelige, eller rett og slett å være tøff og hardhudet.

Livet nå

Daria er fortsatt gift med mannen sin, og de har nå fire barn,

Daria: det var ikke store romantikken, men vi har lært å holde ut nesten som et kompromiss. Jeg vet ikke om jeg skal si om jeg er fornøyd eller ikke fornøyd... vi bor sammen.

Den kurdiske kulturen er henne mer nær enn den norske, noe hun per dags dato er veldig fornøyd med. Hun er en praktiserende muslim, og følger islams lære så godt hun kan,

Daria: Jeg har slått meg litt til ro... alt forandret seg når jeg ble giftet bort og fikk barn... ja, et barn og et barn til... man lærer å leve i den rollen. Jeg vet ikke om den friheten kler meg i dag heller som en 36 åring.

Den friheten hun refererer til er den hun opplevde under institusjonsoppholdet sitt. De seks årene under barnevernet, preger henne fremdeles til den dag i dag. Hun har dårlig samvittighet for mye av det hun gjorde mens hun bodde der,

Daria: Jeg gikk mye ut av kontroll, ut av styr. Kanskje litt av grunnen til at jeg angrer ofte i dag og, er at jeg mista den delen av meg de årene. (...) Angrer på at jeg har drukket, røyket og har hatt kontakt med gutter. Da jeg bodde på institusjon, og omgikk bare norske jenter og

gutter, så ble livsløpet noe helt annet. Blant annet har jeg spist svin, det er noe jeg kommer til å angre på hele livet. (...) Jeg sitter igjen med mye bitterhet for det som skjedde. Det at jeg mista de seks åra, min barndom i min familie, min kultur og måtte bo med fremmede folk og ingen forstod meg, og mye sinne da. Men jeg er også takknemlig et viss sted, at jeg har fått opplevd den friheten mange kanskje drømmer om å oppleve, spesielt jenter fra min kultur/ religion i den alderen. De får ikke den friheten, og den fikk jeg servert rett i fange.

Emma er nå 31år gammel og bor fortsatt hjemme hos familien/foreldrene,

Emma: Det er greit. Jeg får noen ganger lyst til å flytte for meg selv, men det er ikke vanlig hos oss... og i og med jeg... jeg får skyldfølelse, fordi jeg føler at de allerede... de har på en måte vært gjennom så mye på grunn av meg... jeg vil ikke at de skal ha det dårlig. Hun har ikke giftet seg enda; Det er også en annen ting som på en måte er vanskelig for foreldrene mine. Fordi de andre på min alder, kusinene mine og folk generelt er gift.

Den eldste søsteren og broren hennes, etter henne, er begge gifte med hver sin ektefelle fra Pakistan.

Emma: Jeg får høre at jeg er ikke gift, at jeg bør gifte meg, ja... har mange diskusjoner med faren min om det. Han ønsker at jeg skal gifte meg og hente en fra Pakistan, fordi de mener gutter her er ikke bra nok, at de er for norske. Så han vil videreføre den pakistanske kulturen, (...)jeg tror han mener hvis jeg henter en fra Pakistan så vil det, på en måte jeg bli litt mer... pakistansk.

Hennes forhold til det etniske samfunnet er i dag noe anstrengt,

Emma: I og med jeg har gått gjennom det jeg gikk gjennom i tenårene, så føler jeg at jeg er blitt forsiktig med å gjøre ting og tang som ikke helt passer inn i det pakistanske miljøet... så jeg er mer forsiktig nå.

Institusjonsoppholdet har preget livet hennes på mange måter, også utdanningen og yrket hennes er basert på erfaringene og tiden under barnevernet,

Emma: etter oppholdet mitt fikk jeg lyst til å utdanne meg innenfor dette området. Jeg valgte utdanningen min bevisst i forhold til det... fordi jeg føler at man trenger kompetanse på det området, og det var det som manglet, i hvert fall da jeg var der.

Hun jobber derfor nå som barnevernskonsulent, og er fornøyd med det. Ønsket er å hjelpe andre barn som befinner seg i lignende livssituasjon som hun selv var i, slik at de kan ha bedre opplevelser og erfaringer fra eventuelle institusjonsopphold.

Farah er i dag alenemor til en sønn på 14år. Hun har fortsatt kontakt med forsterfamilien sin,

Farah: jeg føler at jeg egentlig ikke ønsker meg så veldig mye de heller i livet mitt. (...)de er veldig kristne og har puristisk holdning. Jeg føler ofte at de kan se litt sånn ned på meg da, på min væremåte og livsstil. Jeg føler ikke at jeg blir sett for hva slags ting jeg har vært gjennom... at den forståelsen for ettervirkningene, og være åpensinnede i forhold til det.

Sin egen familie har hun lite kontakt med. Hun forsøkte lenge, frem til for noen år tilbake, å skape et godt forhold til foreldrene og søsknene sine, men følte ikke at det var et gjensidig ønske. De holder henne fortsatt på avstand og forholdet deres er relativt overfladisk. Livet hennes i dag bærer fortsatt preg av institusjonsoppholdet og opplevelsene fra barndommen,

Farah: Jeg var jo veldig mange år, ufattelig mange år, jeg har vært opptatt av mamma/ pappa... hvis de ser meg hva de vil si? Men nå har jeg kommet opp i en alder hvor jeg nå er blitt voksen, ikke ring meg for å lære meg om det som handler egentlig om deres ære og rykte. Også som mor til en 14 åring så sitter jeg og tenker tilbake og ser hva de har gjort mot meg. Går ikke an å sammenligne det da, så tenker jeg- det er jo omsorgssvikt pluss pluss pluss. (...)jeg ble jo aldri konfrontert ordentlig heller om min fortid. Det tok jo veldig mange år da, nesten i slutten av 20 årene at jeg begynte å skjønne at jeg trenger hjelp da. Så nå går jeg til psykolog en gang i uka. (...)det er jo store sår som... og bare det at jeg har brukt så mange år på å kunne si at de mennesker som ikke er gode mot meg, de skal jeg ikke ha i livet mitt. Jeg behøver ikke å ha de tett på meg, jeg trenger ikke å ha dårlig samvittighet. Det har først kommet for et år sida eller to... og tenker- det skulle ha kommet allerede når jeg var 14 år.

Farah er i dag en suksessrik kvinne, sett fra det norske samfunnet. Hun har gjort seg bemerket innenfor yrket sitt (kan ikke nevne yrket da det vil bli klart hvem ”Farah” er), et yrke det er stor konkurranse i. Men i det pakistanske samfunnet blir hun fortsatt sett ned på, og valgene hun har tatt, også i forhold til yrket, gir dette samfunnet enda flere grunner til å snakke stygt om henne. Hun er en kontroversiell kvinne, som ikke lever livet sitt innenfor de pakistanske eller muslimske rammer og regler.

Gant er, i likhet med Farah, også en suksessrik mann. Han har gjort det veldig godt både i yrkeslivet og i det personlige, men opplever stadig vekk at det at han bodde på institusjon fortsatt preger det etniske samfunnets syn på han,

Gant: (...) det religiøse aspektet kan jo selvfølgelig være viktig for noen barn, men det kulturelle og hva dette psykiske presset innebærer... hvordan lille sosiale miljøet kan fryse deg ut, hvordan hverdagen er veldig vanskelig å gå tilbake til, fordi at du vil ha det stemplet på deg for evig tid. Nå har det gått 20 år, og jeg har jo det stempelet ennå... og det vet jeg i moské folkas øyne kommer det... det kan komme sånn synlig kommentar i ny og ne. (...)det vil være evig. (...) Jeg tror ikke norske institusjoner skjønner hva vi trenger da. Fordi hvor avhengig vi har vært av vår familiestruktur og vår familie, og hvor mye psykisk hjelp de enkelte kan trenge for å komme seg ut derfra og videre.

Oppsummering

De fire voksne har alle klart å komme seg videre i livene sine, med sine erfaringer i ”bagasjen”. Tre av dem har kontakt med familiene sine, mens Farah har det i svært liten grad. De forteller alle at ”stempelet” de har fått som følge av å ha vært på institusjon/dratt hjemmefra i barndommen, fremdeles følger dem.

Refleksjoner over hva som kunne ha vært bedre på institusjonene

Daria mener at ting kunne vært lettere for henne dersom,

Daria: ting hadde vært tilrettelagt og at de hadde hatt forståelse for min kultur så ville jeg kanskje hatt et bedre identitetsbilde i dag, kanskje klart å omgås begge kulturer og ikke vært litt sånn små forvirra.

Jeg spurte om det ville ha hjulpet henne dersom det hadde vært en person der fra hennes kultur eller religion,

Daria: Å ja, absolutt. Hvis personen hadde hatt forståelse for min situasjon, og vi hadde delt samme kultur/religion så hadde ting vært mye annerledes, tror jeg. (...)Kanskje vedkommende hadde hjulpet meg med å fortsette med det religiøse, og kanskje hjulpet meg med å opprettholde språket... jeg tror det at en person med samme religiøse/kulturelle bakgrunn til stedet hadde i seg selv bare vært nok.

Emma sine tanker rundt dette er også i samme baner som Daria; *Jeg mener de burde ha hatt bedre kompetanse om vår bakgrunn/ religion for å ha en bedre forståelse for vår situasjon... det var noe som manglet.*

Farah har sterke meninger og tanker rundt dette,

Farah: Jeg har masse klager på barnevernet på en måte... Hvordan det ikke fantes noen som sa "beklager, vi har rota det til for deg". Det var ingen som sa noen som helst, eller en unnskyldning for... ingen som lytta til mine behov da jeg sa" jeg kommer til å bli kidnappa, de kommer til å sende meg hjem", noe som skjedde... og når jeg kommer hjem igjen så var det ingen som grep ordentlig inn da heller, før jeg rømmer selv. (...)hvor er liksom barnevernet, burde jo være der mye mer... jeg var jo et barn. (...)så tenker jeg- faen... var det ingen som verna meg, jeg var jo barn. Så jeg har jo stått opp i alt aleine på en måte, selv om det har vært et barnevern... et system. Det har ikke vært en oppfølging, det har ikke vært sånn... jeg synes jo på en måte at man skulle fått psykolog hjelp, man skulle fått.... Traume for å bli kidnappet til Pakistan.

Hun sier videre at hun savnet bredere forståelse og kunnskap,

Farah: I dagens samfunn, burde de i hvertfall kunne ha nok kunnskap om hvordan man skal fange opp sånne situasjoner. Nå har det vært så mange episoder, med hvertfall norsk-pakistanere, at de burde ha nok kunnskap til å ta tak i ting da. (...)For det første så trenger barnevernet mer kunnskap, det er jo det første jeg tenker, at man skulle nesten ha håndbok i hvordan man forstår... hva slags hjem, kulturell bakgrunn man kommer fra.

Jeg spurte også henne om det ville vært lettere for henne dersom hun hadde en voksen fra hennes egen kultur der,

Farah: Kanskje, men jeg syntes ofte at det kunne også oppleves litt sånn belærende... at jeg vil kanskje skulle heller bare hatt en som bryr seg, lytter til meg. Det er ikke så viktig om det var pakistaner eller ikke. Det er ikke det viktigste... norsk-pakistanere var mer vanskelige å forholde seg til en nordmenn... jeg ville bare ha noen som ville høre på meg og hva jeg har vært gjennom, uavhengig av bakgrunn da.

Da jeg spurte Gant det samme spørsmålet svarte han,

Gant: det mye lettere å være for den personen og å vite hva slags spørsmål vedkommende skal stille, hvordan man skal henge rundt hverandre, hvordan man skal faktisk omgås, hva slags nøkkelord man skal bruke for å få meg til å åpne meg mer eventuelt... når du får et spørsmål fra en nordmann som ikke helt skjønner kulturen din om et eller annet, så er det jo veldig lett å bare avvise det hele og ferdig med det, mens den andre vet du du kan egentlig ikke avvise fordi den andre kan si.... du jeg skjønner bedre, jeg vet, jeg kommer fra samma type hjem ikke sant. Så jeg tror det ville ha vært en styrke... det er helt klart det er en mangel i barnevernet at man ikke har et menneske med alle mulige bakgrunner, språk ikke minst, kultur ikke minst... alle disse preferansene... rammene rundt, det å kunne ha den samme forståelsen av hva slags bakgrunn man kommer fra, hvilke hverdag man kommer fra, det tror jeg vil være en enorm styrke. Og det vil være til stor hjelp for de barna som er i institusjon i dag, det er jeg helt sikker på.

Oppsummering

De var alle enige om at det ville ha hjulpet dem dersom det hadde vært noen på institusjonen som hadde hatt forståelse for deres situasjon, kultur og religion. Det å kunne ha en person der som snakket deres språk og forsto de kodene, rammene og reglene de levde med, ville ha vært betryggende for barn i deres livssituasjon. Både Farah og Gant nevnte at det ville ha hjulpet dem om de hadde hatt noen de kunne ha snakket med, noen som kunne ha tatt dem på alvor og forsøkt å komme mer innpå dem.

8 Analyse/drøftning

Informantene mine har delt tunge historier og opplevelser fra barndommen, ungdomstiden og voksenlivet med meg. Flere tanker og spørsmål har reist seg i etterkant av intervjuene, og jeg har valgt å drøfte funnene mine opp mot de fire spørsmålene jeg nevnte innledningsvis.

Er opplevelser fra daværende- og nåværende livssituasjon forskjellige basert på kjønn?

Det er tydelige forskjeller mellom kjønnene og deres opplevelser fra barndommen, samt livssituasjonene deres i dag. Alle informantene mine, utenom Bibi, kom under barnevernets omsorg på grunn av mishandling i hjemmet. Forskjellen mellom jentene og guttene på dette området, er grunnlaget for mishandlingen. Selv om jentene hadde det strengt fra før og ble utsatt for forskjellige former for mishandling, blant annet i form av frihetsberøvelse, var det da familiene fant ut at de hadde kjærester mishandlingen og volden eskalerte. Å ha kjæreste er verken kulturelt eller religiøst akseptert, noe jentene visste fra før. Dette stoppet dem i midlertidig ikke fra å gå imot dette forbudet. De prøvde derimot å holde det at de hadde kjærester hemmelig for familiene sine, uten hell. Dette viser tydelig verdikonflikt fra den norske og den etniske kulturen (Hoem 1978).

Det å bli forelsket og å ha kjærester er noe som ansees som normalt i det norske samfunnet, og barn blir ikke straffet for dette. De blir ikke anklaget for å gå imot kulturelle og religiøse verdier, normer og leveregler, eller å ha bragt skam over familiens ære. Etniske muslimske minoriteter, da i hovedsak jenter, har ofte dette hengende over hodet- familiens ære.

Jentene er familiens ære, og dersom de ikke holder seg "rene", sverter de familiens ære og navn. Dette fenomenet er relativt vanlig hos gruppen Bektovic (2004) kaller tradisjonelle muslimer, hvor det er foreldrenes etniske kultur og religion som følges. Det er deres forståelse av de muslimske normene og verdiene som er av betydning, og ikke den islamske teologien. Hadde de fulgt den islamske teologien i større grad, ville ikke frihetsberøvelse og tvang vært like akseptabelt, selv om forbudet om kjæreste fortsatt ville ha vært gjeldende. Siden de

baserer sin levemåte på de etniske og kulturelle normene og verdiene, blir det etniske samfunnet og dets leveregler viktigere, særlig i forhold til dette samfunnets oppfatning av ære og skam relateres. Barnas uakseptable oppførsel, det at de tar til seg visse norske verdier og levesett, vil ofte være tilsvarende med skam. Bektovic (2004) skriver at denne gruppens medlemmer, etterkommere av arbeidsmigranter, har en tendens til å identifisere seg som f.eks. pakistanske muslimer, men at dette er en foreløpig identitet. Identiteten deres er i stadig forandring, og blir påvirket av samfunnet de lever i. Alt dette tatt i betraktning, er det forståelig at det kan være lett for annengenerasjons minoriteter å de-sosialisere seg fra sin etniske kultur og re-sosialisere seg inn i det norske (Hoem 1978). Om det er bevisste og selektive verdier, normer og leveregler de de-sosialiserer seg fra, eller om det er den etniske kulturen i sin helhet, er individuelt og situasjonsbestemt.

For mine informanter ble deres videre de-sosialisering fra den etniske kulturen en konsekvens av at barnevernet ble blandet inn og overtok omsorgen. Ali er den av informantene mine som per dags dato er mest de-sosialisert fra sin etniske kultur og re-sosialisert i det norske samfunnet og barnevernskulturen. Han er stort sett fornøyd med å ikke ha noe særlig tilknytning eller kontakt med det somaliske samfunnet, da det i hovedsak assosieres med vold og frihetsberøvelse. Hvilke følger dette eventuelt kan få i fremtiden er uvisst. Som gutt vil kanskje hans fremtid være annerledes enn for Daria, Emma og Farah. De opplevde alle mindre heldige følger av de-sosialiseringen fra deres etniske kultur i barndommen. Følger som preger deres nåværende liv i forhold til egen selvverd, det sosiale og livsvalg.

I Darias og Emmas situasjon var som sagt de-sosialiseringen fra den etniske og religiøse kulturen noe midlertidig. Daria er den av informantene som ”feilet” i å re-sosialisere seg inn i det norske samfunnet. Hennes daværende livssituasjon la opp til de-sosialisering fra hennes etniske og religiøse kultur, men hun klarte ikke å re-sosialisere seg i den norske barnevernskulturen. Ifølge Hoems (1978) sosialiseringsteori vil dette kunne føre til identitetskrise, noe Daria i en viss grad opplevde. Hun sier selv at tiden hun tilbragte på institusjon var en psykisk belastning for henne, og at opplevelsen av å ikke bli forstått preget henne sterkt.

Dette er et relativt vanlig fenomen minoriteter opplever, det at de ikke blir forstått, og er ikke kjønnsspesifikt. Majoritetsbefolkningen, deres venner, klarer ikke alltid å forstå disse reglene og forbudene den muslimske kulturen i hovedsak medbringer. Derfor er det ofte lettere for muslimer, uavhengig av etnisk bakgrunn, å forholde seg og relatere seg til hverandre da de

har forståelse for disse reglene og forbudene. Jeg har tidligere nevnt at den etniske kulturen til muslimer ofte er bundet i religionen, dvs i islam, derfor er ofte de kulturelle kodene for medlemmene av disse samfunnene og kulturene tilnærmede like.

Gant nevnte at dersom det hadde vært ansatte ved institusjonene han var på som hadde hans kulturelle bakgrunn, ville oppholdet ha vært lettere for han. Den ansatte ville ha visst hvilke spørsmål som burde stilles og hvilke nøkkelord som burde brukes for å få ungdommen (Gant) til å åpne seg. Daria mente også at det ville ha utgjort en betydelig forskjell å ha en fra sin egen kultur hun kunne snakket med og funnet trøst hos. Alle de voksne informantene var enige i dette.

Det at det ikke var ansatte på institusjonene fra deres egne kulturer/religion/samfunn, blir sett på som en svakhet ved det norske barnevernssystemet. De mener alle at dersom de hadde ansatte som hadde større forståelse og kunnskap om deres bakgrunn, ville oppholdet og livssituasjonen deres i dag også vært annerledes. Dette ønsket og behovet informantene mine ytret, gir meg grunn til å tro at behovet for tilnærmet tilknytningsperson var stort og noe de savnet under oppholdet, uavhengig av kjønn. Bibi kjenner på dette savnet daglig. Hun føler seg misforstått og ser ikke på institusjonshjemmet som hennes hjem. Ønsket om å ha noen som forstår henne og hennes kultur er stort. Hun har liten forståelse for hvorfor ikke avdelingen ansetter personale som har tilnærmet hennes kulturelle bakgrunn når hun vet at det er vikarer som ønsker å jobbe i fast stilling. Dette har ført til at hennes tiltro til de andre ansatte og ledelsen ved institusjonen er lav. Hun tror ikke på at de ønsker hennes beste, og konsekvensen av dette blir mer utagering. Dette har dermed blitt en ond sirkel som Bibi kommer dårligst ut av.

Emma hadde, i likhet med Daria, også følelsen av å ikke bli forstått på barnevernet, og opplevde "å være det sorte fåret" hjemme og i det etniske samfunnet, mens hun på institusjonen og i samvær med etniske nordmenn fikk sympati for alt hun hadde vært igjennom. Hvordan samfunnet oppfatter et individ er med på å danne individets eget bildet av selvet (Mead 2005). Kontrasten mellom opprinnelses kulturene/ samfunnene og det norske samfunnet, og dermed også dem selv, og deres oppfatning av individet kan derfor virke forstyrrende for ungdom som er midt i identitetsdannelses prosessen. Det å oppleve avstand fra sin primære sosialiseringarena, sine signifikante andre tilknytningspersoner og etniske gruppe kan rokke ved grunnfundamentet til enhver person. Alle de voksne kvinnene opplevde å bli utstøtt fra familien og det etniske samfunnet da de bodde på institusjonene. Dette førte til

at de måtte godta og følge flere av familiens ønsker dersom de skulle bli godtatt av både familien og samfunnet igjen. Alle jentene har hatt en form for skyldfølelse ovenfor familiene sine på grunn av institusjonsoppholdet. Avstanden familien og det etniske samfunnet tok fra dem i denne perioden, førte til at de selv også begynte å tro at det var de som hadde handlet galt og at de var/ er ”dårlige” jenter. Det kan sies at det etniske samfunnets syn på disse jentene ble internalisert, og reflekterte dermed også deres eget syn på dem selv. Denne delidentiteten, barnevernsbarn, ble ervervet, i det etniske samfunnets øyne, som en konsekvens av deres egne handlinger. Det at de havnet hos barnevernet var noe de selv måtte ta ansvar for. Det var deres handlinger som var grunnlaget for mishandlingen. Forbudet om kjæresteforhold er noe de fleste muslimske individer er født og oppvokst med. Dermed var konsekvensene av dette noe de selv måtte ta ansvar for, da deres handlinger hadde bragt skam over familiene.

De etniske kulturene til informantene mine, tolererer ofte juling som en form for grensesetting og oppdragelsesteknikk. Derfor vil det ikke være sjokkerende for oss fra disse kulturene å høre om hendelser hvor mishandling har forekommet som en konsekvens av lite aksepterbare handlinger. Denne formen for disiplinering er derimot ikke noe annengenerasjonen aksepterer i like stor grad lenger. Dette er, etter min mening, på grunn av det norske samfunnets innflytelse i deres sosialiseringssprosess. Annengenerasjonen internaliserer flere norske verdier og normer, dermed blir generasjonskløfta mellom første- og andregenerasjonen større. Annengenerasjonen ser at mishandling som disiplinering metode ikke er akseptabelt i det norske samfunnet, og at det derfor også styrker deres rett til å motstå mishandling. Problemet som ofte kan oppstå er at disse to generasjonene får forskjellige syn på hva som betegnes som mishandling. Derfor kan førstegenerasjonen stille seg uforstående til at staten/ barnevernet griper inn når de kun forsøker å beholde og videreføre deres etniske kultur med dets ideologi. Det er derimot en veldig sterk ungdom/ barn som klarer å gå imot sin egen familie for å heve sin rett. Det er nettopp det de ofte må gjøre, å gå imot familien. Dette er noe flere av mine informanter fikk høre av familiene sine, da i hovedsak jentene.

Delidentitetene våre er med på å påvirke vårt selv bilde ut ifra hvordan vi mestrer dem. Jentene jeg intervjuet ble som sagt ”utstøtt” fra familiene sine og det etniske samfunnet da de ikke klarte å følge de kulturelle normene og verdiene. De klarte med andre ord ikke å mestre rollene som den etniske kulturen og samfunnet tilsammen krevde. Følelsen av å ikke være som alle andre i identitetsdannelsesprosessen, kan være en stor påkjenning. Å ikke klare å

mestre de kulturelle verdiene som de andre på deres alder så fint klarer å følge, kan gi en følelse av å ”feile” som kurdisk- og pakistansk- jente. Det at noen av dem ikke klarte å mestre livet som barnevernsbarn heller, kan ha forsterket følelsen av å ”feile”. Mangelen på mestringsfølelse i forhold til delidentitetene kan ha medført store skader i selvpoppfattelsen og selvverdet til informantene mine. Farah fortalte at hun til den dag i dag går til psykolog for å prøve å jobbe med flere episoder fra ungdomstiden hennes. Hun fortalte også at hun først nå nylig har klart å sette grenser for hvem hun ønsker å ha i livet sitt, og at hun ikke skal ha dårlig samvittighet lenger for at hun ikke levde opp til foreldrenes krav. Darias nåværende livssituasjon minner om en form av det Hoem (1978) kaller skjernet sosialisering. Hun har valgt å leve livet sitt uten å ha noe særlig kontakt, utenom det aller mest nødvendige, med det norske samfunnet og dets kultur. Dette er, ifølge henne selv, en konsekvens av årene på institusjon hvor hun ikke fikk muligheten til å praktisere islam. *Det dreier seg om en kontinuerlig tilblivelsesprosess- om det å bli muslim, snarere enn det å være muslim som en fiksert og statisk identitet* (Jacobsen 2002:80). Denne setningen gjør seg svært gjeldende i Darias tilfelle. I hennes nåværende livssituasjon, er det ”å bli og å være en god muslim” det mest sentrale. Erfaringer og opplevelser hun gjorde seg under institusjonsoppholdet, blir møtt med dårlig samvittighet og skam. I dette tilfelle har foreldrenes og det etniske samfunnets definisjon på ære og skam også blitt hennes egen definisjon. Følelsen av å ha feilet som en god muslim, en god datter og en kurdisk jente i oppveksten, preger hennes nåværende liv.

De ulike informantene mine sine opplevelser fra tiden under oppholdet på institusjonene har mange likheter. Det er lett å se kjønnsrelaterte forskjeller som i hovedsak går ut på hvordan de etniske samfunnene og deres familier oppførte seg mot dem. Jentenes enorme følelse av skyldfølelse ovenfor de etniske samfunnene og familiene er noe som kommer klart frem. Dette er noe guttene ikke opplevde i like stor grad. Guttene har gjort seg mer tilfreds med tanken om at det at de flyttet på institusjon var noe som var til det beste for både dem og dermed uunngåelig. De synes de har blitt sterkere individer som følge av valget. Jentene derimot, sitter igjen med skyldfølelse etter dette valget.

De voksnes nåværende livssituasjon er også annerledes, noe som kan sees på bakgrunn av kjønn. Gant har klart seg fint i det etniske samfunnet, hvor han ved flere arenaer har opptrådd som talsmann for minoriteter og hans etniske samfunn. Selv om han til tider fortsatt får høre fra foreldrene sine at valgene hans som ungdom førte skam over dem, har han et godt forhold

til både familien og det etniske samfunnet. Han har stått frem og snakket ut om sin fortid i barnevernet og hva slags påvirkning den tiden har hatt på han som ungdom og voksen. Dette har blitt tatt godt imot av det etniske samfunnet. Han setter selv sine grenser for hvor mye han ønsker å inkludere det etniske samfunnet og kulturen inn i sitt og familiens liv, og ikke omvendt. Jentene derimot har ikke hatt det like lett. Alle jentene har tatt en form for avstand fra det etniske samfunnet. De føler seg fortsatt ikke like inkludert, og føler de må skjule sin fortid som barnevernsbarn dersom de skal kunne bli akseptert. Farah er den av jentene som har vært litt mer åpen om sin fortid som barnevernsbarn, også da med tanke på valgene hun tok i etterkant av oppholdet. Hun var den eneste av jentene som ikke flyttet hjem til familien igjen, og dette er noe det etniske samfunnet fortsatt dømmer henne for. Hennes nåværende yrkesvalg blir heller ikke godt ansett i det etniske samfunnet, og hun har få venner fra sitt etniske samfunn. Jeg som er fra Farahs etniske samfunn, har selv hørt om henne og hennes lite aksepterte valg både i forhold til yrkesvalg og personlige livsvalg. Selv om det er flere år siden hun bodde på institusjon, blir hun fortsatt husket og snakket om på bakgrunn av dette og følger av dette valget. Jeg tror ikke dette ville vært tilfellet dersom hun hadde vært en gutt. De andre jentene flyttet hjem til familiene sine etter oppholdet. De måtte gå med på flere ”betingelser” for å bli akseptert igjen, i Darias tilfellet var det å gifte seg med en mye eldre mann. Dette er noe som har preget hennes nåværende liv i ekstrem stor grad. Også Emma sitt liv med familien er preget av valgene som ungdom.

Hvordan har oppholdet i barnevernet preget de voksnes nåværende livssituasjon?

Alle de voksne informantene har fortalt hver sin livshistorie, og deres nåværende livssituasjon har på hver sin måte blitt preget av institusjonsoppholdet.

Det er tydelig at Daria sitt liv er det som er mest synlig preget. På grunn av ekstrem skyldfølelse og ønske om å få aksept fra familien igjen, flyttet hun rett hjem til familien fra institusjonen og ble giftet bort til en 30 år gammel mann som 18åring. Dette var ikke noe hun i utgangspunktet ønsket for seg selv, å gifte seg arrangert 18år gammel, men hun så dette som en inngangsbillett til familiens og samfunnets varme. Hennes skyldfølelse ble ikke borte etter at hun giftet seg, og hun føler heller ikke at det etniske samfunnet har akseptert henne

fullstendig enda. Til tross for dette er den kurdiske kulturen henne nærmere enn den norske. Hun angrer fortsatt på ting hun gjorde som ungdom mens hun bodde på institusjonene, og det virker for meg som om hun prøver å kompensere for den tiden ved å praktisere islam og ta avstand fra den norske kulturen og samfunnet. Daria er en flott kvinne, med et godt vokabular og bredt ordforråd. Det er svært tydelig at denne kvinnen er en ressurssterkt kvinne som kunne ha blitt og fått til hva som helst. Jeg lurer på om hennes skjebne hadde vært annerledes dersom hun hadde fått mer oppfølging under og etter institusjonsoppholdet. Hun mener selv at livet hennes ville ha vært annerledes dersom hun hadde hatt noen på institusjonen som forsto henne, aksepterte henne og som hun kunne vende seg til. Kontrastene mellom den primære sosialiseringarena og sekundære sosialiseringarena (Berger og Luckman 1966) ble for store, og det ble for mye for henne å balansere mellom kulturene i tillegg til å føle seg lite akseptert og lite forstått. Som om ikke det skulle vært nok, slet hun med skyldfølelse ovenfor familien både ifht det hun hadde gjort og for at broren hadde kommet på avveie.

Emma sitt valg av utdanning og yrke er basert på hennes tid under barnevernet. Hun føler et ansvar for å gjøre eventuelle institusjonsopphold for andre med hennes bakgrunn lettere enn det hun selv hadde. Det at hun fortsatt bor hjemme hos foreldrene, er også en konsekvens av at hun ikke ønsker å ta valg som vil sette henne i søkelyset i det pakistanske samfunnet igjen. Hennes forhold til det pakistanske samfunnet er noe anstrengt da hun fortsatt sitter igjen med opplevelsen av å bli ekskludert fra samfunnet som ungdom. Det kommer klart frem at hun ønsker å skjule fortiden sin, institusjonsoppholdet, da hun gang på gang presiserte at intervjuet måtte holdes anonymt. Jeg får inntrykk av at hun nesten lever som en skygge i sitt eget liv. Hun lever i familiehjemmet på grunn av skyldfølelse, og hun lar familiemedlemmer overkjøre henne på grunn av skyldfølelse og fordi ungdomstiden hennes kommer opp under diskusjoner hun er med i. Derfor velger hun heller å avstå fra de fleste diskusjoner i hjemmet.

Farah sitt nåværende liv er også sterkt preget av opplevelsene fra ungdomstiden hennes. Hun har ekstremt lite med det etniske samfunnet å gjøre, familien hennes har hun heller aldri klart å få noe særlig forhold til igjen. Hun prøvde lenge med søsknene sine, og deres forhold er noe eksisterende. Hennes lite tradisjonelle valg gjennom livet som å få barn utenom ekteskap, og valg i forhold til yrket, har som tidligere nevnt gjort henne til et offer for baksnakking i det

pakistanske samfunnet. Farah føler seg ikke bare lite akseptert av sin etniske biologiske familie, men også fra sin norske fosterfamilie. Hun synes det er vanskelig å finne sin plass mellom, og i, de etniske og norske kulturene- og samfunnene. Usikkerhet i forhold til grenser hun må sette for seg selv og mennesker rundt seg, er noe hun har brukt lang tid på. Hun følte seg forlatt som ungdom, forlatt av familien, etniske samfunnet og det norske barnevernssystemet. Det er mye bitterhet og sinne som hun den dag i dag jobber med, nå med profesjonell psykologisk hjelp. Det er klart for meg at noen av valgene hun har tatt i livet sitt, er et direkte resultat av omsorgssvikt som barn, og da ikke kun omsorgssvikt fra foreldrene sine, men også barnevernssystemet.

Utad virker det ikke som om institusjonsoppholdet har noen negativ innflytelse på Gants nåværende livssituasjon. Han har en flott familie, flott jobb, og er en utadvendt og innflytelsesrik mann. Hans historie virker tilsynelatende som en suksesshistorie, men Gant forteller om baksider. Han føler fordommene fra det pakistanske samfunnet fortsatt, og hører i ny og ne kommentarer fra i hovedsak ”moské folka”. Foreldrene hans bruker også valget hans om å bo på institusjon mot han. Forholdet hans til søsknene er godt, men det er et tomrom fra tiden han ikke bodde hjemme som fortsatt forholdet bærer preg av. Han synes ikke at det gjør seg å ta opp valget hans med dem, men vet at de fikk det strengere hjemme, noe som kan føre til at de bærer nag til han.

Kan barnevernet og institusjonene klandres for informantenes negative opplevelser?

Det er flere sider ved en historie, og informantenes historier er deres subjektive opplevelser fra institusjonsoppholdet. Derfor kan det være vanskelig å si noe om opplevelsene deres reflekterer den objektive virkeligheten eller ikke, men siden det er snakk om enkelt skjebner, kan vi ikke se bort ifra de enkelte individenes subjektive opplevelser. Dersom jeg hadde hatt en mer dyptgående empiri og da intervjuet ansatte, avdelingsledere og observert hverdagen på forskjellige institusjoner, ville det gitt meg et større grunnlag til å besvare dette spørsmålet. I denne omgang kan jeg kun besvare dette spørsmålet på bakgrunn av informasjonen jeg har fått fra mine informanter, samt mine egne som ansatt ved en barnevernsinstitusjon.

Livene og hverdagen til informantene mine forandret seg drastisk da de ble flyttet fra familiehjemmene sine til institusjonene. Alle har fortalt hvordan de opplevde overgangen fra hjem til institusjon. Frihet er nøkkelordet her. Alle følte en form for frihet. Frihet til å omgås venner, frihet til å ha kjærester, frihet i form av penger da alle fikk ukepenger, frihet til å tenke og agere. Som voksne vet vi at med frihet kommer også ansvar. Når barn og ungdom har hatt strenge rammer og grenser, og plutselig opplever frihet utover det som er normalt for dem, kan det oppleves forstyrrende og friheten kan misbrukes. For noen kan det være vanskelig å sette egne grenser for hva som er greit ifht deres opprinnelse som person. Primærsosialiseringen (Berger og Luckman 1966) preger vår forståelse for hva som er rett og galt, bra og mindre bra etc. Denne arenaen presenterer en virkelighet for oss som igjen blir vår egen virkelighet. Som minoritetsbarn, forstår man relativt fort at den realiteten primærsosialiseringsarenaen har presentert for oss, er noe annerledes enn storsamfunnets realitet. Og dermed begynner prosessen med å finne balansen mellom samfunnene og kulturene. Barna/ungdommene som bor på barnevernsinstitusjoner har alle sine subjektive virkeligheter fra primærsosialiseringsarenaen. Uansett grunn for hvorfor de ble/blir plassert på institusjon, er denne virkeligheten noe de har forholdt seg til i mange år og ikke noe de bare kan legge fra seg ved inngangsdøra til institusjonen. Friheten informantene mine opplevde og snakket om, tilsier ikke at de grensene og rammene primærsosialiseringen deres ga dem plutselig ikke eksisterte lenger. De er internaliserte, og dermed blitt en del av deres eget tankesett. Selv om de ikke er enige i alle rammene, grensene, verdiene og normene, har de allikevel blitt internalisert og rammene er dermed også med på å farge deres syn på omverdenen og hva som er rett og galt. Hvis de i hjemmet, i den etniske kulturen og samfunnet, eksempelvis ikke fikk lov til å ha kjærester da dette blir sett stygt på, er det verdier, normer og grenser de har internalisert. Det at dette er lov på institusjonen tilsier ikke at ungdommenes verdier og normer har blitt forandret over natten. De vet innerst inne at det ikke er ”riktig”. Alle informantene, utenom Bibi, fortalte at de også fikk mulighet til å være mer ute med venner. Dette innebar også det å gå ut på byen, drikke alkohol etc. Informantene er alle enig i at dette er noe som ikke var ”riktig”, selv om de tok beslutningen om å gjøre disse tingene selv. Denne holdningen til rett og galt kommer fra primærsosialiseringen. De voksne fortalte at mye av grunnen til at de gjorde disse tingene var fordi de ville ”passe inn”, og fordi de ikke hadde noen voksne som kunne veilede dem. De ansatte som var der, hadde lite forståelse for deres bakgrunn og dermed ble samtalene preget av mange spørsmål om ”hvorfor ting var slik og slik”, istedenfor å gi ungdommen den veiledningen de så etter.

Ungdomstiden er generelt preget av å utforske og utfordre seg selv og omgivelsene. Man presser grenser, feiler og lærer. Om barnevernsinstitusjonene kan klandres for opplevelsene til informantene, er vanskelig å svare på. Det er behov for ansatte som har kompetanse og forståelse for ungdommenes kulturelle og religiøse verdier, normer og levesett. Det at friheten blir en unnskyldning for å gjøre ting de ikke ville ha anledningen til å gjøre dersom de ikke bodde på institusjon, kan medføre negative konsekvenser. Det blir nesten som barn i godteributikk. Hvis de av foreldrene sine kun får lov å spise godteri på lørdager, men får lov å forsyne seg som de vil av de ansatte på institusjonen, er det naturlig at de vil gå berserk. Det er i etterkant de vil oppleve mageknipe og ubehag. Friheten de opplever på institusjonen kan på denne måten bli "misbrukt". Ungdommene tenker muligens at nå som de har muligheten til det, så skal de oppleve og gjøre mest mulig. Slik var det for Daria. Hun fikk mulighet til å bruke kortere og mindre klær enn det som var/er akseptabelt i hennes etniske kultur og familiehjem, hun fikk mulighet til å være sammen med gutter, mulighet til å være ute og drikke alkohol etc. Alt dette var noe hun likte til å begynne med, men etterhvert ble følelsen av at hun oppførte seg feil sterkere. Den kulturelle og religiøse væremåten lå latent i henne, noe som førte til at hennes oppførsel gikk imot, ikke bare hennes families verdier og normer, men også hennes egne. Det førte til at hun tok mer og mer avstand fra den norske kulturen og følte seg fremmed i livssituasjonen i barnevernet. Til den dag i dag, har Daria skyldfølelse for tingene hun gjorde under oppholdet.

Andre episoder hvor de ansatte manglet relevant kulturell/ religiøs kunnskap, var i forhold til menstruasjonsperioden til jentene. Tre av jentene opplevde å få tamponger presentert, noe som senere skapte problemer med familien. Dette er kulturelle/ religiøse aspekter som de fleste muslimske jentene vet og er klare over. Flere av informantene fant det også vanskelig å praktisere religion på institusjonene. Dette var alt fra å spise halal kjøtt til å lære koranen og bønner. De følte ikke at ønsket om dette ble respektert av de ansatte. Disse aspektene kunne ha blitt møtt annerledes dersom de ansatte hadde hatt nok kunnskap om den etniske kulturen og religionen til ungdommene.

Det er derfor mulig å argumentere for at barnevernet, da i første omgang institusjonene og de ansatte, kan klandres for flere av opplevelsene til informantene på grunn av deres manglende kunnskap om deres etniske kultur og livstil. Mangelen på kunnskap og lite oppsyn og oppfølging av traumene fra tidligere opplevelser, er noe som går direkte på barnevernets og de ansattes kappe

Bidrar barnevernet med å gjøre livssituasjonen til etniske minoritets- barn/ungdom bedre eller verre?

At barn/ ungdom kommer under barnevernets ansvar er ikke uten grunn. Det er foreliggende grunner som gjør dette nødvendig, og det er for barnets/ ungdommen beste dette tiltaket foretas. Intensjonen er god, og det er som sagt barnets beste som er i hovedfokus.

Barnevernsinstitusjonene skal kunne gjøre det mulig for barn fra utrygge hjem å få et trygt og godt liv, hvor de kan få de samme mulighetene til å lykkes i livet som andre barn. *”Barn på barnevernsinstitusjon har ekstra stort behov for vår omsorg og beskyttelse.”* Slik startet barne- og likestillingsminister Audun Lysbakken en tale i august, 2010. Barn/ ungdom som blir plassert på institusjoner kommer ofte fra hjem hvor de har opplevd en eller annen form for omsorgssvikt, derfor trenger de, som Lysbakken sa, ekstra omsorg og beskyttelse.

Minoritetsbarn i institusjon har, som alle andre barn, behov for omsorg og beskyttelse. Spørsmålet er da hva man legger i ordene ”omsorg” og ”beskyttelse”. Holder det å gi barna tak over hodet, mat i magen, lommepenger og frihet til å være med venner? Hva med forståelse, hva med hjelp til å bearbeide traumene de har opplevd i forkant av institusjonsoppholdet samt ”traumene” av å være i en tilværelse hvor de ikke blir forstått? Hvordan skal personalet virkelig kunne hjelpe barna/ ungdommene med det psykiske aspektet når de ikke har nok kunnskap til å forstå deres etniske kultur, deres bakgrunn? Det er denne kulturen deres primærsosialisering har røtter i, og dermed er denne kulturen fundamentet i deres identitetsutvikling og virkelighetsforståelse. Hvordan skal ansatte uten innsikt i, og forståelse for, denne kulturen, kunne ha kompetanse nok til å hjelpe minoritets barn/ungdom? Dersom deres videre utvikling er preget av en helt annen kultur med andre verdier, koder og normer, hvor deres primære forståelse av verden ikke samsvarer med denne sekundære, vil det være lett for barnet å de-sosialisere seg fra sitt etniske samfunn, uten å re-sosialisere seg inn i det norske. Det er ikke bare ”lett” for ungdommen å gjøre dette, det er nærmest lagt opp til det. Problemet er at når ungdommen de-sosialiserer seg fra sin etniske kultur- og samfunn på denne måten, er det ikke fordi de selv har tatt et rasjonelt valg og beslutning basert på egne ønsker og meninger om hva de regner som den beste måten å leve på. De tar dette valget fordi de ikke lenger har noen i livet som kan gi dem grunnlag og kunnskap for å videreutvikle deres etniske identitet. Kan det sies at dette er en form for ”snik-assimilering”? Det å integrere minoritetsbarn inn i storsamfunnet er ikke ekvivalent med bare å de-sosialisere dem fra deres etniske samfunn og kultur. Gjennom historiene til informantene mine har vi fått et lite

innblikk i hvor fatale konsekvenser dette kan få. Behovet for aksept fra deres etniske samfunn og familie er stort, og det er ofte mye ungdommene er villige til å gjøre for å bevise deres solidaritet. I hvertfall når de allerede har ”sviktet” familie og samfunn ved å ikke følge de etniske kodene til å begynne med.

Dersom ungdommen de-sosialiserer seg fra sitt etniske samfunn og kultur og klarer maksimalt å re-sosialisere seg inn i storsamfunnet, vil de allikevel bli minnet på deres opprinnelse hver eneste dag. Som etnisk minoritet vil utseende deres hindre dem i å bli fullstendig akseptert av storsamfunnet. Dette er en realitet som ikke kan benektes, og noe vi fikk erfare 22. juli i år. Uavhengig av hvor norsk et individ med minoritets bakgrunn føler seg, vil deres utseende og hudfarge stå i veien for at de skal bli akseptert som nordmenn av alle og enhver. Da spiller det ingen rolle om individet spiser kjøttkaker med brunsaus, poteter og tyttebærsyltetøy, går på ski hver vinter, stemmer ved stortingsvalget og elsker kongehuset. Hva skjer med identitetsfølelsen til dette individet når slike hendelser forekommer?

Hvis barna/ungdommene på institusjon skal oppleve å ha de samme mulighetene til å lykkes i livet som alle andre, må de få oppleve den tryggheten og omsorgen i hjemmet (institusjonen) som er essensiell for å utvikle deres selvverd. De trenger å ha voksne fra deres egne etniske grupper rundt dem som de kan relatere seg til, og som de kan knytte bånd til. De ansatte på institusjonene får ofte beskjed om å ikke knytte seg, og ikke la barnet bli for knyttet til dem. Hvordan skal barnet da få den omsorgen og tryggheten de trenger. Som barn er tilknytningspersonene de som gir omsorg og trygghet, men når barnet/ ungdommen ikke lenger har de i livet sitt, hvem skal da mette det behovet når de ansatte heller ikke får lov til å knytte seg for mye til barnet. Når barnet/ ungdommen i tillegg ikke møter forståelse for deres livssituasjon pga mangel på kunnskap om deres etniske bakgrunn, kan man spørre seg om hva slags omsorg det da er som blir ”utdelt” på institusjonene?

Det er ingen tvil om at barnevernsinstitusjonene er viktige, og at de ansatte gjør en vanskelig og viktig jobb. Det er derimot ikke nok kunnskap og kompetanse for at alle barna som bor på institusjon får den oppfølgingen de trenger. Intervjuene jeg har gjort, har validert mine tanker og inntrykk om behovet og viktigheten for ansatte som barna kan relatere seg til. Det er ikke bare tiden barna/ ungdommene bor på institusjonene som blir påvirket av dette, men også livene deres i etterkant. Slik jeg har oppfattet det, er ikke barnevernsinstitusjonene ideelle for etniske minoriteter slik de er i dag. Det hadde vært interessant å kunne gjort en nasjonal

undersøkelse på dette emnet for å virkelig kunne generalisere og konstatere at dette er et stort problem.

Register

Litteraturliste

- Aasen, J. (2003): *Flerkulturell pedagogikk- en innføring*. Oslo (Vallset): Opplandske bokforlag.
- Bectovic, S. (2004b): *Kulturmøder og religion. Identitetsdannelse blandt kristne og muslimske unge*. København: Museum Tusulanum.
- Berger, P. L. og Luckmann, T. (1966): *The Social Construction of Reality: A Treatise in the Sociology of Knowledge*. Garden City, NY: Anchor Books.
- Davie, G. (2002): *Europe: The Exceptional Case. Parameters of Faith in the Modern World*. London: Darton, Longmann & Todd.
- Durkheim, E. (2004): *Education and Society*. Cambridge: Polity Press
- Durkheim, E.; Karen E. Fields (red) (1995): *Elementary Forms for Religious Life*. New York: The Free Press
- Durkheim, E.; Lewis A. Coser (red) (1984): *The division of labor in society*. New York: The Free Press
- Eriksen, T. H. (1998): *Et langt kaldt land, nesten uten mennesker: samfunnslære*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Eriksen, T. H. (red.) (1997): *Flerkulturell forståelse*. Oslo: Tano Aschehoug.
- Erikson, E. H. (1968): *Identity: youth and crisis*. London: Faber & Faber.
- Giddens, A. (1997): *Sociology*. Cambridge: Polity Press.
- Goffman, E. (1961): *Asylums: essays of the social situation of mental patients and other inmates*. New York: Doubleday.
- Goffman, E. (1992): *Vårt rollespill til daglig. "The presentation of self in everyday life"* Oslo: Pax.

Goffman, E. Lemert, C. og Branaman, A. (red.) (1997): *The Goffman reader*. Malden, Mass.: Blackwell.

Hoem, A. (1978): *Sosialisering: en teoretisk og empirisk modellutvikling*. Oslo: Universitetsforlaget.

Jacobsen, C. M. (2002): *Tilhørighetens mange former: unge muslimer i Norge*. Oslo: Unipax.

Kjelstadli, K. (1992): *Fortida er ikke hva den en gang var: En innføring i historiefahet*. Oslo: Universitetsforlaget.

Klausen, A. M. (1992): *Kultur mønster og kaos*. Oslo: Ad Notam Gyldendal.

Kleven, T. A. (red.) (2002): *Innføring i pedagogisk forskningsmetode: en hjelp til kritisk tolkning og vurdering*. Oslo: Unipub Forlag.

Sapir, E. og Koerner, E. F. K. (red.) (2007): *Critical assessments of leading linguists*. London: Routledge.

Mead, G. H. (1934): *Mind, self and society*. Chicago: University of Chicago Press.

Mead, G. H. (2005): *Sindet, selvet og samfundet: fra et socialbehavioristisk standpunkt*. København: Akademisk Forlag.

Prieur, A. (2004): *Balansekunstnere- Betydningen av innvandrerbakgrunn i Norge*. Oslo: Pax Forlag.

Repstad, P. (2000): *Religiøst liv i det moderne Norge. Et sosiologisk kart*. Kristiansand: Høyskoleforlaget.

Sand, T. (red.) (1997): *Flerkulturell virkelighet i skole og samfunn*. Oslo: Cappelen Akademisk forlag.

Sand, T. og Walla-Hansen, W. (1992): *Sosialisering i dag*. Oslo: Ad Notam Gyldendal a/s.

Strike, K. A. (1997): "Ethiske dialoger og pluralitet". I L. E. Dale (red.). *Etikk for pedagogisk profesjonalite*, ss. 218-231. Oslo: Cappelen Akademisk forlag.

Thagaard, T. (2003): *Systematikk og innlevelse: en innføring i kvalitativ metode*. Bergen: Fagbokforlaget.

Thuen, H. og Vaage, S. (1989): *Oppdragelse til det moderne*. Oslo: Universitetsforlaget.

Vogt, K. (2008): *Islam på norsk: moskeer og islamske organisasjoner i Norge*. Oslo: Cappelen Damm.

Whorf, B. og Carroll, J. B. (red.) (1956): *Language, thought and reality. Selected writings of Benjamin Lee Whorf*. New York: The MIT Press.

Artikler fra internett:

Dagsavisen.no, *Hijabdebatten på hodet*. 30.07.2010

Document.no, *Advarer mot tabligh-moskee i Oslo*. 24.03.2010

Fritanke.no, *Hva er det med Pakistan?* 24.03.2011

Kilden.forskningsradet.no, *Kan man være likestilt med hijab?* 15.11.2007

Nrk.no, *Imamer advarer unge mot moskeer*. 24.03.2010

Nrk.no, *Norsk-somalier frykter radikaliserings av ungdom i Norden*. 19.12.2010

Wikipedia.org/wiki/Islam i Norge

Extracts from Erving Goffman. A MiddlesexUniversity resource. Lest 8.11.2010.

Vedlegg 1

Intervjuguide for barn i barnevernsinstitusjon

1. Hvor gammel er du?
2. Er du født i Norge
 - a) Hvor mange år var du da du kom til Norge?
3. Hvor lenge har du vært under barnevernet/ bodd på institusjon?
4. Hvor mange er det i familien din?
 - a) Hvem består den av?
5. Hvor mange ganger har du vært i hjemlandet?
 - a) Hvor ofte reiser dere dit?
6. Hva er morsmålet ditt?
 - a) Kan du snakke og skrive det?
 - b) Bruker du det ofte?
 - c) I hvilke kontekster/ sammenhenger bruker du det? (familie, venner)
7. Er familien din muslimere?
 - a) Hva slags type muslimere vil du beskrive dem som? (konservative/strengt, liberale, troende, praktiserende)
 - b) Hvordan?
8. Praktiserte du islam på lik måte som familien din da du bodde hjemme?
 - a) Hvis nei: hva var annerledes?
9. Hvordan vil du si at du er nå ifht det religiøse? Hvordan er du når det gjelder religion?
 - a) Mener du at de ansatte på institusjonen har bidratt til at du er sånn?
 - b) På hvilken måte?
10. Hvordan vil du beskrive den etniske (solmalsk) kulturen din?
 - a) Samsvarer din forståelse av den etniske kulturen din med kulturen i familiehjemmet ditt? Evt på hvilken måte?
11. Feirer dere kulturelle eller religiøse høytider i familien? Hvis ja, hvilke og hvordan?
12. Feirer du de samme høytidene nå som du bor i institusjon?
 - a) Hvis ja: hvordan og med hvem?
 - b) Hvis nei: hvorfor ikke?

13. Kan du fortelle om noen av de typiske etniske væremåtene som familien din følger?
14. Følger du noen av disse på institusjonen? Evt hvilke?
 - a) Hvis ja: får du støtte/ hjelp fra de ansatte?
 - b) Hvis nei: hvorfor ikke?
15. Ønsker du å beholde de kulturelle og religiøse tradisjonene og verdiene fra familiehjemmet?
 - a) Hvorfor?
 - b) Hvis ja. Føler du at du klarer det?
 - c) Synes du at du får hjelp til dette fra de ansatte?
 - d) Føler du press fra familien?
16. Hjelper de ansatte på institusjonen deg til å beholde de kulturelle og religiøse verdiene?
 - a) Evt på hvilken måte?
17. Mener du at de ansatte kunne ha hjulpet deg på en bedre måte å vedlikeholde/ fremme disse verdiene?
 - a) Hva kunne de ha gjort bedre?
18. Hva mener du er de største forskjellene mellom familiehjemmet til institusjonen?
19. Hvordan synes du selv at overgangen fra hjem til institusjonen gikk?
20. Hva synes du om de ansatte?
21. Er det noen av de ansatte du har bedre forståelse/ kontakt med enn andre? Evt hvorfor?
22. Er det noen av de ansatte du har mindre god kontakt med? Evt hvorfor?
23. Hvordan er din hverdag på institusjonen?
24. Hvordan forholder andre barn/ungdom/venner seg til deg?
25. Hva mener du om omskjæring?
 - a) Er du omskjært?
 - b) Er noen i familien din omskjært?

Vedlegg 2

Intervjuguide for voksne

1. Kan du fortelle litt om hvorfor du ble plassert i barnevernsinstitusjon?
2. Husker du hvordan du hadde det/ hvordan du følte det da du ble plassert der?
3. Hvordan opplevde du overgangen fra familiehjemmet til institusjon?
 - a) Hva var de største forandringene?
 - b) Hvordan opplevde du forandringene?
4. Hvordan var familien din ifht til religion?
 - a) Hva slags type muslimer ville du kalle dem?
 - b) Praktiserte du religionen på lik linje med familien din?
 - c) Hva var annerledes?
5. Hvordan opplevde du familien din sin reaksjon på at du bodde på barnevernsinstitusjon?
 - a) Påvirket det deres holdning ovenfor deg/ evt på hvilken måte?
 - b) På hvilken måte ble deres forhold påvirket?
6. Hvordan opplevde du ditt etniske samfunns reaksjon på at du bodde på institusjon?
7. Kjente du til noen andre barn fra din etniske bakgrunn som bodde på institusjon eller var under barnevernet?
 - a) Hvis ja, hva slags holdning/ inntrykk hadde du og ditt etniske samfunn til vedkommende?
8. Hvor vil du si at du selv sto ifht det religiøse da du bodde hjemme?
9. Var det mye som forandret seg ifht det religiøse da du bodde på institusjon?
 - a) Hva var de største forandringene?
 - b) Hvordan taklet du forandringene?
 - c) Syntes du at forandringene var til det bedre eller verre?
10. Hvordan var det i institusjonen du bodde?
 - a) Hvor mange barn var det der?
 - b) Hvor mange ansatte var det per team?
 - c) Hvor var institusjonen?
11. Kom du overens med de ansatte?
 - a) Var det noen du likte bedre enn andre? Evt hvorfor?

12. Kan du fortelle litt om de religiøse og kulturelle tradisjoner dere hadde i familiehjemmet ditt?
 - a) Vil du si at de er typiske for ditt etniske hjemland?
13. Fikk du utøvd eller praktisert noen av de tradisjonene i institusjonen?
 - a) Evt hvilke?
 - b) Evt hvorfor, hvorfor ikke?
 - c) Hvis ikke, følte du et savn for de?
14. Hadde du kontakt med mange fra din etniske bakgrunn mens du bodde i institusjonen?
 - a) Evt hva slags type kontakt?
15. Hvor gammel var du da du flyttet ut av institusjonen?
 - a) Hvor lenge hadde du bodd der da?
 - b) Hvor flyttet du til?
16. hvordan opplevde du overgangen fra institusjon til den nye bo-situasjonen?
 - a) Hva var de største forandringene?
 - b) Hvordan vil du si at du taklet de forandringene?
17. Hvordan var forholdet ditt til familien din etter institusjonen?
18. Følte du aksept fra familien din etter at du flyttet ut fra institusjonen?
19. Hvordan opplevde du holdningene til folk fra ditt etniske samfunn etter at du flyttet ut fra institusjon?
20. Hadde du mye kontakt med folk fra din etniske bakgrunn da du flyttet ut fra institusjonen?
21. Hvordan var du ifht det religiøse etter institusjonen?
22. Kan du beskrive livet ditt sånn som det er idag?
23. Har det religiøse og etnisk kulturelle en stor rolle i livet og hverdagen din idag?
24. Når du ser tilbake på ditt opphold i barnevernsinstitusjonen, hvilke tanker sitter du igjen med?
25. Hvordan vil du si at oppholde har påvirket livet ditt?
26. Hva er det du mener kunne og burde vært annerledes i institusjonen?